

Aposolo zengât den sinji Lukanâ kulengoip.

Yesunâ Tirik Kaapum zingâbat sâmbemân zarip.

(Mk 16:19-20; Lu 24:53)

¹ O Teopilo, nâ mârûm den kulemgum giwan, zo Yesu nep tuugip sot sinji âlip sâip, zorat den sinji otgiwan.

² Zâknâ nepnâ topkwap tuum âim sumbemân zâibapkât narâknâ mâte oi Tirik Kaapumnâ oknangi Aposolo mârûm gâsum sâlâpzingoipnâ nep diñ sâmbingip. Den zo dâzângom nangi Anutuñâ diim sumbemân zarip. Zorat den sinji mârûm kulemgowan.

³ Zâk sâknâm nângâm mom zem zaatnâ arâpnâ zen sot sirâm 40, zorat umñan âsagezingâm ândeip. Zen nângâm pâlatân kwâknangâbigât âsagezingâm ândeip. Anutu um topñan ândiândingât den dâzângom ândeip.

⁴ Oi zen sot tapnâ den itâ sâmbingip, “Zen Yerusalem kamân mân birâbi. Ibânandâ kut nâi zingâbap, zorat mambât ândibi. Zorat den itâ sâmbingowan.

⁵ Yohane zâk too sanjongzingip. Ka narâk mân kêrep oi nânâ Tirik Kaapum sanjongzingâbat.”

⁶ Yatâ sâi mindum ândiwe, zen itâ sâmbingip, “Kembu, gâ narâk ziren kâsarâpninâ molizingâna Isirae niñak dum a kutâ op ândinat?”

⁷ Sâne itâ sâm dâzânngoip, “Ibâ, zâk zinjâ narâknâ nânngâbigât mân sâip. Ibâ, zâk kâwali imbanânngât opnâ narâk zo pâip. Zinjâ zo mân nânngâbi.

⁸ Zâknâ Tirik Kaapum sângongoi zeñgâren gem gam imbanâ zingî zen nâgât den sinji sâsân a upi. Yatâ opnâ Yerusalem kamânân sot Yudaia hânân sot Samaria hânân sot hân kârebân aksik, nâgât den sinji zeñgâren sâne lañ kârâm âibap.”

⁹ Den yatâ sâi iknetâ sumbemân zariip. Zari unumunumñâ ga doonngoi mem zari mân igâwe.

¹⁰ Oi sumbemân zari arâpnâ zen tok ek kine a zagât hâmbâzik kâukâu, zet zeñgâren âsagem kirâwet.

¹¹ Oi itâ sâm dâzânngowet, “Galilaia goknâ, zen wangât sumbemân ek kinze? Anutuñâ Yesu mem sumbemân zariap. Yesu zariap, zo yatik âburem gibap.”

Arâp zen âburem ninâu nep tuuwe.

¹² Aposolo zen Oliwa bâknan gâbâ gem âburem Yerusalem kamânân âiwe. Baknâ zo Yerusalem kamân gootñan taap.

¹³ Kamânân âimñâ mirâ tâpmarâwe, zoren zâiwe. A kutzinâ itâ, Petero, Yohane, Yakobo, Andrea, Pilipo, Toma, Batolomaio, Mataio, Yakobo Alipaiogât nanñâ, Simon Zelote sot Yuda Jakobogât nanñâ.

¹⁴ A zo aksik um kânok op ninâu sâm ândiwe. Yatâ utne Yesu mamñâ Maria sot ambân nâmbutñâ sot Yesu murâpnâ, zen aksik betziñan mem ândiwe.

Yudagât gebâknan a ñai muyagiwe.

15 Narâk zoren Yesu a ambân kâmurâpñâ ândiwe, 120 yatâ, zorân mindum tarâwe. Oi Peteronâ zaat den itâ sâmbân dâzânngoip,

16 “Bukurâp, Yudañâ kâsa diizingi Yesu gâsuwe. Zorat mârumñan Tîrik Kaapumñâ Dawidigât umñan den pâi den zo sâmbân Kembangât ekabân kulemgoip. Zo dap op yen zembap?

17 Yuda zâk niinñan gokñâ. Nen sot nep ârândân meip.

18 Oi a zorân kâmbamgât sângânñâ mem hân nâi kwâlîp. Zoren âi hânân gei kom kâmbon kunziri zem tip gem nanjip.

19 Den sinji zo Yerusalem a ambân zin aksik nângâm hân zorat kutñâ Akedama sâwe (niin denân ko kâmbam hân).

20 Psalm ekabân den itâ kulemgune ziap,
 ‘Zâkkât mirâ kamân kwamen zimban. Zoren a nâi mân ândibap.’

Oi den nâi itâ ziap,

‘Zo a nâinñâ gebâkñan kinban.’

21 Oi a nâmbutñâ nen sot ândimñâ Kambu Yesunâ nep tuugip, zo ek nanjâwe.

22 Oi Yohanenñâ too sanjonñangi nepñâ top-kwâip, narâk zoren zâkkâren târokwap ândeindâ ândim sumbemân zarip. Oi a zo zenjâren gâbâ a nâi, zâk betniñan mei Yesu mom zaarip, zorat den sinji sâindâ lanj kârâbap.”

23 Peteronâ yatâ sâi a zagât muyagezikâwe. Nâi kutñâ Yosepe Basaba sâmarâwe, kutñâ nâi Yusito. Oi a nâi ko kutñâ Matia.

²⁴ Muyagezikâm itâ sâm ninâu sâwe, “O Kembu, a zeŋgât umziŋâ ek nâŋgâmat. A zagât zi, zekâren gâbâ ñâi gâsum sâlâpkuat, zo tirâpnâŋgona iknâ.

²⁵ Yudaŋâ Aposolo nepŋâ kwâkâm mâtâp bâliŋan arip, zorat ñâiŋâ zâkkât gebâkŋan ândibap.”

²⁶ Ninâu yatâ sâmŋâ wenzu pane Matiagât âsagei Aposolo kiin kânok târokwatziŋgip.

2

Tirik Kaapum gem gâip.

¹ Yuda zeŋgât kendon ñâi kutŋâ Pentekos narâk oi Yesugât a ambârâpŋâ zen mirâ kânogân mindum tarâwe.

² Tatne sumbemân gâbâ kwamit ñâi pibâ patâ kwamit yatâ kwamiragom geip. Gemŋâ mirâ tarâwe, zoren zâi piksâip.

³ Zen tap iknetâ kârâp bâlam yatâ âsagem âbâŋgum kâukziŋan ge tap arip.

⁴ Oi Tirik Kaapumŋâ umziŋan gei piksâm imbanâ ziŋgi den gându ñâi ñâi sâm âiwe.

⁵ Narâk zoren Yerusalem kamânân a hân dâp ga ândiwe. A zo, zen Anutu mâpâsemarâwe.

⁶ Oi a donjebep patâ zen kwamit zo nâŋgâm mindune Aposolo zen dinziŋâ dâp sâne nâŋgâm kwakmak op kirâwe.

⁷ Oi imbanâziŋ buŋ oi itâ sâwe, “A den se, zen aksik Galilaia a.

⁸ Dap op den yatâ sâne nâŋgindâ dinniŋâ yatâ uap?

⁹ Nen zi Mende a, Pata a, Elam a, Mesopotamia hânân gok, Yudaia hânân gok, Kapadosia hânân gok, Ponto hânân gok, Asia hânân gok.

¹⁰ Pirigia hânân gok, Pampilia hânân gok, Aigita hânân gok, Libia hânân Kirene zenġât kamân goot goot, zoren gok. Nâmbutņâ nen Roma kamânân gok.

¹¹ Oi nen Isirae sot kamân nġain gâbâ Anutu mâtâsimen. Nâmbutņâ nen Keret a sot Arabia a. Nen yatâ zorâġ ândimņâ dinniņâ dâp Anutu kut nġai nġai âlipņâ oip, zorat sinġi sâne nânġen.”

¹² A zen yatâ sâm imbanġziņ buņ oi kwakmak op kin âragum sâwe, “Zi topņâ dap yatâ?”

¹³ Oi a nâmbutņandâ mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A zi too kâtik nem um gulip op se.”

Peteroņâ zorat topņâ dâzânġoip.

¹⁴ Petero zâk bukurâpņâ kiin kânok, zen sot kin den kâtikņâ itâ sâm dâzânġoip, “Yerusalem kamân mâirâp sot Yuda a nâmbutņâ, zen aksik nâ den sa kindap kwap nânġânek.

¹⁵ A zi kinze, zenġât itâ se, “Too kâtik nemņâ um gulip ue.’ Yatâ buņâ. Mirâ mân kâtigei nen dap op too kâtik nimbem.

¹⁶ Zorat Propete Yoelenġâ den nġai itâ sâm kulemgop. Den zo bonņâ muyagiap,

¹⁷ ‘Anutunġâ itâ sap, “Gâtâm hânġât narâk âkâbâ sâi nâ Kaapumnâ a ambân aksik ziņġâbat. Ziņġa ko nan bârarâpziņâ zen Propete ziņâ den sâme, zo yatâ sâbi. A sigan, ziņâ kut nġai nġai sen mârât ikpi. A ambân sombâ, ziņâ uman bonņâ nânġâbi.

18 Narâk zoren kore a ambân gakânâ Kaapum zingâ Propete a yatâ op den sâbi.

19 Oi nâ sa sumbemân sen pup kulem muyagibap. Ombenjan hânân top lâkulâku kulem muyagibap. Gilâm sot kêrâp sot kêbak, zorânj hân kwâarakubap.

20 Mirâsiņ sumunkumbap. Kâin siņâ kuriņkom gilâm yatâ upap. Oi Kembugât narâk mâte upap. Kembugât narâk âlipņâ âsakņoot muyagibap.

21 Oi narâk zoren ñâi zâk Kembu konsâbap, zâk bâliņan gâbâ mâkâbap.” ’ ”

Peteroņâ Yesugât topoņâ sâm kêkņan kwâip.

22 Yatâ sâmņâ Peteroņâ itâ sâip, “Isirae a, nâ dâzâņgua nâņgânek. Anutuņâ Yesu Nasarete kamânân gokņâ mam okņanņi osetniņan ândim nep patâ sot sen mârât kulem tuugip. Zâk Anutuğâren gâbâ gâip. Nep tuugip, zorâņâ topoņâ sâm muyagei igâwe.

23 Mârum Anutuņâ zâkkât nâņgi zeipkât mâtâp zo sâm pindip, zo yatik zen kut ñâi ñâi okņanņâm Kembugât gurumin den kukuņ a zingâne âi poru nagân kune moip.

24 Ka Anutuņâ mumuņanņât tâk olaņ diim sumbemân zarip. Mumuņandâ dap yatâ anğân kêrâbap?

25 Zorat Dawidiņâ zâkkât den kênņan sâm itâ kulemguip,

‘Nâ Kembu mâteyâk ek ândiwan. Zâkņâ âsâbân bitnâ bongen tâi mân loribat.

26 Zorat ko umnâ âlip oi nâmbâlamnandâ sâm sâtâre okņanņâman. Sâknandâ mom zaatpapkât mambât ândibat.

27 Anutuñâ, Gâ mân birâniban, zorat ko mumuñâ zengâren mân âi ândibat. Gâ tirik agâ mân birâniban, zorat ko momuñâ mân alâgibat.

28 Gâ ândiândiñ mâtâp tirâpnogin. Mâtegan ândia otninandâ sâtâre kwâkñan ândibat.’ ”

29 Peteroñâ yatâ sâmñâ itâ sâip, “O bukurâpnâ, nâ sâkuniñâ Dawidi, zâkkât den sapsun zingâbâ. Zâk moi hanguwe. Oi kwakñâ ek nângâm ândime.

30 Zâk Propete a ândim itâ nângip, ‘Anutu zâk kiurâpnâ zengâren gâbâ ñai gâsum sâlâpkoi nâgât a kutâ tâtarân tâpapkât sâm kâtigeip.’

31 Zo nângâm Kristo zaatzaatñangât itâ sâip, ‘Zâk mumuñâ zengâren ândibapkât Anutuñâ mân birâbap. Momuñâ sâkñâ mân alâgibap.’

32 Oi Anutuñâ Yesu mängei zaari sinninandâ igâwen.

33 Oi Anutuñâ Yesu âsanñâ bongen a kutâ kwânâñgi tâi Tirik Kaapum sinji kwatningip. Yesuñâ zo mem ningi kwamit nângâm ikse.

34 Dawidiñâ sumbemân mân zarip op ko lan den itâ sâip, ‘Kembuñâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Nâgât âsannan tâtnan.

35 Tâtna kâsarâpkâ minduzinga kinğangât kombân upi.” ’

36 Isirae a aksik patâ itâ nângâbi. Yesu poru nagân kuwe, zâk Anutuñâ Kembu sot a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârur sâsâñ, Kristo, kwânâñgi ândiap.”

A donjep umziñ melâñne too sanğonziñgâwe.

37 Peteroñâ den yatâ sâm dâzânğoi nângâm umziñ bâliñ oi Petero sot bukurâpnâ itâ sâm

mâsikâziŋgâwe, “Bukurâpniŋ, nen dap oindâ dâp upap?”

³⁸ Sâne Peteronâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Umziŋ melâŋne Yesu Kristogât korân too saŋgonziŋgindâ tosaziŋ buŋ upap. Yatâ utne Anutuŋâ Tirik Kaapum ziŋgâbap.

³⁹ Ziiŋâ sot kiurâpziŋâ sot kârebân ândie, Kembu Anutuŋâ diiziŋgâbap dâp, Tirik Kaapum zengât siŋgi sâsâŋ, zo ziŋgâbap.”

⁴⁰ Petero zâk den yatâ sâm den târokwap den girem itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen bâliŋ mâme a osetziŋan gâbâ gane Anutuŋâ gâsuziŋgâbap.”

⁴¹ Sâi sirâm zoren a ambân 3 tausen yatâ, ziŋâ Peterogât den nâŋgâm umziŋâ gâsui too saŋgonziŋgâne Yesugât kâmut, zengâren târokwarâwe.

Ninâugât âsâbân mindumarâwe.

⁴² Oi Aposolo, zen siŋgi âlip dâzâŋgone nâŋgâm ândiwe. Oi umziŋâ gâsâyagom ninâu sot nalemgât âsâbân mindumarâwe.

⁴³ Oi Aposolo ziŋ Yerusalem kamânân sen mârât kulem top top tuumarâwe. Oi a ambân, zen aksik kenŋât op naŋgâwe.

⁴⁴ Yesu nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgâwe, zen kut ŋâi ŋâiziŋâ kânogâk zeip.

⁴⁵ Oi hân sot sikumziŋ pane sâŋgân mem a gigiŋâ kâsâpkum ziŋgâmarâwe.

⁴⁶ Zen sirâmŋâ sirâmŋâ um kânok op tirik namin zâi mindumarâwe. Oi mirâziŋan nalem ârândân nemarâwe. Oi nalem zo sâtâreyân nemarâwe.

⁴⁷ Oi Anutu sâm âlip kwâkɲaŋgâwe. Yatâ utne a ambân, zen ziŋgit umâlep urâwe. Oi Kambu zâk sirâmɲâ sirâmɲâ a ambân Yesugât kâmurân târokwatziŋgâmâip.

3

Peteroŋâ a ɲâi kubigip.

¹ Sirâm ɲâin mirâ oi, ninâu sâsâŋ narâk oi Petero sot Yohane, zet tirik namin zâiwet.

² Oi a ɲâi mam kâmbonj kâligen gâbâ kiŋ bâliŋâ âsageip, zâk lum gawe. A zo bukurâpɲâ sirâmɲâ sirâmɲâ lum tirik namâ mâtâp âlipɲâ, hikpârâkɲoot, zoren pane kât sikumgât oletziŋgâmâip.

³ Oi Petero sot Yohane zet tirik namin zâiram oitâ zikitɲâ oletzikip.

⁴ Oletziki zet ek kin Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ net nikit.”

⁵ Peteroŋâ sâi kât niram sabot sâm sen kwap zikirip.

⁶ Yatâ oi Peteroŋâ itâ sâm dukuip, “Kât sikum mân zemnigap. Kut zi kânok zemnigap, zo gibâman. Yesu Kristo, Nasarete gokɲâ, zâkkât sâtkât dâgoga zaat âim ga.”

⁷ Yatâ sâm bikɲâ bongen gâsum zaarip. Yatâ oi zorâŋak kiŋ bâliŋ zo winziksâi zaat kirip.

⁸ Zaat âim gam kin ko zet sot ârândânj tirik namin zâiwe.

A kiŋ bâliŋ zo pâtan âim gam Anutu sâm âlip kwâkɲaŋgip

⁹ Anutu sâm âlip kwâkɲaŋgi a aksik zen ek nâŋgâwe, zen itâ sâwe.

10 “A zo tirik namâ mâtâp âlipnâ, hikpârâknoot, zoren tap oletziñgâmap.” Oi a zo kubiknangip, zorat eknâ imbanâziñ buñ oip.

11 Oi Petero, Yohane zekâren târokwatziki a aksik patâ tirik namâ umnâ nâi kutnâ Salomo, zoren zekâren mindumnâ sâlâpziñan zim kirâwe.

Peteronâ a sinji âlip dâzângoip.

12 Zen mindum kine Peteronâ zingitnâ den itâ sâm dâzângoip, “Isirae a, zen wangât a zirat opnâ nikit kinze? Zi niiknâ imbanan mân kubikset. Zen dap nânge? Târârnîknangât Anutunâ kubiksap?”

13 Yatâ buñâ. Abaram, Isaka, Yakobo sot sâkurâpnîñ, zengât Anutu, zâknâ kore anâ Yesu sumbemân a kutâ kwânânji ândiap. Oi zen Yesu gâsum a sâtnâ zingâne Pilatogâren diim âine olanbat sâip.

14 Olanbat sâi zen kândâtkuwe. Tirik sot târârak a zo kândâtkum kâmbam a nâi olanbapkât sâwe.

15 Ândiândiñ marinâ kuwe. Kune moi Anutunâ mângei zaari igâwen.

16 Oi kin bâliñ a ikme zi Yesu kutnâ konsâitâ a zi kubiknangi sâknâ âlip oi ikse. Yesugâren nânngâm pâlâtân oitâ âlip op zaatsap.

17 Bukurâpnâ, nâ nânğan. Zen sot patârâpziñâ, zen Yesu topnâ mân nânngâm kuwe.

18 Yatâ utnetâ Kristo sâknam nânngâm moip, zorat Anutunâ mârurnan Propete a zengât lâuyân den pâi sâm kulemguwe. Anutunâ sâi den kulemguwe, zorat bonnâ âsageip.

19 Oi zen umziñâ melân ândiândi sângiñâ kândâtkune tosaziñ birâbap. Oi Kembuñâ umziñ mem sândukñan kwatziñgâbap.

20 Kembu Yesu Kristo zingâbap. Zâk zengât siñgi sâm gâsum sâlâpkoip.

21 Zâkñâ sumbemân ândei kut ñâi ñâi âsagem nanğâbapkât narâk mâte upap. Zorat Anutuñâ mârumñan den Propete gakârâpñâ lâuziñan pâi sâwe.

22 Mose zâk den itâ sâip,
‘Kembu Anutuñâ bukurâpziñ zengâren gâbâ
Propete ñâi, nâ yatâ, muyagem den
dâzânğoi nânğâbi.

23 Oi ñâi zâk zâkkât den kwâkâbap, zo Anutuñâ kom nanğâbap. A zo Anutu a gakârâp zengât oserân mân ândibap.’

24 Oi Samue sot Propete a nâmbutñâ ândim gawe, zen kut ñâi aksik narâk ziren âsagiap, zorat den sâm kulemguwe.

25 Zen ko Propete a ândiwe, zengât kiurâp. Sâkurâpziñ zen sot Anutuñâ târotâro oip. Zen târotâro zorat umñan ândie. Anutuñâ târotâro zo Abaram itâ dukum muyageip,
‘Nâ kiurâpkâ mâsop minziñgâbat. Mâsop zorân
hânñâ hânñâ a dâpziñ upap.’

26 Anutuñâ kore anğâ Yesu sângongoi gem muyageip. Zen orot mâme bâliñâziñâ birâbigât gem gâip. Zâkñâ diiziñgi bâliñâziñâ birânetâ mâsop minziñgâbap.”

4

Petero sot Yohane tâk namin zâparâwe.

¹ Petero sot Yohane, zet a den dâzângom kiritâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kâwali a sâtñâ sot Sadukaio a, zen ârândân zekâren gawe.

² Zet a sinji âlip dâzângowet. Yesu zâk mu-muñan gâbâ zari a ambân aksik yatâ zaatpi, zorat den sâitâ a sâtñâ zen nângâne bâliñ oip.

³ A sâtñâ zen gâsuzikâm mirâ mârûm ñâtiksâipkât tâk namin zâpane zeitâ hañsâip.

⁴ Oi Peteroñâ sinji âlip sâi nângâwe, zenğâren gâbâ doñbep ziñâ zo nângâne bon oi Yesugât kâmurân târokwatne a aksik tenğaziñâ a 5 tausen yatâ urâwe.

Peteroñâ Yesugât kutñâ sâm muyageip.

⁵ Hañsâi a sâtñâ sot a patâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yerusalem kamânân minduwe.

⁶ Tirik namâ galem a patâ Hanasi sot Kaipa, Yohane, Alesande sot a ambârâpziñâ zen sot minduwe.

⁷ Mindum sâne Petero sot Yohane diizikâm osetziñan âi zâpane kirâwet. Kiritâ itâ mâsikâzikâwe, “Ñâiñâ imbañâ ziki kulem zi tuugabot? Ñâigât sâtkât uabot?”

⁸ Oi Petero zâk kiri Tirik Kaapumñâ umñan piksâi itâ sâm dâzângoip, “Galem a sot a ambân zenğât patârâpziñâ, nâ sa nângânek.

⁹ Net kiñ bâliñ a beknan miet, zorat mâsikânike? A zi dap op âlip uap sâm, zorat op mâsikânike?

¹⁰ Mâsikânike, gât ko sapsuga zen sot Isirae a aksik zen nângânek. Zen Yesu Kristo, Nasarete kamânân gokñâ poru nagân kune moi Anutuñâ

mumuñan gâbâ mângei zaat ândiap. Zâkkât imbanjanğat opñâ a zi âlip op mâteziñan kinzap.

¹¹ Yesu zâk mirâ kunkun ñâi yatâ uap. Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap,

‘Mirâ tuutuun a zen kunkun ñâi ekñâ âkon op birâwe. Kemuñâ kunkun zorânâ mem namin kwânâñgi kunkun patâ kâtikñâ op kinzap.’

¹² Kubikkubik zo zâk zikñik kubikningâbap. A ñâigât korân sâam orotñâ, zo hânân mân ziap.”

Kembugât den lubi.

¹³ Oi Petero sot Yohane, zet a mâteziñan kin mân keñgât op den sâam kiritâ a ziñ zekât itâ nânğawe, “Zet ekap namin mân zâiwet.” Zo nânğâm imbanâziñ buñ oip. Oi zet mârum Yesu sot ândiwet, zo zikit nânğawe.

¹⁴ Oi kiñ bâliñ kubigâwet, zorân zet sot kiri ekñâ zorat den sâam mâburinam kwagawe.

¹⁵ Den kârum sâne âkñan gei kiritâ ziiñak den itâ sâam âraguwe,

¹⁶ “Nen a zâgât zi dap otzikânâ. Zet sen mârât kulem ñâi muyageitâ Yerusalem kamânân a ambân aksik zen siñgizik nânge. Zo mân sâam kwâarakunat.

¹⁷ Oi den zo kamân dâp lañ kâri nânğâbegât sâam keñgât otzkindâ a ambân den mân dâzânğobabot.”

¹⁸ Yatâ sâam sâne zaritâ itâ sâam dâzâkowe, “Zet Yesugât kot sâam a ambân mân dâzânğobabot.”

¹⁹ Yatâ sâne Petero sot Yohane zet den itâ melân dâzânğowet, “Ziiñak nânğâm iknek. Zengât den

lum Anutugât den birânat, zorat Anutuñâ nâñgi dap upap?

²⁰ Kut ñâi ñâi ek nâñgâwen, den zo mân tik pânat.”

²¹ Yatâ sâitâ sâm kenğât den dâzâkom zâpane âiwet. Kamânân a ambân zen sen mârât kulem zo ek nâñgâm Anutu sâm âlip kwâkñanğâwegât a sâtñâ ziñ zeñgâren kwakñâ Petero sot Yohane kut zo lañ mân otzikâwe.

²² A kubigâwet, zo kendonñâ 40 yatâ ândim gâi kubigâwet.

Yesugât kâmut zen mindum ninâu sâwe.

²³ Petero sot Yohane minduminduyân gâbâ gem bukurâpzik zeñgâren âim tirik namâ galem a patâ sot a ambân zeñgât a patâ, ziñâ den dâzâkowe, zo aksik dâzângom nanğâwet.

²⁴ Yatâ sâitâ a ambân den zo nâñgâm umziñ mindum Anutugâren den itâ sâwe, “Kembu, gâ hân sumbem mariñâ. Gâ sumbem sot hân, saru sot kut ñâi ñâiziñoot muyageziñgin.

²⁵ Sâna Tirik Kaapumğâ zâkñâ sâkuniñ kore agâ Dawidi, zâkkât umñan den pâi itâ sâip, ‘Um kâtik zen wangât den sârek op kwamitague?

A zen wangât den bon buñ se?

²⁶ Hânñâ hânñâ a kutâ ga kinze. A patâ mindum kinze. Kembu sot a bâliñan gâbâ mâkâziñgâbâpkât sâsâñ, Kristo, kâsa otzikânam ga kinze.’”

²⁷ Yatâ sâmñâ itâ sâwe, “Perâkñak kamân ziren tirik kore agâ kwânâñgin. Herode sot Pilato sot um kâtik a sot Isirae a sâtñâ, zen zâk kâsa okñanğânam minduwe.

²⁸ Mârum gikak nângâm yatâ upi sâin, zo yatik urâwe.

²⁹ Oi Kembu, zi ko sâm kenngât dinziñâ ek nângâm kore arâpkâ imbanâ niñgâna kenngât buñ gâgât den sâm ândinat.

³⁰ Nen Yesugât korân sâindâ ko sisi mâsek a kubikziñgâm sâna kulem top top muyagibap.”

³¹ Yesugât kâmut, zen yatâ ninâu sâm tatne ko mirâ mindum tarâwe, zo sânsânsâip. Oi Tirik Kaapumñâ umziñan piksâi kenngât buñ, lâu bâbâlanğak a ambân Anutugât den dâzânğowe.

Yesugât kâmut zen um kânok op ândiwe.

³² Yesugât kâmut zen um kânok op ândim kut ñâi ñâi zemziñgip, zorat nâgât, gâgât mân sâwe. Kânogâk zemziñgip.

³³ Oi Aposolo zen Kembu Yesu mumuñan gâbâ zaarip, zorat den siñgi imbanğânoot dâzânğom ândiwe. Anutuñâ imbanğâ ziñgâm tânzânğoi.

³⁴ Zengât oserân gâbâ ñâi sii nalemgât kârükâru mân urâwe. A hânziñoot sot mirâziñoot, zen zo pam kât memñâ Aposolo zengâren parâwe.

³⁵ Oi Aposolo ziñâ kât zo mem kâsâpkum a ambân kwakmarâwe, zo ziñgâm ândiwe.

³⁶ Oi a ñâi ândeip, kutñâ Yosepe. Aposolo ziñâ kutñâ ñâi Banaba sâwe (niñ denân ko bet mâme a). Zâk Lewigât kiun, Kipiro hânân gokñâ.

³⁷ A zorânğâ hânğâ pâi mine kât aksik mem Aposolo zengâren pâip.

5

Anania sot Sapira, zekât siñgi.

1 A n̄ai ândeip, kutn̄a Anania. Zâkkât ambinn̄a Sapira, zâk sot sâm n̄angâm hânzikn̄a pâitâ mem s̄angân zikâwe.

2 Ananian̄a s̄angân mem torenn̄a tik pam torenn̄igâk Aposolo zen̄gâren pam, zi aksik s̄aip.

3 Pâi Peteron̄a itâ sâm dukui, “Anania, gâ wangât Satan̄a umgan giari Tirik Kaapum kâitkum h̄angât s̄angân̄n̄a torenn̄a tik paat?”

4 H̄angât s̄angân mân mena zengibap. Mo kât mem gikâ mimbâ sâm âlip membat. Gâ wangât umgandâ kâitgogi yatâ uat? Gâ a mân kâitkuat. Anutu kâitkuat.”

5 Yatâ sâi Anania zâk den n̄angâm kin zor̄an̄ak hânân gei zem moip. Oi zâkkât sin̄gi n̄angâwe, zen ken̄gât urâwe.

6 A sigân, zen kâambar̄n̄a mem kâpim lum âi hanguwe.

7 Narâk mân kârep oi ambinn̄a zâk sin̄gi mân n̄angâm gâip.

8 Gâi Peteron̄a itâ sâm mâsikip, “H̄angât s̄angân̄n̄a kât itik miwet?” Sâi zâkn̄a s̄aip, “Zo yatik miwet.”

9 Sâi Peteron̄a itâ sâm dukui, “Zet wangât den saamn̄a Kembugât Kaapum kâitkuabot? N̄angâ. Apkâ hangue, zen mâtâbân ga kinze. Zen yatigâk gâ mingim âi hangobi.”

10 Yatâ sâi zorenâk kin̄ topn̄an gei zem moip. A sigan zin̄a mirin gam muyagem lum âi apn̄a nan̄gâm̄n̄an hanguwe.

11 Oi Yesugât kâmut sot a ambân nâmbutn̄a zen sin̄gi zo n̄angâm ken̄gât don̄bep urâwe.

Aposolo zin̄ kulem top top tuuwe.

¹² Aposolo zen a zengâren sen mârât kulem top topnâ tuum ândiwe. Oi Yesugât kâmut zen tirik namâ umnâ nâi kutnâ Salomo, zoren um kânok opnâ mindumarâwe.

¹³ Mindunetâ a nâmbutnâ hurat kwatziŋgâm târokwatziŋgânam kenġât op birâwe.

¹⁴ Ka a ambân kâmut kâmutnâ, zen Kembu nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkŋaŋgâm Yesugât kâmut zengâren târokwatziŋgâwe.

¹⁵ A ambân zen bukurâpziŋâ sisi mâsekziŋoot helânân pam luziŋgâm âi mâtâbân itâ sâm zâambarâwe, “Peteronâ mâtâbân âim ġâi sândokŋandâ zengâren ari âlip upi.”

¹⁶ Oi Yerusalem kamân naŋgâm naŋgâm a ambân ândiwe, zen gam minduwe. A ambân mâsekziŋoot sot wâkeziŋoot diiziŋgâm gane âlip op naŋgâwe.

Anutugât sumbam anâ Aposolo tâk namin ġâbâ diiziŋgip.

¹⁷ Oi kut nâi yatâ âsagei tirik namâ galem a patâ sot arâpnâ sot Sadukaio a, zen um kâlak nâŋgâm Aposolo ġâsuziŋgâwe.

¹⁸ ġâsuziŋgâm tâk namâ patin zâambarâwe.

¹⁹ Zâmbane zinetâ nâtigân Kembugât sumbem a nâiŋâ ga hâŋgi mem pam diiziŋgâm gem itâ sâm dâzâŋgoip,

²⁰ “Zen tirik namin zâim a ambân ândiândi uŋakŋaŋgât den dâzâŋgom kinbi.”

²¹ Yatâ sâm dâzâŋgoi nâŋgâm haŋgât tirik namin zâim a ambân siŋgi âlip dâzâŋgowe.

²² Oi tirik namâ galem a patâ sot arâpnâ, zen Isirae a sâtŋâ aksik minduziŋgâne gawe. Oi a

nâmbutņâ sâņgonzâņgom tâk namin âi Aposolo diizingâm gabi sâwe. A zo tak namin âi a kâruziņgâmņâ mân muyageziņgâm âburem gam sâwe,

²³ “Nen âimņâ namâ hâņgi kâtikņâ kiri iksen. Oi galem a zen hâņgiyân kinze. Oi hâņgi mem pam bagim a kâruziņgindâ buņ ue.”

²⁴ Den yatâ sânetâ tirik namâ kâwali a sot tirik namâ galem a patâ, zen den zo nâņgâne kwakmak oip.

²⁵ Utnetâ a ņâiņâ ga sâip, “Nâņgânek. A tâk namin zâmbanse, zen tirik namin a den dâzâņgom kinze.”

²⁶ Sâi Tirik namâ kâwali a patâ sot arâpņâ zen Aposolo gâsuziņgânam âiwe. A ziņâ kuk op kâtņâ zâņgobegât keņgât op mulunâk diizingâm gawe.

Aposolo zen minduminduyân keņgât buņ den sâwe.

²⁷ Minduminduyân diizingâm zâmbane kinetâ tirik namâ galem a patâņâ itâ sâm dâzâņgoip,

²⁸ “Mârum den kâtikņâ dâzâņgowen. A zorat korân a ambân den mân dâzâņgobi. Oi yatâ sâindâ Yerusalem kamânân laņ kârip. A kuwe, zorat tosa neņgâren pânâm sâme.”

²⁹ Sâi Petero sot Aposolo nâmbutņâ, zen den itâ mâburem dukuwe, “A den lum Anutugât den birânat, zo ko mân dâp upap.

³⁰ Zen Yesu poru nagân kune moip. Oi sâkurâpniņ zeņgât Anutu, zâkņâ mâņgei zaarip.

³¹ Zaari Anutuņâ âsan topņan bongen pam a sâtņâ patâ sot kubikkubikniņâ kwânâņgip. Oi

Isirae a ambân, zen umziņ melâņne tosaziņ gulip-kubapkât sâmap.

³² Kut ñâi ñâi zo igâwen. Oi zorat siņgi den nen sot Tirik Kaapum, niņâ sâmen. Tirik Kaapum Anutuņâ sât lulu gakârâp ziņgâmap.”

³³ Den yatâ sâm dâzâņgoi kuk opņâ Aposolo zâņgonam urâwe.

Parisaio a ñâiņâ bukurâp girem den sâm dâzâņgoip.

³⁴ Oi minduminduyân Parisaio a ñâi tâip, kutņâ Gamalie. Zâk gurumin dengât kubikkubik a oi a ambân ziņ hurat kwâkņaņgâwe. Zâkņâ oksâm kin Aposolo sâi diiziņgâm geiwe.

³⁵ Oi bukurâpņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Isirae a, zen a zi kut ñâi nâņgâmņik otziņgâbi.

³⁶ Mârum a ñâi kutņâ Teuda, zâkņâ nâ a kutâziņâ sâi a 4 handeret yatâ zâkkât a urâwe. Oi zikņâ kâmbam zigi arâp ziņâ sinsururuņ urâwe.

³⁷ Oi bet a sâlâpzâņgozâņgoņ narâkņan Galilaia gokņâ, a ñâi kutņâ Yuda, zâkņâ a kutâ kunat sâi a nâmbutņâ arâpņâ urâwe. Ka a zo moi ko arâpņâ zen siņsururuņ urâwe.

³⁸ Zorat den dâzâņgua nâņgânek. Zen a zi birâziņgâne ândinek. Zen den sot nep zo ziņ umziņaņgât upme oi ko bon buņ upap.

³⁹ Ka Anutugâren gâbâ oi ko mân buņ upap. Oi zen Anutu kâsa miņaņgâbegât.”

Aposolo lapitziņgâwe.

⁴⁰ Zo yatâ sâm dâzâņgoi nâņgâne dâp oi sâne Aposolo mirin zâine tâkņâ lapitziņgâwe.

Zângomŋâ Yesugât kot mân dâzângobigât sâm sângonzângowe.

⁴¹ Sângonzângone sâtâre op âiwe. Yesugât a, zen Yesugât op lapitziŋgâwe, zorat minduminduyân gâbâ gem sâtâre op âiwe.

⁴² Oi sirâmŋâ sirâmŋâ tirik namin sot a mirin Yesu Kristogât siŋgi âlip mân birâm dâzângom ândiwe.

6

Sâkkât nep, zorat a gâsum sâlâpzângowe.

¹ Narâk zoren Yesugât kâmut donbep muyagem târokwatziŋgâwe. Oi nalem kâsâpkum Yuda a ambân nâmbut Grik den sâmarâwe, zenŋât oserân ambân malâ nâmbutŋâ zen nalem mân niŋgâwe sânetâ a Grik den sâmarâwe, zen nângâne mân dâp oip. Oi a Yuda den sâmarâwe, zen sot den sârek sâm âraguwe.

² Yatâ utne Aposolo kiin zagât zen Yesugât arâpŋâ kâmut minduziŋgâm itâ sâm dâzângowe, “Nen Anutugât den sâsâŋ nep zo birâm nalem nep tuugindâ mân dâp upap.

³ Zorat a bukurâpniŋ osetziŋan gâbâ zen a nâmburân zagât, a nângânângâziŋoot sot Kaa-pumŋâ umziŋan piksâsâŋ zo ziŋgitne âlip oi gâsum sâlâpzângonat. Nep zi ziŋgindâ tuum ândibi.

⁴ Nen ko ninâu sot den siŋgi sâsâŋ, zorat nebâk tuum ândinat.”

⁵ Zen den yatâ sâne zen aksik nângâne dâp oi a itâ gâsum sâlâpzângowe. Setepano, zâk nângâm pâlâtâŋoot sot umŋan Tirik Kaapum piksâm zeip. Oi Pilipo, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena sot

Nikolau, Antiokia kamânân gok. Zâk hân nâin gokñandâ Yuda zeñgâren târokwâip.

⁶ A zo diizingâne Aposolo zeñgâren âi kine bitziñâ kâukziñan pam ninâu sâwe.

⁷ Oi Anutugât denñâ lañ kârâm ari Yerusalem kamânân Yesugât kâmut zen târokwâi târokwâi op âiwe. Oi tirik namâ galem a zeñgâren gâbâ donbepñâ den sinji âlip nângâm luwe.

Setepano den sâkñanâk sâwe.

⁸ Anutuñâ Setepano tângum imbanñâ pindi a zeñgâren sen mârât kulem top top tuum arip.

⁹ Oi a nâmbutñâ zen zâk sot den âraguwe. A zo zen mâpâmâpâse namâ nâi kutñâ Libertene, zoren mindumarâwe. A zen Kirene a, Alesandiria a, Kilikia a, Asia a. A yatâ zorâñ Setepano sot den âraguwe.

¹⁰ Tirik Kaapumñâ Setepano den nângânângâ âlip pindi den âlipñâ sâi den hâuñâ mâburinam kwagâwe.

¹¹ Kwakñâ a nâmbutñâ tigâk itâ sâm dâzângowe, “Setepanogât itâ sâbi. ‘A zâk Mose sot Anutu sâm bâliñ kwatziki nângâwen’ ”

¹² Sâne yatâ utnetâ a yenñâ sot a sâtnâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen den zo nângâmñâ kuk opñâ Setepano kom gâsum a sâtnâ mindumindu patin diim âiwe.

¹³ Oi Setepanogât den sarâ sâbigât a muyageziñgâne Setepanogât den sarâ sâm itâ sâwe, “A zi zâk tirik namâ sot Kembangât gurumin den sâm bâliñ kwâpmap.

14 Zâk itâ sâi nângâwen, ‘Yesu, Nasarete kamân goknâ, zâknâ tirik namâ zi kom kândanâ gurumin den Mosenâ sâip, zo kândanbap.’ ” Yatâ sâwe.

15 Oi minduminduyân târâwe zo, zen Setepano iknetâ si sângânâ sumben a yatâ oip.

7

Setepanojâ sâkurâpziņ zengât siņgi sâm dâzângoip.

1 Tirik namâ galem a patâ, zâknâ Setepano mâsikâm sâip, “Den se, zo bonnâ?”

2 Sâi Setepanojâ itâ sâip, “Bukurâpnâ sot ibârâpnâ, den sa nângânek. Sâkuniņâ Abaram, zâk Haran kamânân mân âim Mesopotamia hânân ândei âsaknâ mariņâ, Anutuņâ zâkkâren âsagem itâ sâm dukuip,

3 ‘Gâ hân topkâ sot torerâpkâ birâziņgâm nânâ hân nâi tirâp gobat, zoren âi ândiban.’

4 Abaram zâk den zo nângâm Kaidai hânâ birâm Haran kamânân âi ândei. Zoren ândei ibânâ moi Anutuņâ diim gâi Yuda hânân zi ga ândei.

5 Anutuņâ diim ga hân nâi mân pindi galem oip. Buņâ hân muruknâ nâi mân pindip. Ka hân zo zâk sot kiurâp zengât siņgiyâk sâm pâip. Zâk kiun buņ ândei, zo ko Anutuņâ laņ yatâ sâip.

6 Oi Anutuņâ den itâ sâip, ‘Kiurâpziņ zen hân nâin kendon 4 handeret umņan kore a op ândibi. Zoren hân mâirâpnâ zen sâknam ziņgâne ândibi.

7 Kiurâpziņâ zen kore op ândine nâ hân mâirâp hâuņâ ziņga kiurâpziņ zen zâmbam hân ziren ga nâ mâpâsenim ândibi.’

⁸ Oi Anutuñâ Abaram târotâro pindi kwabâ kwarangip. Oi nanñâ Isaka âsagem sirâm nâmburân zagât tapñâ karâmbuñan kwabâ kwâkñangip. Isakanñâ Yakabo yatik kwabâ kwâkñangip. Yakobo zâk narâpñâ kiin zagât yatik otziñgip.

⁹ Oi sâkurâpniñâ zen munziñâ Yosepe, zâkkât um kâlak nângâm kât minam Aigitâ a ziñgâwe. Aigitâ a zen Aigita hânân diim âine Anutuñâ zâk sot ândeip.

¹⁰ Anutuñâ Yosepe sâknam kâbâ yâmbât kwâkñan gâbâ mâkâm Aigita a kutâ Parao, zâkkât mâteñan nângânângâ âlipñâ pindâm tângoi Paraonñâ a ambân gakârâpñâ aksik galem otziñgâbapkât gâsum sâlâpkoip.

¹¹ Gâsum sâlâpkoip ândei pu patâ muyagem Aigitâ hânân sot Kanaan hânân dâp op zeip. Oi sâkurâpniñ nalemgât kârukâru op ândiwe.

¹² Oi a nâmbutuñandâ Aigitâ hânân nalem ziap sâne Yakobo zâk nângâm narâp sângonzânñgói âiwe.

¹³ Oi du zagâtñan âine Yosepe zâk topñâ âtarâpñâ sapsuñ ziñgip. Oi a kutâ Parao, zâk Yosepe torerâp gawe, zorat siñgi nângip.

¹⁴ Oi Yosepenñâ sâi ibânñâ Yakobo sot torerâpñâ aksik, a ambân teñgâziñ 75 yatâ, zen Aigita hânân âiwe.

¹⁵ Yakobo zâk Aigitâ hânân âi ândim moip. Oi narâpñâ zen zoren mom nanñgâwe.

¹⁶ Munetâ kâmbârânziñâ Sikem hânân minziñgâm âi hanzângowe. Hân zo Abaramñâ mârumñan Sikem kamânân Hemo kiurâp, zeñgâren kwâlip. Zoren hanzângowe.”

Mosegât sinji dâzângoip.

17 “Oi Anutuñâ Abaram kânñan den sinji dukuiip, zo âsagibapkât narâkñâ mâte oi Aigita hânân Isirae a ambân donbep âsagem lañ kârâm ândiwe.

18 Yatâ op ândine Aigita a kutâ ñai âsageip. Zâk Yosepegât sinji mân nângip.

19 Oi a kutâ zorâñâ sâkurâpniñ kâitzângom sâknam kwatziñgip. Oi katep mâik gakârâpziñâ, zen mumbigât sâi âkñan zâmbane zem muwe.

20 Narâk zoren Mose âsageip. Katep zo Anutuñâ egi holi tobat âlipñâ oip. Ibâ mam zet mirin tik mem ândine kâin karâmbut âkip.

21 Oi âkñan pane ândei Parao bâratñandâ muyagemñâ mem nannâ sâm galem oi lâambarip.

22 Parao arâp zen Aigitâ zengât nângânângâ kwâkâm pindâne nângâm kâtigem kut ñai ñai zorat topñâ sâi nângâne imbanñâ oip. Oi nep top topñâ tuubam mân kwagip.

23 Ândei kendon patâ 40 oi Isirae a bukurâp ziñgitpam arip.

24 Âi egi Aigita a ñaiñâ Isirae a ñai kom tâi ekñâ bukuñâ beknan mem Aigita a zo koi moip.

25 Oi itâ nângip, ‘Bukurâpnâ nâgât itâ nângâbi. Nâ bukurâpnâ Paraogât bikñan gâbâ mâkâziñgâbatkât Anutuñâ sâm nigip.’ Ka bukurâpñâ zen mân nângâwe.

26 Sirâm ñain Moseñâ âi egi Isirae a zagât agom tâitâ muyagezikâm kwâkâzikâm itâ sâm dâzâkoip, ‘A zagât, zet buku bukuñâ. Wangât kâsa uabot?’

27 Sâi a kâmbam topkwap bukuñâ koip, zorâñâ Mose mem kâbakñem itâ sâm dukuiip, ‘Ñaiñâ gâ

nenġat a sâtnâ mo den kubikkubik a ġabarip?

²⁸ Muka Aigita a nġai koin, zo yatik nâ nobam sat?’

²⁹ Oi Mose zâk den zo nângâm kenġat opnâ sârârâk kârâm âi Midiaġ hânân âi hân mâirâp zen sot ândeip. Zoren ambân mem nanzatnâ minzikip.

³⁰ Oi kendon 40 âki ko mirâ kamân âtnâ, a mân ândiândiġan, baknâ Sinai zorat topġan ândei sumbem a nġainâ nak topġan kârâp bâlamân âsagenġip.

³¹ Mosenâ zo eknâ wannâ yatâ uap sâm ikpam ari Kembuġat diġâ itâ âsageip.

³² ‘Nâ sâkurâpkâ zenġat Anutu. Abaram, Isaka sot Yakobo, zenġat Anutu.’ Sâi Mose zâk sânam sâmbui pindiġsâm kirip. Zo ikpam kenġatnġat donġbep oip.

³³ Yatâ op kiri Anutuġâ itâ sâm dukuip, ‘Hân lâġsat, zo tirik hân. Zorat opnâ ko kipâkeġâ kwâkâm pânan.

³⁴ Arâpnâ Aigitâ hânân sâknam patâ kwatziġġâne isem umbâlâ utne nângâm betziġan mimbam gian, ġât ko ġâ sângongoga Aigita hânân âiban.’

³⁵ Sumbem anâ Mose yatâ dukuip. Isirae a zen mârum Mose birâġġġâm itâ dukuwe, ‘Nâinâ ġâ a sâtnâ mo den kubikkubik a ġabarip?’ Ka Anutuġâ a zo a kutâ sot betziġan mimiġ a upapkât sâm sângongoip. Sumbem a nġainâ kârâbân muyagem nep zo sâm pindip.

³⁶ Oi sângongoi âi Aigitâ hânân ġâbâ diiziġġâm ġâip. Zâk Aigitâ hânân sot saru kuriġan sot mirâ

kamân kâतिकъan sen mârat kulem top top tuum ândei kendon 40 âkip.

³⁷ Oi Mosejâ Isirae a itâ sâm dâzângoip, ‘Anutu zâk bukurâpziñâ zengât oserân gâbâ Propete ñâi, nâ yatâ, muyagem ziñgâbap.’

³⁸ Yatâ sâip. Oi zâkñagâk mirâ kamân kâतिकъan sâkurâpniñ zen sot ândei Sinai bâkñan sumbem a ñâiñâ den zinziñ kâतिकъâ Anutugât lâunjan gâbâ mem pindip. Mose sot sâkurâpniñ zen Anutugâren gâbâ ândiândigât den nâñgâmñâ den zo mem niñgâwe.

³⁹ Oi sâkurâpniñ zen Mosegât diñâ kâbakñem birâm Âigita hânân âburinam umziñ patâ kirip.

⁴⁰ Zen Aaron itâ sâm dukuwe, ‘Gâ lopio sobim niñgâna, zorân kândom otningâne âinat. Mose zâk Aigitâ hânân gâbâ diiniñgâm gâip, zâk âi buñ oip mo dap?’

⁴¹ Yatâ sâm makau dâpñâ lopio sobim zâkkât siñgi sâm nalem om sâm âlip kwâkñangâwe. Bitziñandâ tuuwe, zorat sâtâre opñâ zâkkât siñgi sâm sii nalem uwe.

⁴² Yatâ utne Anutuñâ birâziñgi umziñ gulip oi kâin sângelak mâpâseziñgâwe. Oi zorat Propete zengât ekabân den itâ ziap,

‘O Isirae mâirâp, zen kendon patâ 40 mirâ kamân âtânâ, hân mân ândiândiñan ândim nâgât siñgi zuu mo nalem kom om nemarâwe? Buñâ.

⁴³ Zen Moloko lopiogât hâmbâ silep lum âim ândiwe. Oi lopio Repangât sângelak dâp mem ândiwe. Lopio zo mâpâsinam sobiwe, gât ko Babilon kamân kândâtñan zâmbanbat.’ ”

Anutugât hâmbâ silep.

⁴⁴ Setepanojâ Propetegât den sâmñâ itâ sâip, “Mirâ kamân âtânjâ, hân mân ândiândiñan sâkurâpniñâ zeñgâren Anutugât hâmbâ silep tatzîngip. Silep zo Anutuñâ Mose dâpñâ tirâpkoi yatik tuugip.

⁴⁵ Sâkurâpniñ zen silep zo mem gane Yosuanjâ diiziñgi hân ziren ga takâwe. Anutuñâ hân mâirâpñâ zo moliziñgi âine sâkurâpniñ zen hân zi mem hâmbâ silep ziren kwânângâne kiri ândine Dawidi âsageip.

⁴⁶ Anutuñâ Dawidigât nânji âlip oi Dawidiñâ Isiraegât Anutu, zâkkât namâ tuubapkât ninâu sâip.

⁴⁷ Oi zikñak bujâ. Salomonjâ Anutugât namâ tuugip.

⁴⁸ Ka u sumbemân patâ, zâk a betñâ tuutuunjan, zoren tâtat mâme mân opmap. Zorat Propete ñâi zâk den itâ sâm kulemguip,

⁴⁹ Anutuñâ itâ sâip, ‘Sumbem zo tâtatnâ. Zoren tap a ambân zeñgât kembu op galem otziñgâman. Hân ko kinnâ lânj tâtatnâ. Zorat dap yatâ namânâ tuune dâp upap? Nâ ikâ zoren tâtat mâme upat?’

⁵⁰ Nâ bitnandâ hân sot kut ñâi ñâi, zo muyagewan.’ ”

Setepanojâ den kâtik sâm dâzângoi kuwe.

⁵¹ Sâmñâ Setepanojâ a kâmut zo itâ sâm dâzângoip, “Zen ko umziñ kâtik. Um nânngânângâziñ mân pâronşap. Sâkurâpziñ opmarâwe, zo yatik op Tirik Kaapungât diñâ kwâkâme.

⁵² Sâkurâpziñâ zen Propete aksik sâknam kwatziñgâwe. Perâkñak, Propete zen târârak mariñâ muyagibapkât den kânñan sâwe, zo aksik zâñgowe. Oi târârak mariñâ zâk âsagem ândim gâi zen ekñâ neñgât a kutâ bunâ sâmñâ kuwe.

⁵³ Mârum sumbengât anâ gurumin den Anutugâren gâbâ mem ziñgip, ka zen den zo birâm, mân luwe.”

⁵⁴ Setepanoñâ yatâ sâm dâzânçoi nânçâm kuk op kunam urâwe.

⁵⁵ Tirik Kaapumñâ Setepano umñan piksâi sumbemân egi Anutugât âsakñâ sot Yesu Anutugât âsanñâ bongen kiri ekñâ itâ sâip,

⁵⁶ “Sumbem pâronçsâi a bonñâ zâk Anutugât bik bongen kiri eksan.”

⁵⁷⁻⁵⁸ Yatâ sâi zen den kwamit patâ sâmñâ kindapziñ doonçum zâkkâren mindum âim mem kâbakñem geim kamân âkñan geim kâtñâ kuwe. Oi a mâtenjâ, zen hâmbâziñ kwâkâm a sigan ñai kutñâ Saulo, zâkkât kiñ topñan parâwe.

⁵⁹ Oi Setepano kâtñâ kune Kembu itâ konsâm sâip, “O Kembu Yesu, gâ um dâpnâ me.”

⁶⁰ Yatâ sâm siminñâ liim kwap sâip, “Kembu, gâ a noge zi, zengât tosâ birâ.” Yatâ sâm moip.

8

¹ Kune Sauloñâ nânçi âlip oip.

Yesugât kâmut topkwap kâsa otziñgâwe.

Narâk zoren Yuda a ziñ Yerusalem kamânân Yesugât kâmut kâsa otziñgâwe. Otziñgânetâ siñsururuñ op Yudaia sot Samaria hânân âim

nanğawe. Aposolo ziiñik Yerusalem kamânân ândiwe.

² Oi a târârak nâmbutñâ zen Setepano hangum âigirâp urâwe.

³ Saulonâ ko Yesugât kâmut kâsa otziñgâm mirânâ mirânâ zâim a sot ambân gâsum diiziñgâm tâk namin zâmbarip.

Piliponâ Samaria hânân nep tuugip.

⁴ Yesugât kâmut siñsururuñ op âiwe zo, zen kamân dâp ândim den siñgi âlip dâzânğom ândiwe.

⁵ Oi Pilipo zâkñâ Samaria zenğât kamân ñâi gamñâ Kristogât siñgi âlip sâm dâzânğoi.

⁶ A doñbep zen mindum diñâ nânğâm âkñâliwe. Oi sen mârât kulem top top tuugi igâwe.

⁷ Zâkñâ wâke doñbep moliziñgip. Wâke zen a umñan gâbâ den kâtik sâm gem âiwe. Oi kin bitziñ mumuñâ zo doñbep kubikziñgip.

⁸ Oi zorat kamân zoren sâtâre patâ urâwe.

⁹ Kamân zoren a ñâi ândeip, kutñâ Simon. Zâkñâ zikñanğât nânği zâizâiñ oi kware suña tuugi Samaria a zen ekñâ imbanâziñ buñ oip.

¹⁰ Oi a zâizâiñ, gigiñ zen zâkkât nânğâne zâizâiñ oi itâ sâwe, “A zi Anutugât kâwali murukñâ ñâi zâkkâren ziap.”

¹¹ Oi kwareñandâ um gulip kwatziñgipkât narâk kêrep zâkkâren mindum ândiwe.

¹² Ândinetâ Piliponâ ga Anutugât um topñan ândiandinâ sot Yesu Kristogât den siñgi âlip sâm dâzânğoi a ambân zen zorat nânğâne bon oi Piliponâ too sanğonziñgip.

¹³ Yatâ utne Simon yatik siñgi âlip nânği bon oi too sanğone Pilipogât um topñan ândeip. Oi

Piliponjâ sen mârât kulem top top tuugi egi imbanjâ oip.

Petero sot Yohane, zet Samaria hânân âiwet.

¹⁴ Samaria hânân a ambân zen Anutugât den nângâm mem umziñan gine, zorat sinji Yerusalem kamânân ari Aposolo zen nângâwe. Nângâm Petero sot Yohane sângonzâkone zengâren âiwet.

¹⁵ Âi takâm a ambân zen Tirik Kaapum mimbigât ninâu sâwet.

¹⁶ Ombeñan Tirik Kaapumjâ zengâren mân gâip. Zen Yesugât korânâk sâm yen too sanjorâwe.

¹⁷ Petero sot Yohane zet bitzikñâ kâukziñan pâitâ zen Tirik Kaapum sot urâwe.

Simonj Tirik Kaapum sângân mimbam sâip.

¹⁸ Aposolo zagât zet bitzikñâ a ambân kâukziñan pâitâ Tirik Kaapum sot utne Simonjâ ekñâ kât mem itâ sâm dâzâkoip,

¹⁹ “Zet imbanjâ zo yatik nâ nigitâ bitnâ a kâukziñan pa Tirik Kaapum mimbi.”

²⁰ Sâi Peteronjâ itâ sâm dukuip, “Ga Anutuñâ imbânjâ yen zingâzingân zo kwâlâbam sat, zorat kâtkâ sot gikâ ârândân sim kârâbân gei tâmbetagobobot.

²¹ Anutuñâ um sarâgâ eksapkât zirânjâ gâgât sinji mân uap.

²² Gâ nângânângâgâ bâliñjâ zo birâm umgâ melân ninâu sâban. Kembunjâ to sagâ birâbapkât ninâu sâban.

23 Gâ bâliņanġât kâlakņâ umgan piksâm ziap. Bâliņandâ saagigap.”

24 Sâi Simonâ itâ sâip, “Zikņak nâġât opņâ Kembangâren ninâu sâitâ den sat, zo bonņâ mân muyagenibap.”

25 Petero sot Yohane zet Kembangât den dâzâņgom naņġâm Yerusalem kamânân âiram âburiwet. Âburem Samaria hânân kamânņâ kamânņâ den siņgi âlip dâzâņgom âiwet.

Pilipoņâ Aperika a ŋâi siņgi âlip sâm dukuip.

26 Kembangât sumbem a ŋâiņâ Pilipogâren muyagem itâ sâm dukuip, “Gâ zaat âi. Yerusalem kamânân gâbâ Gasa kamânân geime, mâtâp zoren âi.” (Mâtâp zo hân a mân ândiândiņan ziap.)

27-28 Yatâ sâm dukui Pilipoņâ zaatņâ arip. Mâtâbân âi a ŋâi egip. Aitiopai hânân ambân kutâ ŋâi ândeip, kutņâ Kandake, zâkkât a sâtņâ ŋâi. Zâk kât sikum galem a. Zâkņâ Anutu mâpâsibam Yerusalem kamânân âimņâ puriksâm ġaip. Zâk a lalaņâ kwâkņan tap ari egip. Egi âim tap Propete Yesaiagât ekabân den zeip, zo sâlâpkum tâip.

29 Yatâ oi Kaapumņâ Pilipo itâ sâm dukuip “Gâ zâkkâren âinan.”

30 Sâi Pilipoņâ zâkkâren sârârâk kârâm ari a sâtņâ zâk Propete Yesaiagât den sâlâpkoi nâņġâm itâ sâm mâsikip, “Den sâlâpkuat, zorat topņâ nâņġat?”

31 Sâi zâkņâ sâip, “Ŋâi mân dâtnone ninak dap yatâ nâņġâbat?” Yatâ sâmņâ sâi Pilipoņâ zâi zâk sot tâip.

32 Den sâlâpkoi, zo itâ,

“Zâk râma yatâ oi diim âi kunam urâwe. Anâ râma gwamņâ gâsum sâmot mânângâri diņ buņ tâpmap, zo yatâ diņ buņ oip.

³³ Zâkkât nângâne giginâ oi den nebân pamņâ den sâkņanâk sâwe. Hânân ândiândiņâ buņ oip. Oi kiurâpņâ dap yatâ sâlâpzângom nanğâbe.”

³⁴ Oi a sâtņâ zâk Pilipo itâ sâm mâsikip, “Gâ sâna nângâbâ. Propete zâk ñâigât yatâ sap? Zikņanğât sap mo a ñâigât sap?”

³⁵ Sâi Pilipo zâk Propetegât den zobâ top-kwapņâ Yesugât den siņgi âlip sâm dukuip.

³⁶ Yatâ op âim tooyân takâwet. Oi a sâtņandâ itâ sâip, “Too ziap. Zi âlip sa sanğonniban?”

³⁷ Sâi Piliponņâ sâip, “Gâ den san, zo nângâna bon oi âlip sanğongibat.” Sâi den itâ mâburem dukuip, “Itâ nângan. Yesu Kristo, zâk Anutugât nanğâ. Zâk nângâm pâlâtân kwâkņanğan.”

³⁸ Yatâ sâmņâ kore a dukui biosi saagi a sâtņâ sot Pilipo ârândân toin geiwet. Geim Piliponņâ sanğonņanğip.

³⁹ Oi toin gâbâ kopgâitâ Kembangât Kaapumņâ Pilipo mem ari a sâtņâ zâk dum mân ekņâ sâtâre op mâtâbân arip.

⁴⁰ Pilipo, zâkņâ ko Asido kamânân taki igâwe. Oi zâk kamânņâ kamânņâ den siņgi âlip dâzângom Kaisarea kamânân arip.

9

Kembuņâ Saulo muyagenanğip.
(Apo 22:4-16; 26:9-18)

1 Saulo zâk Kembangât a ambârâpnâ kâsa otzingâm zângobatkât umnâ kârâp oip. Oi âi tirik namâ galem a patâgâren sâip.

2 Âi sâi Damasiko kamânân Yuda a zengât mâtâpâpâse namâ galem a, zengât ekap kulemgum pindip. Pindi âim Damasiko kamânân a ambân zen Yesugât mâtâbân nep tuum ândiwe, zo gâsuzingâm saazingâmñâ diizingâm Yerusalem kamânân gâbam arip.

3 Zâk âimñâ Damasiko kamân mâte oi sumbemân gâbâ âsakñandâ gem gâm zâkkâren âsagem nançip.

4 Âsagei hânân gei kom den nâi itâ nângip, “Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?”

5 Sâi Saulonâ mäsikâm sâip, “Kembu, gâ nâi?” Sâi zâknâ sâip, “Gâ nom ândimat. Nâ Yesu.

6 Gâ zaat kamânân âina nep tuuban, zorat a nâinâ dinâ dâgobap.”

7 Oi a zâk sot âiwe, zen dinziñ buñ oi kirâwe. Zen den zo ko nângâwe. Ka a ko mân igâwe.

8 Oi Saulo zâk zaatñâ siñâ ikpâ sâm egi nâtâtik oip. Yatâ oi bukurâpnâ zen bikñan gâsum Damasiko kamânân zâiwe.

9 Oi sirâm karâmbut umñan siñâ nâtâtik kâri tap too nalem mân neip.

Ananianâ Saulo too sançonnançip.

10 Damasiko kamânân Yesugât kâmurân gok a nâi ândeip, kutñâ Anania. Oi Kembunâ umanân muyagem konsâip, “Anania.” Sâi Ananianâ sâip, “Kembu, nâ zi.”

11 Sâi Kembunâ itâ sâm dukuip, “Gâ kamân mâtâp kutñâ târârak, zoren âim a nâi kutñâ Yuda,

zâkkât mirânjan zâim zoren a ñai kutñâ Saulo, Taso kamânân gok, zâk muyagiban. Zâk zoren ninâu sâm ziap.

12 Oi uman ñai itâ eksap. A ñai kutñâ Anania, zâkñâ zâkkâren gamñâ siñâ ânângâtpapkât bikñâ kâukñan paap.”

13 Kembu zâk den yatâ sâi Anania zâk itâ sâip. “Kembu, nâ a zorat a donbepñâ sâne nângâman. Zâk arâpkâ Yerusalem kamânân donbep tâmbetzângoip.

14 Oi ziren yatigâk kulkâ gonsâmen zo, nen yatik gâsum saaningâbapkât tirik namâ galem a patânâ ekap kulemgum pindâwe.”

15 Sâi Kembuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ lañ âi. A zo gâsum sâlâpkuan. Zâkñâ a kâmut ñain ñain sot a kutâziñâ sot Isirae a zeñgâren nâgât den siñgi dâzân gom ândibap.

16 Yatâ oi kutsiñginanğât opñâ sâknam nângâbap, zorat tirâpkubat.”

17 Oi Anania zâk âim mirin zâim bikñâ Saulo kâukñan pamñâ sâip, “Saulo bukunâ, Kembu Yesuñâ mâtâbân muyagegigip, zâkñâ sângonnogi gaan. Gâ siñgâ ânângâri Tirik Kaapumñâ umgan piksâbapkât sap.”

18 Yatâ sâi zorenâk siñan gâbâ sâkñâ senânâ yatâ gem gei siñâ âlip egip. Yatâ okñanği zaari aritâ too sanğonğanğip.

19 Yatâ oi Sauloñâ nalem nemñâ kâtigeip.

Saulo zâk siñgi âlip nep topkwâi kâsa okñanğâwe.

20 Saulo zâk Yesugât kâmut Damasiko kamânân ândiwe, zen sot mâik ñai ândeip.

21 Oi narâk zoren Yuda zengât mâtâmâpâse namin zâim Yesugât sinji sâm muyagem itâ sâm dâzânḡoi, “Yesu, zâk Anutugât nannâ.” Yatâ sâm dâzânḡoi nânḡawe, zen aksik imbanâziḡ buḡ oi itâ sâwe, “Yerusalem kamânân Yesugât kutḡâ zo konsâne laḡ kâri a zo tâmbetzânḡom ândeip. Ziren yatigâk gam saam diiziḡgâm tirik namâ galem a patâ zengâren âibapkât gâip. Zorân dap op purikgurik uap?”

22 Oi Saulo zâk kâtigem sâip. “Yesu, zâk a bâliḡan gâbâ mâkâziḡgâbapkât mârûm sâsân, Kristo.” Yatâ sâm zorat den topḡâ sâm muyagem dâzânḡoi. Oi Damasiko kâmânân Yuda a ândiwe, zen diḡâ zo nânḡâm kwakmak urâwe.

23 Yatâ oi ândimḡâ Yuda a zen Saulo kunam sâm kâtân urâwe.

24 Diḡâ sâne Sauloḡâ den zo nânḡâm ândei Yuda a zen hilâm ḡâtik kamân mâtâp galem op kunam op ândiwe.

25 Yatâ utne Yesugât kâmut ziḡâ ḡâtigân Saulo mem âim kamânḡât paḡ kâtikḡâ saasaḡâ, zoren irin gem mem pane âkḡan gem arip.

26 Âimḡâ Yerusalem kamânân takâmḡâ Yesugât arâp zengâren târokwâpatkât sâi zen zâkkât keḡgât urâwe. Zâk Yesugât a oip, zorat nânḡâne bon mân oip.

27 Oi Banabanâ Paulo buku okḡanḡâm Aposolo zengâren diim arip. Zengâren âimḡâ Kembuḡâ Saulo mâtâbân muyagenḡanḡâm den dukuiḡ sot Damasiko kamânân Sauloḡâ Yesugât den sinji sâm muyageip, zorat den sinji sâm dâzânḡoi.

28 Zorat kwâkɲan Saulo zâk Yerusalem kamânân zen sot tâtat mâme oip.

29 Oi Saulo zâk Kembugât korân lân kâtigem a zen sot Yesugât topɲâ sâmbâ âraguwe. Oi Yuda a Grik den sâmarâwe, zen sot den âragum den sârek âraguwe. Oi a zo ziɲâ kâsa okɲaɲgâm kunam urâwe.

30 Oi Saulogât bukurâpɲâ zen den zo nâɲgâm diim Kâisarea kamânân âi pane Taso kamânân arip.

Yesugât kâmut lumbenjan ândiwe.

31 Oi Yesugât kâmut Yudaia hânân Galilaia hânân sot Samaria hânân ândiwe, zengâren lumbenja zeip. Lumbenja ândim, kâtigem ândim zâimɲâ Kembu hurât kwâkɲaɲgâm uruɲsâm ândiwe. Oi Tirik Kaapumɲâ mam otziɲgi kâmut donbep urâwe.

Peteroɲâ a ɲâi kubigip.

32 Petero zâk kamânɲâ kamânɲâ âim gam Yesugât kâmut Lida kamânân ândiwe, zengâren takip.

33 Zoren a ɲâi egip, kutɲâ Ainea. A zo kiɲ bik mumuɲâ oi zem ândei kendon patâ nâmburân karâmbut oip.

34 Peteroɲâ itâ sâmbâ dukui, “Ainea, Yesu Kristoɲâ kubigigap. Zaatɲâ isengâ gikak kubik.”

35 Sâi zorenâk oksâm zaarip. Yatâ oi Lida sot Saron kamân mâirâp zo igâwe, zen umziɲ melân Kembugât a urâwe.

Peteroɲâ Tabita mânggeip.

³⁶ Yope kamânân Yesugât kâmurân ambân nâi ândeip, kutnâ Tabita. Grik denân ko kutnâ Doka sâmarâwe. Ambân zo a ambân betziñan mem kut nâi nâi âlipnâ op ândeip.

³⁷ Narâk zoren ambân zo mâsek opnâ moip. Moi ko kâambarânâ too sanjon mem mirâ umnâ nâin zâi pane zeip.

³⁸ Lida kamân sot Yope kamân, zo goot goot tarâwet. Oi narâk zoren Petero zâk Lida kamânân ândei zorat Yesugât kâmut Yopa kamânân ândiwe, zen den sinji nângâm a zagât sângonzâkone Peterogâren âi itâ sâm dukuwet, “Gâ diigigitâ neñgât kamânân kek âinâ.”

³⁹ Sâitâ Peteronâ zen sot ârândânj âiwe. Âi Yope kamânân takâm mirâ kâambarânj zeibân diim zâiwet. Zoren ambân malâ zen haangum isem tap Tabita gwâlâ ândim hâmbâ mot gârim zinjip, zo Petero tirâpkuwe.

⁴⁰ Peteronâ sâi ambân zo aksik geine simin liim kwap ninâu sâip. Ninâu sâm nângâm kâambarânj mâte oknângâm itâ sâip. “Tabita, gâ zaat.” Sâi sinj kârum Petero eknâ zaat tâip.

⁴¹ Peteronâ bikñan gâsui zaat kirip. Zaat kiri Peteronâ sâi ambân malâ sot Yesugât kâmut zen ga igâwe.

⁴² Oi zorat sinji Yope kamânân lanj kârâm ari donbepnâ Kembangât a ambân urâwe.

⁴³ Oi Petero zâk a nâi kutnâ Simonj, zâk bâu sâkziñ lâkum tuumap, zâkkât mirin tâtat mâme op ândeip.

Sumbem a n̄ain̄a Konelio muyagen̄angip.

¹ Kaisarea kamânân Roma kâwali a kâmut zen ândiwe. A kâmut zo zeṅgât kutziṅâ Italia sâmarâwe. A n̄ai kutṅâ Konelio, zâkṅâ kâwali a kâmut zo zeṅgât a sâtṅâ ândeip.

² Zâk sot a ambârâpṅâ, zen Anutu hurât kwâkṅangâm m̄apâseṅangâm ândiwe. Zâkṅâ a ambân kanpitâ kât nalem ziṅgâmâip sot Anutugâren ninâu sâm ândeip.

³ Konelio zâk yatâ opṅâ sirâm n̄ain mirâ oi uman n̄ai itâ egip. Anutugât sumbem a n̄ain̄a zâkkâren gam itâ sâm dukuip, “Konelio.”

⁴ Konsâi tâpâk ekṅâ keṅgâtṅangât op sâip, “Kembu, dapkât sat?” Sâi ko sâip, “Ninâuḡa sot orot mâmegâ Anutuṅâ egi âlip oip.

⁵ Zorat Yope kamânân kore a s̄angonzâṅgona âi a n̄ai kutṅâ Simon, kutṅâ n̄ai Petero, zâk diim gabi.

⁶ Zâk sot tâip zo bâu sâkziṅ lâkum tuumap, kutṅâ Simon. Zâkkât mirâ saru sâtṅan taap. Oi Petero zâk zorenâk ândiap.”

⁷ Sumbem aṅâ den yatâ dukum ari zorenâk kore a zagât sot kâwali a n̄ai s̄angonzâṅgoip. Kâwali a zo Anutu m̄apâsemâip.

⁸ Den siṅgi zo dâzâṅgomṅâ Yope kamânân s̄angonzâṅgoi âiwe.

Petero zâk uman egip.

⁹ A zen âim mâtâbân ziwe. Haṅsâi zaat kamân goot goot utne mirâ bâkṅan oi Peteroṅâ ninâu sâbam mirin zarip.

¹⁰ Zâi ninâu sâmṅâ tepṅangât oi nalem une sei zâk uman zem, uman n̄ai itâ egip.

11 Sumbem mâtâp pâronşâi sumbemân gâbâ isen patâ nâi muruk toren toren kimembut zoren saam pane geip.

12 Umņan zuu, mulum mot, nii top top sot kut nâi nâi ziwe.

13 Oi den nâi itâ Peterogâren geip, “Petero, gâ kom gaam ne.”

14 Yatâ sâi Peteronâ sâip, “Kembu, nâ mân upat. Nii zuu bâliņâ mo mân niniņâ, zo mân neman.”

15 Sâi ko den dum âsageip, “Anutuņâ kut nâi nâi âlipņâ sâm paap, zo bâliņâ mân sâban.”

16 Kut nâi zo sâp karâmbut muyagei dum buranņoot sâmbune sumbemân zarip.

17 Oi Petero uman egip, zorat nâņgâm kwâkâm tâi Konelio arâp zen gamņâ Simonġât mirâņâ kârûm âim muyagem mirâ sombemân kirâwe.

18 Kinņâ mâsikâm sâwe, “Simonġ, kutņâ nâi Petero, zâk mirâ ziren tap?”

19 Yatâ sâne Petero zâk uman egip, zorat nâņgâm kwâkâm tâi Kaapumņâ itâ sâm dukuip, “A karâmbut gamņâ gâ kârugige, gât ko gâ geimņâ zen sot âibam keņġât mân upan.

20 A zo nâņâ sâņgonzâņgua ge.”

21 Oi Peteronâ den zo nâņgâmņâ zenġâren geimņâ sâip, “Wangât nâġâren ge?”

22 Sâi a ziņâ dukuwe, “Kâwali galem a patâ Konelio, zâk Anutu hurat kwap târârak ândimap. Yuda a zen zâkkât nâņġâne a âlipņâ opmap. Sumbem kore a nâiņâ zâkkâren âsagem gâ mirâņan diigim arindâ diņġâ nâņġâbapkât sâip,”

23 Yatâ sâne Peteronâ nâņgâm sâi mirin zâine nalem ziņġip. Haņsâi zâk sot Yope kamânân

goknâ a nâmbutnâ zen sot âiwe.

Peteronâ Koneliogât mirin zâim den sâm dâzânngoip.

²⁴ Zen mâtâbân âi zem Kaisarea kamânân takâwe. Konelio, zâk a ambârâpnâ sot bukurâpnâ minduzingî mambâtzingâm tatne gawe.

²⁵ Gamnâ Petero zâkkât mirin zari Konelio zâk kinj topnan gei zem mâpâseip.

²⁶ Zei Peteronâ mem zaatnâ itâ sâm dukuiip, “Zaat. Nâ a, gâ yatâ.”

²⁷ Yatâ sâm mirâ umnan âim a ambân kâmut patâ muyagezingâm itâ sâm dâzânngoip,

²⁸ “Zen Yuda a nenngât topniñâ nânngame. Nen a kamân nâin goknâ zen sot buku opnâ tâtat mâme mân upmen. Gurumin denân den nâinâ mâtâp zo doongoi ziap. Nâ ko Anutunâ zingiri mân dâp opmap mân sâbatkât Anutunâ umânân nii zuu bâliñâ sot mân niniñâ buranņoot saam pâi gei tirâpnogip.

²⁹ Zorat a ziñâ nâgâren ga dâtnone nâ mân kwaksan. Oi zi diiniwe, zorat sâne nânngânâ.”

³⁰ Yatâ sâi Konelionâ itâ sâm dukuiip, “Sirâm kimembut ombenân mirâ oi nâ mirin tap ninâu sâm ta a nâi hâmbânâ âsaknâņoot nâgâren muyagem itâ sâm dâtnogip,

³¹ ‘Konelio, Anutunâ ninâugâ sot orot mâmegâ nânngi âlip uap.

³² Zorat gâ Yope kamânân a sângonzângona âi Simon, kutnâ nâi Petero, zâk diim gabi. A nâi bâu sâkziñ lâkum tuumap, kutnâ Simon, zâkkât mirin tâtat mâme uap. Mirânâ saru sâtnan taap.’

³³ Oi nâ zorat a sângonzângua gâgâren âiwe. Gâ nâgât den lum gaatkât umnâ âlip uap. Oi Anutuñâ den dâgogip, zo sâna nângânatkât Anutugât mâteñan mindum ten.”

Peteronâ Konelio sot arâpñâ sinji âlip sâm dâzângoip.

³⁴ Petero zâk topkwapñâ itâ sâm dâzângoip, “Itârân nâ itâ ek nângan. Anutu zâk a kâmut ñâi buku otziñgâm a kâmut ñâin kândâtzângom mân opmap.

³⁵ A kâmutñâ kâmutñâ zeñgâren gâbâ nâmbutñandâ hurâtkwapñâ târârak ândine, zeñgât nângi âlip opmap.

³⁶ Anutu zâk Isirae a den niñgip, zo itâ. Yesu Kristo, zâk a neñgât Kembu. Anutuñâ zâk sângongoi gem lumbeñangât den dâtnângoip, zo nânge.

³⁷ Yohane zâk too sanjonziñgâbapkât den dâzângoip, narâk zoren Yesugât den sinji âlip zo Galilaia hânân topkwâi Yudaia hânân arip.

³⁸ Oi Yesu, Nasarete kamânân gokñâ zo ko Anutuñâ imbanâ sot Tirik Kaapum pindi hân muruk toren toren âim sisi mâsek a âlip kwatziñgip. Oi a ambân Satanñâ saaziñgip, zo aksik olanziñgip. Anutuñâ tâñgoi nep zo tuugip.

³⁹ Oi Yuda a neñgât hânân sot Yerusalem kamânân kut ñâi ñâi tuum arip, zo ek nângâwen. Oi a sâtñâ ziñ gâsum poru nagân kune moip.

⁴⁰⁻⁴¹ Mom zeï sirâm karâmbut oi Anutuñâ kwagân gâbâ mângei. Mângei neñgâren âsageniñgip. Zorat mârurnan Anutu zâk sinji kwatniñgip. A nâmbutñâ zeñgâren mân âsagei

igâwe. Zâk mumunjan gâbâ âsagei nalem sot too ârândân niwen.

⁴² Oi Anutuñâ Yesu a mumunja sot gwâlâ nenğât den sâm kwâkâkwâkân a kwânânğip. Oi nen den zo a ambân dâzânğonatkât nep diñ sâm niñğip.

⁴³ Oi a ziñ nânğâm pâlâtân kwâkñanğâbi zo, zenğât tosa gulipkubap. Den zo Propete ziñ sapsun nanğâwe.”

Tirik Kaapumñâ a hân nân gokñâ zenğâren geip.

⁴⁴ Petero zâk den yatâ sâm kiri nânğâm tarâwe aksik zenğâren Tirik Kaapum gem gâip.

⁴⁵ Oi Yuda a Yesugât kâmurân gâbâ Petero sot âiwe, zen Anutuñâ a hân nân gokñâ Tirik Kaapum ziñğip, zo ekñâ imbanâziñ buñ oip.

⁴⁶ A hân nân gokñâ, zen den gându unakñâ sâm Anutu sâm âlip kwâkñanğâwe.

⁴⁷ Oi Peteronja itâ sâip, “Nen Tirik Kaapum sot urâwen, yatigâk Tirik Kaapum âsageziñğap. Zorat too sanğonsanğon zo a ziñ anğân kârâne mân dâp upap.”

⁴⁸ Yatâ sâi ziñâ Yesu Kristogât korân sâm too sanğonziñğâwe. Too sanğonziñğâne Petero mân âibapkât sânetâ hilâm nâmbut zen sot tâip.

11

Yesusalem kamânân Peteronja den sinji sâm dâzânğoip.

¹ Aposolo nâmbutñâ sot Yesugât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen kamân nân gokñandâ Anutuğât den nânğâm luwe, zorat sinji nânğâwe.

² Oi Petero zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a nâmbutnâ Mosegât gurumin den zorik zim-bapkât kâtigiwe, a zo zinjâ Petero oip, zorat nângâne mân dâp oip.

³ Oi Petero itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Mosegât gurumin den kom a mân kwabâ kwârangâwe, zen sot den op nalem nein?”

⁴ Oi Peteronâ kut nâi nâi âsageip, zorat topnan gâbâ itâ sâm dâzângom nanjip,

⁵ “Nâ Yope kamânân ninâu sâm ândim uman itâ egâwan. Isen patâ nâi muruk toren toren kimembut saam sumbemân gâbâ pane gem umnâ topnan zeip.

⁶ Gem gâi umnan itâ egâwan. Zuu top top, kamângât sot ulin, mulum mot sot nii umnan ziwe.

⁷ Oi nâgâren den nâi itâ gâip, ‘Petero, gâ zaat kom gaam ne.’

⁸ Oi nânâ sâwan, ‘Kembu, yatâ bujâ. Zuu bâlinâ mo mân nininâ mân nemân.’

⁹ Yatâ sa sumbemân gâbâ den zagâtñâ itâ muyageip, ‘Anutunâ kut nâi nâi zo âlipñâ sap, zo gâñâ ekñâ bâlinâ mân sâban.’

¹⁰ Yatâ muyagei sâp karâmbut oi isenpoot sumbemân zarip.

¹¹ Kut nâi nâi zo zari Kaisarea kamânân gâbâ a karâmbut nâ mirâ ândiwanân, zoren gawe. A karâmbut zo patâzinâ zâk sângonzânngoi gawe.

¹² Gane Kaapumñâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ zen sot âibam kenjât mân upan.’

Oi âibâ sa Yesugât kâmurân gâbâ a nâmburân kânok nâ sot âiwen. Âi takâm kâwali a sâtnâ,

zâkkât mirin zâiwen.

¹³ Zarindâ den sinji itâ sârn dâtnânngoip, 'Nâgât mirin sumbem a nâinâ muyagem kin itâ sârn dâtnogip, "Gâ Yope kamânân kore a sângonzângona âi Simon, kutnâ nâi Petero diim gabi.

¹⁴ Zâknâ gamnâ gâ sot a ambârâpkâ, zen Kembugât sinji upigât den dâzângobap." '

¹⁵ Oi nâ sinji âlipnâ dâzângua mârur Tirik Kaapum nenâren geip, zo yatik zenâren geip.

¹⁶ Oi nâ zo eknâ Yesunâ den dâtnânngoip, zo nânâwan. Den zo itâ, 'Yohanenâ too sanângonziŋgip. Nânâ ko Tirik Kaapum sanângonziŋgâbat.'

¹⁷ Oi nen Kembuninâ Yesu Kristo nânârn pâlatân kwâindâ Kaapumnâ ninŋip, zo yatik zen utne zinŋip. Oi ko nâ dap yatâ Anutu kwâknângâbam?"

¹⁸ Yatâ sârn dâzânngoi nânârnâ umzin diim gei Anutu sârn âlip kwâknângâm itâ sâwe, "Opon, Anutunâ a kamân nâin gok umzin melâni ândiandin kâtikkât sinji upigât kwatzinŋip."

Den sinji âlip Antiokia kamânân arip.

¹⁹ Setepano komnâ Yesugât kâmut zânngonetâ sinjururur op kamân toren toren âiwe. Nâmbutnândâ Poinike, Kipiro sot Antiokia kamânân âiwe. Âi ândim kamân zoren Yuda a ândiwe, zoric sinji âlip dâzângom ândiwe.

²⁰ Oi Kipiro sot Kirene kamânân gok ândiwe, zen Antiokia kamânân âimnâ hân nâin gok Kembu Yesugât den sinji dâzângowe.

21 Oi Kembuñâ imbanâ ziŋgi a ambân donɓep patâ zen den siŋgi âlipñâ nâŋgâm umziŋ melân Kembu nâŋgâm pâlâtân kwâkñanğâwe.

22 Zorat den siŋgi Yerusalem kamânân ari Yesugât kâmut zen Banaba sâŋgongune Antiokia kamânân arip.

23 Âi takâmñâ Kembuñâ kubikziŋgip, zo ekñâ umñâ âlip oip. Oi Kembugâren pâlâtân op kâtigem kinbigât den dâzânğoip.

24 Banaba zâk a âlipñâ sot nâŋgâm pâlâtânğoot. Tirik Kaapumñâ umñan piksâm zeip. Oi kamân zoren a ambân donɓep zen Kembugât a urâwe.

25 Oi Banaba zâk Saulo muyagibam Taso kamânân arip.

26 Âi muyagem diigi Antiokia kamânân âiwet. Zoren kendon patâ ñâigât umñan zoren Yesugât kâmut zeŋgât minduminduyân a donɓep Yesugât den siŋgi dâzânğom ândiwet. Antiokia kamânân Yesugât kâmut a zo zeŋgât kutziñâ Kristo a sâm muyagiwe.

Kât pane arip.

27 Narâk zoren Propete nâmbutñâ zen Yerusalem kamânân gâbâ Antiokia kamânân âiwe.

28 Oi zeŋgâren gâbâ a ñâi kutñâ Agabo. Zâk Kaapumñâ okñanği hân dâp pu patâ muyagibap, zorat den kânñan sâip. (Roma zeŋgât a kutâ Klaudio ândei pu zo âsageip.)

29 Oi Yesugât kâmut zen den so nâŋgâm kât zemziŋgip dâp mindumñâ Yudaia hânân bukurâpziŋ ândiwe, zeŋgâren pane âibapkât sâwe.

³⁰ Oi kât muyagiwe, zo Banaba sot Saulo zikâne mem Yerusalem kamânân âi Yesugât kâmut, zengât galem a zingâwet.

12

Herodenâ Yakobo kom Petero tâk namin pâip.

¹ Narâk zoren a kutâ Herodenâ Yesugât kâmut a nâmbut zângom tâk namin zâmbarip.

² Oi zâkñâ sâi arâpñâ Yohanegât âtânâ Yakobo gâsum sâuñâ kârâne moip.

³⁻⁴ Yatâ oi Yuda a zen ekñâ umziñ âlip oi Herodenâ zo ekñâ sâi arâpñâ zen Petero gâsune Yuda zengât kendon ñai kutñâ Pasowa mâte oi tâk namin pane kâwali a kiin nâmburân kânok, zen galem upigât sâm zingip. Herodenâ itâ nâñgip, “Pasowa kendon âki Petero diim ga a mâteziñan sa kumbi.”

⁵ Oi Petero zâk tâk namin tâi Yesugât kâmut zen âsâbân zâkkât op Anutugâren ninâu sâmarâwe.

Sumbem a ñaiñâ Petero muyagenangip.

⁶ Oi Herode zâk Petero mukan a ambân tirâpizângom kumbatkât sâip, ñatik zoren kâwali a zagât zikñâ Petero tâk kâtikñâ zagât saam galem op mem ziwet. Oi kâwali a nâmbutñâ, zen namâ mâtâbân galem kirâwe.

⁷ Oi Kembangât sumbem a ñai namâ kâligen muyagem kiri âsakñandâ namâ umñan âsagei sumbem aña Petero gângemunñan gâsum mângimñâ sâip, “Kek zaat.” Sâi tâk kâtik Petero bikñan tâip, zo siksâm geip.

⁸ Oi sumbem aña itâ sâm dukuip, “Inzutkâ lapñâ kipâkegâ mem pâna giarik.” Yatâ oi

sumbem anê du zagâtñê sâmb dukuip, “Hâmbâgâ pâna giari molini.”

⁹ Sâi Peteronê molim âimñê itâ nângip, “Zi uman eksan.” Sumbem anê oip, zo nângi yenñê oip.

¹⁰ Oi zet mâtâp zagât walâm mâtâp patin takitâ hângi zo zikñak mem pam kirip. Oi geim mâtâbân mâik ñai âimñê sumbem a zorân pamñê buñ op arip.

¹¹ Oi Petero zâk nângânângânê pâronsâi itâ sâip, “Zi nângan. Kembu zâk sumbem a sângongoi Herode sot Yuda a, zenğât bitziñan gâbâ mâkânigap.”

¹² Yatâ nângâm âim Yohane Mareko, zâkkât mamñê Maria, zâkkât mirin takip. Zoren a ambân donbepñê mindum ninâu sâmb tarâwe.

¹³ Oi Peteronê mirâ hângiyân âi kom kiri kore ambân ñai kutñê Rode, zâk ñaiñê kwap sâmb gâip.

¹⁴ Gamñê Peterogât diñ tobat nângâm sâtâre op hângi mân mem pam âburem mirâ kâligen âimñê Petero ga kinzap sâmb dâzângoip.

¹⁵ Yatâ sâmb dâzângoi nângâm sâwe, “Gâ umgâ gulip uap.” Zâkñê ko kâtigem sâip, “Zâk perâkñak ga kinzap.” Sâi zen sâwe, “Zo zâkkât sumbem anandâ ga kinzap.”

¹⁶ Oi Petero zâk kom kiri mâtâp mem pam zikñê ekñê imbanâziñ buñ oip.

¹⁷ Oi zen den birâbigât bikñandâ dâp oi den birâne Kembuñê tâk namin gâbâ olañ diim gâip, zorat den sinji dâzângoip. Dâzângomñê sâip, “Yakobo sot buku nâmbut nâgât den sinji

dâzângonek.” Ya sâmbâm dâzângomnâ zâmbam muluknem nâin tik arip.

Anutuñâ Herode hâuñâ pindip.

¹⁸ Hañsâi kâwali a zen Petero kârumnâ dap op buñ uap sâmnâ kwagâwe.

¹⁹ Oi Herodenâ kârum muyagibigât sâi kârumnâ mân muyagine kâwali a zen Petero galem urâwe, zo zângone mumbigât sâip. Oi Yudaia hân birâm Kaisarea kamânân âi ândeip.

²⁰ Herode zâk narâk zoren Tiro Sidon kamân zagât zenğât kâsa otziñgip. Oi kamân zorat mâirâpnâ zen mindum den sâmbâm kubiknam Herodegât a sâtnâ nâi kutnâ Bilasto den dukune buku otziñgip. Zen Herodegât hânân nalem memarâwe, zo buñ opapkât lumbenâ den dukuwe.

²¹ Oi Herode zâk den mâburem dâzângobapkât narâk mâte oi Herode zâk hâmbâ neule âlipnâ pam a kutâgât tâtatnân tap a ambân den dâzângoip.

²² Den dâzângoi a aksik den kwamit patâ sâmbâm itâ sâwe, “Den zo a den buñâ. A zo Kembu patâ.”

²³ Herode zâk den zo nângâm mân kwâkâziñgipkât Kembangât sumbem a nâinâ zorenâk koip. Oi nane ziñâ umnân bagim zine moip.

²⁴ Anutuğât denñâ ko lâmbatnâ lan kârâm sambâlem zeip.

²⁵ Oi Banaba sot Saulo zet Yesugât kâmut Antiokia kamânân ândiwe, ziñâ nep diñ sâmbâm

zikâwe, zo Yerusalem kamânân tuum nanġâm Antiokia kamânân âburiram Yohane Mareko diigitâ ârândânġ âiwe.

13

Banaba sot Saulo, zet sinġi âlip nebân âiwet.

¹ Antiokia kamânân Yesugât kâmut, zenġâren Propete nâmbutnâ ândiwe. Kutziñâ itâ Banaba sot Simonġ (Zak a sumun konsâmarâwe.), Lukio Kirene kamânân goknâ sot a nâi kutnâ Manaenġ. Zâk a kutâ Herode tâlanġâ. Zet ârândânġ ândim lâmbarâwet. Oi nâi Saulo.

² Oi sirâm nâin zen mindum Anutu mâpâsinam nalem birâm mâpâsem ândine Tirik Kaapumnâ den itâ sâm dâzânġoip, “Zen Banaba sot Saulo nep diñ sâm zikâwan, zo tuubabotkât sânġonzâkonek.”

³ Sâi nalem birâm ninâu sâmñâ bitziñâ kâukziknġan pam sânġonzâkone âiwet.

Kware a Elima, zâkkât den sinġi.

⁴ Tirik Kaapumnâ yatâ opnâ sânġonzâkoi zet âi Seleukia kamân saru sâtñan âi takâwet. Zo takâm wañġâyân zâim âi Kipiro hân saru tânâmñan âi takâwet.

⁵ Oi zoren kamân patâ kutnâ Salami, zoren âi takâm Yuda a zenġât mâpâmâpâse namin zâi Anutugât den sinġi âlip sâm dâzânġowet. Yohane Mareko zâk zet sot âim betziknġan mem ândeip.

⁶ Oi hân torengen ġâbâ ġamñâ Papo kamânân takâwe. Zo ġam Yuda a nâi, kware a sot propete sarânġâ ândeip, kutnâ Bara-Yesu, zâk muyagiwe.

⁷ A zâk galem a n̄ai kutn̄a Seregio Paulo zâk sot pâlâtân op ândeip. Oi Seregio Paulo zâk a n̄ngân̄ngân̄oot. Zâk Anutugât den n̄ngâbapkât Paulo sot Banaba diiziki mirân̄an zâiwet.

⁸ Diiziki kware a Elima (Kot zo kware a zorat sâmarâwe.), zâkn̄a Saulo sot Banaba kâsa otzikip. Galem a zâk sin̄gi âlipn̄a mân n̄ngâbapkât sâip.

⁹ Yatâ oi Saulo, kutn̄a n̄ai Paulo sâmarâwe, zâkkât um̄nan Tirik Kaapum piksâi Elima itâ sâm dukuip,

¹⁰ “Satan̄gât nan̄n̄a, gâ. Gâ kut n̄ai n̄ai târârak, zorat kâsan̄jâ. Um̄gan sarâ sot bâlin̄jâ piksâm ziap. Gâ Anutugât mâtâp târârak zo doon̄gumat. Zo narâk ikâ zoren birâban?

¹¹ Zorat Kembu imban̄an̄an̄gât kulem ikpan. Gâ sin̄gâ n̄âtâtik kâri narâk ziren âsakn̄a mân ek ândiban.” Yatâ sâi zorenâk sin̄jâ n̄âtâtik kâri gâsum birâbirâ op a n̄ai bikn̄an gâsum diibapkât sâip.

¹² Âsagei galem a zo ekn̄a Kembugât sin̄gi âlip, zorat n̄ngi imban̄a oi n̄ngâm pâlâtân kwâip.

Paulon̄a Antiokia kamân n̄ain, zoren âim sin̄gi âlip sâm dâzân̄goip.

¹³ Paulo sot arâpn̄a zen Papo kamân birâm wan̄gâyân zâimn̄a âim Pampilia hânân, Perege kamânân takâwe. Zoren Yohane Mareko zâpam Yerusalem kamânân âbureip.

¹⁴ Oi zen ko Perege kamânân gâbâ âimn̄a Pisia hânân Antiokia kamân n̄ain, zo takâwe. Zoren ândim Yuda zen̄gât kendon oi mâpâmâpâse namin zâi tarâwe.

¹⁵ Oi mâpâmâpâse namâ galem a zen gurumin den sot Propete a zen̄gât ekabân den sâlâpkum̄n̄a

itâ dâzângowe, “A bukuzatniñâ zekâren den ñâi ziap oi ko sâitâ nângânâ.”

¹⁶ Sâne Paulo zâk zaatñâ hirînsâbigât bikñandâ dâp opñâ itâ sâm dâzângoip, “Isirae a sot a nâmbutñâ Anutu mâpâsime, zen aksik den dâzângua nângânek.

¹⁷ Isirae nenğât Anutu, zâk sâkurâpniñâ gâsum sâlâpzângone Aigitâ hânân âi ândim kâmut patâ urâwe. Anutugât imbanñandâ zobâ diizingâm gâip.

¹⁸ Oi zen hân a mân ândiândiñan diizingâm ândei kendon patâ 40 âkip. Narâk zoren zâkkât den kwâkâne mân birâzingâmâip.

¹⁹ Oi Kanaan hânân a kâmut nâmburân zagât zângomñâ hân zo sâkurâpniñ zingî zen hân zo kâsâpkum mem ândiwe.

²⁰ Ândine kendon patâ 450 yatâ âkip. Oi Kanaan hânân ândinetâ den kubikkubik a muyagezingî ândine Propete Samue âsageip.

²¹ Narâk zoren a kutâgât sâne Anutuñâ Benyamin kiurâp zengâren gâbâ Kisi nanñâ Saulu zingip. Zâkñâ a kutâ op galem zângoi kendon patâ 40 yatâ ândiwe.

²² Oi Anutuñâ zâk kâbakñei zâkkât gebâkñan Dawidi a kutâ kwânângip. Oi zâkkât den itâ sâip, ‘Nâ Yesegât nanñâ Dawidi muyagian. Zâk eksa a âlipñâ uap. Nep diñ sâm pindâbat, zo tuum nanğâbap.’

²³ Oi Dawidigât kiurâpñâ zengâren gâbâ Isirae a nenğât kubikkubik a muyagibapkât sâip. Zo bon upapkât Anutuñâ sâi Yesu âsageip.

24 Yesuñâ nep topkwap mân tuugi Yohaneñâ Isirae a ambân umziñ melânñe too sângonziñgâbapkât dâzângom ândeip. Zo yatâ a ambân kubikziñgip.

25 Oi Yohane zâk nep zo tuum nanğâm itâ sâip, 'Nâgât itâ sâme. A gâbapkât sâme, zo nâ. Nâ a zo buñâ. Zikñâ bet gam taap. Zâk patâ oi nânñâ zâkkât irâ sikum goribat zo ko mân dâp upap.'

26 A bukurâpnâ, Abaramgât kiurâp zen sot a nâmbutñâ Anutu mâpâsime, nânñâ den sa nânğânek. Kubikubik den zi neğgât op geip, ziap.

27 Yerusalem mâirâp sot a sâtnâ ziñâ Yesu ekñâ topñâ mân nânğâm mumbapkât sâwe. Zen yatâ utnetâ Propete a zeğgât den kânñan sâsân kendon dâp sâlâpkume, den zo kâtigeip.

28 Zen Yesu tosañangât kârum mân muyagem lañ sâne Pilatonñâ koi moip.

29 Oi Kembugât ekabân den zeip, zo op nanğâm poru nagân gâbâ mâkâm kât mâtâpñan âi parâwe.

30 Ka Anutuñâ mumuñan gâbâ mânğei zaarip.

31 Oi zâk sot Galilaia hânân gâbâ Yerusalem kamânân ârândânğ âiwe, zeğğâren sirâm nâmbutñan muyageziñğâm ândeip. Muyagei igâwe, zen ko zâkkât siñgi sâsânğ a opñâ a ambân dâzângom ândie.

32 Nen umâlep den dâzângonam gen. Anutuñâ sâkurâpniñâ kut nâi nâi siñgi dâzângoip, zorat bonñâ âsagiap.

33 Anutuñâ Yesu mânğei neğğâren bonñâ muyagiap. Zorat umâlep den dâzângonam gen. Psalm dañgon zagât, zoren den itâ kulemuwe, 'Gâ nâgât nannâ. Irak gasum sâlâpgogan.'

34 Yesu mumuñan gâbâ mângêi zaarip. Oi Yesu zâk mân mom alâgibap, zorat Anutuñâ den itâ sâip,
 ‘Nâ Dawidigât singi sâwan, zorat bonñâ zinzin kâtik, zo zingâbat.’

35 Oi Psalm ekabân den ñâi itâ ziap,
 ‘Gâ tirik agâ mân birânina mom alâgibat.’

36 Dawidigât nângâme. Zâk Anutuñâ nep diñ sâm pindip, zo arâp zeñgâren tuum âim moip. Moi sâkurâp zeñgât kwagân hângune alâgeip.

37 Ka Dawidigât kiunñâ Yesu, zâk ko mân alâgeip. Anutuñâ mumuñan gâbâ mângêi zaarip.”

38 Yatâ sâmñâ Pauloñâ itâ sâm dâzângoip,
 “A bukurâpnâ, dâzângua nângânek. Bâliñâ guligulipkuñ, zo a zorâñ muyageipkât zorat den mâte otzingap.

39 Mosegât gurumin den, zo bâliñâziñ gulipkubam oseip. Yesugâren nângâm pâlâtân kwatne bâliñâziñâ zo gulipkubap.

40 Propete zeñgâren den itâ zo kâtigibapkât itâ dâzânguan,

41 ‘A zen den nângâm kwâkâkwâkânñâ zeñgâren nep top ñâi tuubat. Ziñâ zorat nângâne bon buñ upap. Zen kut ñâi zo ekñâ kwakñâ mumbi.’”

42 Oi Pâulo sot Banaba zet mâpâmâpâse namin gâbâ geitâ kendon ñâin yatik dâzângobabotkât sâwe.

43 Oi minduminduyân gâbâ gem Yuda a doñbep sot kamân ñâin gâbâ Anutu mâpâsemarâwe, zen aksik Paulo Banaba zet sot âim den utne Paulo

sot Banaba zet zen Anutugât lumbenjan ândibigât dâzângowet.

⁴⁴ Bet kendon nâin mâte oi kamân zorat mâirâp a topnâ topnâ zen aksik minduyangâm Anutugât den nângânam gawe.

⁴⁵ Mindum gane Yuda a zinjâ zingitnâ nângâm bâliņ kwatzingâm Paulogât den mem gei kwarâwe. Oi sâm bâliņ kwâkņangâwe.

Paulonâ Yuda a kândâtzângom hân nâin goknâ sinji âlip dâzângoip.

⁴⁶ Yatâ utnetâ Paulo sot Banaba zet den kenġât buņâ itâ sâm dâzângowet, “Yuda a zen Anutugât den kândom dâzângonatkat sâsân. Ka Yuda a zen kândâtkomņâ ândiândigât sinji mân utnatkat se, gât ko zâmbamņâ hân nâin gok zen sinji âlip dâzângonat.

⁴⁷ Kembu zâk zorat itâ sâm dâtņangoip, ‘Zen hân toren toren a zenġât âsakņâ zâambarâwan. Oi a zen Anutugât mâtâp ekņâ zoren âi ândibi.’ ”

⁴⁸ Yatâ sâitâ hân nâin goknâ zen den zo nângâm umzinġ âlip oi Kembugât den sâm bâbâlanġ kwârâwe. Oi ândiândi kâtikkât sinji urâwe, zen den zo nângâne bon oip.

⁴⁹ Oi hân zoren Kembugât den lanġ kârâm arip.

⁵⁰ Yuda a zinjâ kamân zorat a sâtņâ sot ambân sikumzinġoot zen Anutu mâpâsemarâwe, zo den dâzângone um kâlak op Paulo sot Banaba kâsa otzikâm molizikâne âiwet.

⁵¹ Âiram kinzikņan gwapgwap tuugitâ gei kândâtzângom Ikonioņ kamânân âiwet.

⁵² Aritâ Yesugât kâmut kamân birâwet, zo zen umziņan Tîrik Kaapum piksâm zei sâtâre kwâkņan ândiwe.

14

Ikonioņ kamânân den siņgi âlip sâwet.

¹ Oi Ikonioņ kamânân takâm yatigâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâimņâ siņgi âlipņâ imbaņâņoot sâm dâzâņgowet. Dâzâņgoitâ Yuda a sot hân ñain gok doņbeņņâ Yesugât kâmut urâwe.

² Yuda a nâmbutņâ zen ko siņgi âlip zo kândâtkom a hân ñain gokņâ den dâzâņgonetâ Kristogât kâmut kâsa otziņgâwe.

³ Zet zoren narâk kârep ândim Kembugâren nâņgâm pâlâtâņ kwap siņgi âlip keņgât buņ sâm ândiwet. Kambuņâ imbaņâ ziki sen mârât kulem top top tuum ândiwet.

⁴ Kamân zorat a zen kâsâpagom nâmbutņâ zen Yuda zengât a utne nâmbutņâ zen Aposolo zekât a urâwe.

⁵ Oi Yuda a sot hân ñain gokņâ zen Aposolo kâtņâ zâkonat sâm mindum gawe.

⁶⁻⁷ Gâne nâņgâm kamân zo birâm Likaonia hânân âiwet. Oi zoren Listera sot Derebe kamânân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âi den siņgi âlip dâzâņgom ândiwet.

Listera kamânân Paulo sot Banaba bem zâkonsâwe.

⁸ Listera kamânân a ñai tâip. Zâk kiņ toren toren mom zeip. Zâk mam kâmbonņan gâbâ zo yatâ muyagem mân lân âim gâmâip.

9 Zâk zo zem tâi Paulonjâ den sinji âlip sâi ek tâi Paulonjâ eknjâ itâ nânġip, “A zo sâknjâ âlip upapkât nânġâm pâlâtânġ âlip zemnânġap.”

10 Yatâ nânġâm den kâtik itâ sâm dukuip, “Gâ kinġandâ lânġ zaat kin.” Sâi a zo pirindiġ zaat âim ġâip.

11 Oi a kâmut patâ zen Paulonjâ sen mârât kulem tuugip, zo eknjâ Likaonia denân itâ sâwe, “Bem zagât zet a osetniġan ga ândiabot.”

12 Oi Banaba zâk bem nâi kutnjâ Dia, zâkkât kutnjâ pindâwe. Oi Paulo zâk den sâsânġ a oipkât bem nâiġât kutnjâ Hemesi pindâwe.

13 Kamân zoren Diagât namâ nâi kirip. Namâ zorat galem anġ, zâknjâ sâi makau sot neule mem gam kamân mâtâbân namâ tâibân a zinġa aksik a zagât, zekât sinji makau kom unam urâwe.

14 Oi Aposolo Paulo sot Banaba zet zo nânġâm pârâkpm hâmbâzik mem ġiġbololoġ mem a osetziġan âim den kwamit patâ itâ sâwet,

15 “O a ambân, zen dap ue? Net a yennâ, zen yatâ. Net den sinji âlipnjâ dâzânġoram get. Zen Bem lopio sot kut nâi nâi bon buġ zo kândâtzânġom Anutu, ândiândi mariġnâ, zâkkât den nânġâbigât sâmet. Zâknjâ hân sot sumbem sot saru sot kut nâi nâi top topnjâ muyageziġip.

16-17 Oi ândim gawe, narâk zoren a zen nânġâziġi umziġanġât ândiândi mâtâp muyagem ândiwe. Oi ziġgit mân kubikziġip. Topnjâ nânġâbigât buku otziġâm sâi map sot maanġa sambe muyageziġi nem seronġkwap ândiwe.”

18 A zagât zo den zo yatâ sârnjâ kwâkâzingâm den imbanjâ sâitâ zekât sinji nalem unat sârn urâwe, zo birâwe.

Paulo kâtnjâ kuwe.

19 Zo ândeitâ Antiokia kamânân gâbâ sot Ikonion kamânân gâbâ Yuda a nâmbutnâ, zen gam Listera kamân mâirâp zen sot den sârn saam Paulo kâtnjâ kuwe. Kune mom ze muap sârn diim kamân ginjon gei parâwe.

20 Oi zoren ze Yesugât kâmut zen gam haamgum kine Paulonjâ zaat kamânân arip.

Hañsâi Paulo sot Banaba zet Derebe kamânân âiwet.

21 Oi kamân zoren den sinji âlip sâitâ a ambân donbep patâ zen nângâm Yesugât kâmut urâwe. Yatâ op mâtâp âiwet, zorik puriksâm Listera, Ikonion sot Antiokia kamânân âburem gawet.

22 Antiokia kamânân gamnjâ Yesugât kâmut nângâm kâtigibigât den dâzângomnjâ itâ sâwet, “Nen sâknam kwâkjon ândim Anutu um topjon ândiândin, zoren takânat.”

23 Oi Yesugât kâmut dâp galem a mem sâlâpzângom nalem birârnjâ zengât opnâ Kembugâren ninâu sâwe. Galem a zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkjonngâwe. Oi Aposolo zet Kembu zâkkâren zâambarâwet.

24 Oi Pisidia hân walâm âim Pampilia hânân takâwet.

25 Zoren takâm Perege kamânân den sinji âlip dâzângomnjâ Atalia kamânân geiwet.

26 Zoren gei wanğâyân zâim âim Antiokia kamânân âiwet. Kamân zoren mârurnjon Yesugât

kâmut zen Anutugât um lumbenjan zâpan nep din sâm zikâne nep topkwap tuum âiwet.

²⁷ Zoren takâmñâ a ambân minduzingâm Anutuñâ galem otzikâm hân ñain gokñâ mâtâp mem ziñgi nângâm pâlatânziñoot urâwe, zorat den ziñgi sâm dâzângowet.

²⁸ Narâk kêrep zo Yesugât kâmut zen sot ândiwet.

15

Paulo sot Banaba zet dengât Yerusalem kamânân zâiwet.

¹ Ândine Yudaia hânân gâbâ a nâmbutñâ Antiokia kamânân gam Yesugât kâmut itâ sâm dâzângom ândiwe, “Zen Mosegât gurumin den mân lum kwabâ mân kwarangâbi zo ko Kembugât siñgi mân upi.”

² Yatâ sânetâ Paulo sot Banaba zen sot den kwâkâyanğâwe. Yatâ op den itâ sâwe, “Paulo sot Banaba sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutñâ ziñâ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât galem a Yerusalem kamânân ândiwe, zengâren den zo mem âibi.”

³ Yatâ sânetâ Yesugât kâmut ziñâ Paulo sot Banaba sot a nâmbut sângonzângone âiwe. Âimñâ Poinike sot Samaria hânân kamânñâ kamânñâ a hân ñain gokñâ ziñ Anutugât a urâwe, zorat den siñgi dâzângom âiwe. Dâzângone Yesugât kâmut zen nângâm umâlep patâ urâwe.

⁴ Yerusalem kamânân takâne Aposolo sot Yesugât kâmut sot zengât galem a, zen sâm sâtâre otziñgâwe. Anutuñâ tânzâkoi nep tuugitâ bon oip, zorat den siñgi dâzângowe.

⁵ Den sinji zo dâzângone Yesugât kâmurân a nâmbutnâ Parisaio zengât kâmurân gâbâ zen itâ sâwe, “Kamân nâin goknâ zen kwabâ kwarangâbi. Oi zen Mosegât gurumin den lubigât sâm dâzângobi. Zen zo yatâ mân utne Yesugât kâmurân ândine mân dâp upap.”

Peteronâ den sâm dâzângoip.

⁶ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât a sâtñâ, zen den zo sânam minduwe.

⁷ Mindumñâ den âragune ko Peteronâ zaatnâ itâ sâm dâzângoip, “A bukurâpnâ, a hân nâin gok sinji âlip dâzângowan, zo Anutuñâ mârumñan nâ gâsum sâlâpnogi dâzângua nângâm Yesugât kâmut urâwe, zo nânge.

⁸ Oi Anutu zâk a umziñ ekmap, zâknâ Yuda nen Tirik Kaapum niñgip, yatikgâk a hân nâin goknâ ziñgi igâwen.

⁹ Zen zâk nângâm pâlâtân kwatne umziñ sanjon kubik, nen otniñgip, zo yatik otziñgip.

¹⁰ Zen wangât Anutu walânam ue? Kut nâi nâi yâmbâtñâ zo nen sot sâkurâpnñâ lum osiwen. Zo yatigâk hân nâin gok Yesugât kâmut zengât kwâkziñan pânat sâm se?

¹¹ Yatâ buñâ. Nen itâ nângen. Yuda a sot hân nâin goknâ Kembu Yesu um lâklâkñangât op zâkkât sinji uen.”

¹² Yatâ sâi a kâmut mindum tarâwe, zen aksik den zo nângâm den buñ tarâwe. Tatne Banaba sot Paulo zet Anutuñâ nepzikiñâ galem op hân nâin zengâren kulem top top tuugip, zorat den sinji otziñgâwet.

Yakobonâ den sâm dâzângoip.

13 Zet dâzân gom nanğitâ Yakoboñâ den itâ sâ m dâzân goip, “A bukurâp, den sa nânğâ nek.

14 Mârumñan Anutuñâ hân ñain gok zeñğâ ren gâbâ kâmut ñai zâkkât sinği upigât diizîngip. Zorat sinği Simonâ sâi nânğen.

15 Zorat Propete zeñğât ekabân Kembugât den ñai itâ ziap,

16 ‘Nânâ gâtâm âburem Dawidigât silep bâliap, zo kubikpat.

17 Sinğitñâ sândum kubik tuubat. Oi a ambân zen Kembu noonsâm kârunim mâte otnibi. Hân ñain gokñâ zen nâgât sinği sâwan, zen yatik upi.

18 Kembu zâk den yatik sâip. Zo mârumñan sâ m muyageip.’

19 Oi zorat nânâ itâ san. Niñâ hân ñain gokñâ zen Anutuğât a upi, zen kut ñai ñai yâmbâtñâ mân zîngânat.

20 Ka zen nalem bem mo lopiogât sinği kwatne zo mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyânğâbobot. Zuu bâu gilâm sot sunum gilâmñoot zo mân nimbi. Kut ñai ñai zo birâbigât ekap kulemgum zîngânat.

21 Mosegât gurumin den zo mârumñan gâbâ sâkurâpniñandâ topkwap kamân dâp mâtâmâtâse namin sâlâpkum nânğâm ândimen sot zâkkât den zo kamân dâpniñ sâ m gawen. Zorat nen gurumin den zorat mân sânat.”

Yerusalem kamânân gâbâ ekap pane Antiokia kamânân arip.

22 Oi Aposolo sot a sâtñâ sot Yesugât a kâmut, zen zorat nânğâne dâp oi zeñğâ ren gâbâ a zagât muyagezikâwe. Nâi kutñâ Yuda, kutñâ ñai

Basaba sot a n̄ai kutn̄a Sila. Zet Yesugât kâmurân a sât̄n̄a urâwet. Zet Paulo sot Banaba zet sot ârândân Antiokia kamânân âibigât sân̄gonzâkowe.

²³ Oi ekap n̄ai itâ kulemgum zikâne mem âiwet.

“O bukurâpniñâ, bukurâpziñâ Aposolo sot galem a, nen ekap zi kulemgum pen. Oi hân n̄ain gok Antiokia kamânân sot Siria sot Kilikia hânân ândie, zen̄gât sâtâre opn̄a ekap zi pen.

²⁴ Nen mân nân̄gindâ ziren gabâ a nâmbutn̄a zen̄gâren gam den n̄ai dâzân̄gone kwakmak urâwe.

²⁵ Yatâ utnetâ nen nân̄gâm umniñ kânok oi a zagât mem sâlâpzâkoindâ bukuzatniñâ Paulo sot Banaba zet sot zen̄gâren ge.

²⁶ Paulo sot Banaba zet Kembu Yesu Kristo, zâkkât opn̄a ândiândizikn̄a buñ upapkât mân ken̄gât op nebân âiwet.

²⁷ Oi zagât Yuda sot Sila sân̄gonzâkoindâ ekabân den ziap, zo lâuzikn̄an gâbâ nân̄gâbi.

²⁸ Tirik Kaapum sot nen nân̄gâm kut n̄ai n̄ai yâmbâtñan mân târokwâtnat. Zo yatâ zo ko zingânam sen, zo itâ.

²⁹ Zen nalem bem lopigât sin̄gi sâne zo mân nimbi. Gilâm sot zuu gilâmziñoot mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyân̄gâbabot. Zen den zo lum âlip ândibi. Zo yatik. Kelikmelik ândibi.”

Yuda sot Sila âburiwet.

³⁰ Oi a ambân kâmut, zen a zo sân̄gonzân̄gone Âiwe. Âim Antiokia kamânân takâm Yesugât kâmut minduziñgâm ekap zo zingâwe.

³¹ Ziŋgâne mem sâlâpkum nâŋgâm umziŋ âlip oip.

³² Oi Yuda sot Sila zet Propete ândiwetŋâ den doŋbep sâm dâzâŋgoitâ a ambân umziŋ âlip oi Kembugât den luluyân kâtigiwe.

³³ Oi narâk ŋâi zet zen sot ândimŋâ âiram oitâ bukurâpzik zen um lumbe den dâzâkom sâŋgonzâkone âburiwet.

³⁴ Sila zâk zen sot ândibat sâip.

Pauloŋâ nebân âibam Sila diigi âiwet.

³⁵ Paulo sot Banaba zet Antiokia kamânân târokwap ândiwet. Zet sot a doŋbep zen Kembugât den a ambân dâzâŋgom ândiwe.

³⁶ Ândim Pauloŋâ Banaba itâ sâm dukuip, “Net kamânŋâ kamânŋâ âim Kembugât den dâzâŋgowet, zoren âim bukurâpniŋâ dap yatâ ândie, zo âi ziŋgit nâŋgârat.”

³⁷ Yatâ sâi Banaba zâk Yohane Mareko diiŋaŋgitâ ârândâŋ âibigât sâip.

³⁸ Mareko zâk mârûm zet sot âim Pampilia hânân zâpamŋâ âbureipkât Pauloŋâ zâk sot âibam nâŋgi mân dâp oip.

³⁹ Oi Paulo sot Banaba zet den sârek op kâsâpagom Banaba zâk Mareko diim waŋgâyân zâim Kipiro hânân âiwet.

⁴⁰ Pauloŋâ ko Sila gâsui Yesugât a kâmut ziŋâ Kembuŋâ galemzik upap sâm zâpane âiwet.

⁴¹ Âimŋâ Siria sot Kilikia hânân kamânŋâ kamânŋâ Yesugât kâmut sâm kâtikŋan kwatziŋgâwet.

16

Paulo Listera kamânân âi Timoteo diigi âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet âimnâ Derebe sot Listera kamânân takâwet. Oi Listera kamânân Yesugât kâmurân a nâi ândeip, kutnâ Timoteo. Mamnâ Yuda ambân, Yesugât kâmurân gok. Ibânâ Grik a.

² Yesugât kâmut Listera sot Ikonioŋ kamânân ândiwe, zen Timoteogât nângâne âlipnâ oi Paulo dukuwe.

³ Dukunetâ Paulonâ zâk sot ândibapkât dukuip. Oi hân zoren Yuda a ândiwe, zen katep zorat ibânâ Grik a zo nângâwe. Paulonâ zenġât opnâ Mosegât gurumin den lum kwabâ kwâkŋaŋip.

⁴ Oi Yesugât kâmut kamânâ kamânâ ândiwe, zen den Aposolo ziŋ sâm ekabân kulemguwe, zo lubigât dâzânġom âiwe.

⁵ Yatâ op tuunetâ Yesugât kâmut kamânâ kamânâ, zenġâren nep tuum âine nângâm pâlâtânziŋ kâtigeip. Oi sirâm dâp a ambân Yesugât kâmurân târokwatziŋgâm âiwe.

Paulonâ Makedonia a nâi egip.

⁶ Oi Asia hânân siŋgi âlip sâm âinâ sânetâ Tirik Kaapumnâ pâkekoi Pirigia sot Galatia hân walâm âiwe.

⁷ Âimnâ Misia hân ginŋan takâm Bitinia hânân âinâ sâne Yesugât Kaapumnâ mân âibigât sâip.

⁸ Oi Misia hân murukŋan âim Taroa kamânân takâwe. Kamân zo saru sâtŋan tâip.

⁹ Zoren takâm nâtigân Paulonâ uman nâi itâ egip. Mâkedonia a nâi muyagem itâ sâm dukuip, “Zen Makedonia hânân gam tânnânġobi.”

10 Pauloŋâ uman zo egi itâ sâwen, “Anutu zâk Makedonia hânân âi den sinġi âlip dâzânġonatkât sap.” Yatâ sâm âinam urâwen. (Taroa kamânân Luka, nânâ Paulo sot Sila sot Timoteo târokwatziŋġâwan.)

Lidia Kembuġât ambân oip.

11 Oi waŋġâyân zâim Taroa kamân birâm Samorake hân saru tânâmġan takâwen.

12 Haŋsâi waŋġâyân âimġâ Neopoli kamânân takâm waŋġâyân ġâbâ ġem Pilipi kamânân âiwen. Kamân zo Makedonia hân zoren kamân patâ ŋâi. Roma a ziŋâ kamân mariŋâ op ândiwe. Kamân zoren sirâm nâmbutġâ ândiwen.

13 Ândeindâ Yuda a zeŋġât kendon oi kamân âkġan too ŋâi zeip. Zoren itâ sâm ġeiwen, “Ziren Yuda a ziŋâ ninâu sâme, zorat kabâ ŋâi ziap mo buŋâ? ġei iknâ.” Yatâ sâm ġeimġâ ambân mindum tatne muyageziŋġâm ġe tapġâ den sinġi âlip dâzânġowen.

14 Zeŋġât osetziŋġan ambân ŋâiŋâ Anutu mâpâsem ândeip, kutġâ Lidia. Ambân zo Tiatira kamânân ġokġâ. Zâkġâ sânġum neulenoot pâi kwâlâmarâwe. Ambân zo Kembuŋâ okġanġi umġâ pâronġsâi Paulogât den nânġâm kwâtâteip.

15 Oi zikġâ sot a ambârâpġâ too sanġonziŋġindâ itâ sâm dâtnânġoip, “Zen nikne nânġâm pâlatânġnoot uangât nâġât mirin zâi tâtat mâme upi.” Yatâ sâm kâtigem diiniŋi zâiwen.

Paulo sot Sila tâk namin zâparâwe.

16 Narâk zoren ninâu sânam ġiarindâ kore ambân ŋâi muyageniŋip. Ambân zo

wâkeṅoot ândimṅâ a kwâkṅan ândim zâibi, zorat topṅâ nâṅgâm dâzâṅgoi mâirâpṅâ kât sikum zinjâmarâwe.

¹⁷ Ambân zorâṅâ muyageniṅgâm nen sot Paulo moliniṅgâm den itâ sâip, “A zi zinjâ Anutu u patâgât kore a ândim Kembangât mâtâp, zorat dâzâṅgom ândie.”

¹⁸ Den zorik sirâmṅâ sirâmṅâ sâm zari Paulo den zo nâṅgâm âkonzigi âburem wâke itâ sâm dukuip, “Nâ Yesu Kristogât sâtkât dâgoga ambân umṅan gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi takâm arip.

¹⁹ Oi ambân zo patârâpṅâ zen kât sikum memarâwe, zorat mâtâp dooṅgoip, zo nâṅgâm Paulo sot Sila gâsuzikâwe. Oi diizikâm kamân sombemân Roma a sâtnâ mâteziṅan zâparâwe.

²⁰ Zâpanṅâ Roma a sâtnâ itâ sâm dâzâṅgowe, “Zet Yuda aṅâ neṅgât kamânân gam den sâitâ bâliṅâ uap.

²¹ Zet mân orotṅâ upi sâm ândiabot. Roma a neṅgâren yatâ zo mân upmen, zo uabot.”

²² Oi a kâmut patâ kirâwe, zen um kâlak nâṅgâzikâne a sâtnâ zinjâ sâne kâwali a zinjâ hâmbâzik kwâkâm lapitzikâwe.

²³ Doṅbep lapitzikâm tâk namin zâpamṅâ galem a zâk hâṅgi dooṅgum dâṅ galem otzikâbapkat dukuwe.

²⁴ Dukune tâk namâ tânâmṅan umṅâ ṅâin, zoren zâpam kinzikṅâ nagân saaziki ziwet.

Tâk namâ galem aṅâ Kembangât a oip.

²⁵ Nâtik tânâmṅan Paulo sot Sila zet Anutu mâpâsem kep mem tarâwet. Yatâ oitâ a tâk namin tarâwe, zen kwamit nâṅgâm tarâwe.

26 Oi wâriņ patâ mem namâ zo mem sânsân pâi mâtâp aksik pâronșâip. Oi tâk namin tarâwe, zengât bitziņan tâk olaiyāņip.

27 Oi tâk namâ galem a, zâk umanân gâbâ nâņgâm zaat egi mâtâp pâronșâm kiri tâk namâ a âim naņge sâm petņan zemba sâmbum sâkņâ tâmbetkubam oip.

28 Yatâ upâ sâi Paulonĵa den kambâņ sâm sâip, “Sâkkâ mân tâmbetku. Nen aksik zi hâlâluyâk ten.”

29 Sâi galem a zâkņâ âsâkņanĵât sâi pindâne namâ kâligen zâim sânâm sâmbui Saulo sot Sila kinzik topņan ge zeip.

30 Zemņâ namâ umņan gâbâ diizikâmņâ mâsikâzikâm sâip, “Patâzatnâ, Nâ dap op Kembangât a upat?”

31 Oi zet itâ sâm dukuwet, “Gâ Kembu Yesu Kristo nâņgâm pâlâtâņ kwap Kembangât sinĵi upan. A ambârâpkâ zen yâtik.”

32 Yatâ sâm zâk sot a ambârâp Anutugât den dâzânĵoip.

33 Nâtik zorenâk galem aņâ diizikâm mârur kâmbamņâ zâkone use oip, zo saņgonzikâwe. Oi zikņâ sot a ambârâpņâ too saņgonziņĵawet.

34 Oi zet mirâņan diizikâm zâim nalem zikip. Oi zâk sot a ambârâp Anutugâren nâņgâm pâlâtâņ kwarâwe, zorat umziņ âlip oip.

Paulo sot Sila tâk namin gâbâ gem gawet.

35 Haņsâi a sâtņâ zen kâwali a saņgonzânĵoi âim tâk namâ galem a itâ dukuwe, “A zagât zo olaņzikâna arit.”

³⁶ Oi galem a zorân nângâm Paulo itâ sâm dukuip, “Nâ olanzika âibabotkât a sâtñâ den pane gaap. Zorat zet gemñâ âim um lumbeñan ândibabot.”

³⁷ Sâi Paulonâ kâwali a itâ sâm dâzânngoip, “Net Roma a bonñâ op ândiet. Den nebân mân nâpanñâ lañ a mâteziñan kâmbamñâ lapitnikâm tâk namin nâparâwe. Oi net tik âiratkat se? Zo yatâ buñâ. Ziinâ a ambân mâteziñan diinikâm âi nâpâne âirat.”

³⁸ Paulo zâk den yatâ sâi kâwali a ziñâ âburem âi a sâtñâ dâzângone zen a zagât zo Roma a bonñâ op ândiwet, zo nângâm pârâkparâwe.

³⁹ Pârâkparâwe zekâren gamñâ um lumbe den dâzâkom tâk namin gâbâ diizikâm gei kamânziñ birâm âibabotkât dâzâkowe.

⁴⁰ Oi zet tâk namin gâbâ gem Lidiagât mirin zâim Yesugât kâmut ziñgit Kembugâren kâtigem ândibigât dâzângomñâ âiwet.

17

Paulo sot Sila zet Tesalonike kamânân âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet Ampipoli sot Apolonia kamân walâm Tesalonike kamânân takâwet. Zoren Yuda zengât mâpâmâpâse namâ ñai tâip.

² Oi Paulo zâk op ândeip, yatâ op Yuda zengât kendonân mâpâmâpâse namin zâimñâ zen sot den sinji âlip âraguwe. Nep mâme karâmbut yatâ op ândeip. Zâk Kembugât den ekabân den topñâ dâzângom itâ sâip.

³ “Kristo zâk sâknam nângâm mom zaatpapkât den Kembugât ekabân ziap. Oi Yesu

kutņâ dâzâņgoman, zâk a bâliņan gâbâ mākâniņgâbapkât mârumsâsâņ. Zâk Kristo.”

⁴ Yatâ sâmsâ dâzâņgoi zeņgâren gâbâ nâmbutņâ zen den zo nâņgâne bon oi Paulo sot Sila zekâren târokwarâwe. Osetziņan Grik a doņbep ziņâ Kembugât den siņgi mârumsâ nâņgâm Anutu mâpâsem ândiwe sot ambân zâizâiņâ nâmbutņâ zen târokwatziņgâwe.

⁵ A ambân doņbepņâ utnetâ Yuda a zen nâņgâm um kâlâk nâņgâziņgâm zen den kwamit patâ sâmsâ Yasongât mirin Paulo sot Sila tarâweyân âi minduwe. Mindumņâ a zagât gâsuzikâm mindumindu patin zâpanam sâwe.

⁶ Paulo sot Sila mân muyagezikâmņâ Yason sot Yesugât kâmut zeņgâren gâbâ a nâmbutņâ gâsuziņgâm a sâtņâ zeņgâren diiziņgâm âiwe. Âimņâ itâ sâwe, “A zen hânņâ hânņâ ândim den bâliņ dâzâņgom a um gulip kwatziņgâme, a zorâņâ neņgâren ge.

⁷ Gane Yasonâ sâi mirâņan tâtat mâme urâwe. Zen Roma a kutâgât den kom a kutâ uņakņâ muyagiap, kutņâ Yesu sâme.”

⁸ Yuda a ziņâ den yatâ sâne kamân a sot a sâtņâ zen Yason sot bukurâpņâ kâsa otziņgâm den kwamit patâ sâwe.

⁹ A sâtņâ zen Yason sot bukurâpņâ tâk namin mân zâibigât sâmsâ sâņgân mine zâmbane âiwe.

Paulo zâk Berea kamânân siņgi âlip sâmsâ dâzâņgoip.

¹⁰ Nâtiksâi Yesugât kâmut zen keņgât op Paulo sot Sila sâņgonzâkone Berea kamânân âiwet.

Zoren takâm Yuda zengât mâtâmâtâse namin zâi den sinji âlip dâzângowet.

¹¹ Kamân zoren Yuda a zen a âlipnâ. Zen Tesalonike a yatâ bunâ, gât ko den sinji âlipnâ nângâm âkñâliwe. Dinziqnâ zo bonnâ mo sarâ sâm sirâm dâp Kembangât den ekabân sâlâpkum nângâwe.

¹² Oi zengâren gâbâ donbepnâ Yesugât kâmut urâwe. Oi Grik a ambân patâ nâmbutnâ, zinâ zengâren târokwarâwe.

¹³ Paulonâ Berea kamânân Anutugât den sâi sinji Tesalonike kamânân ari Yuda a zin nângâwe. Nângâm Berea kamânân âim kâsa otzikâbigât a ambân dâzângowe.

¹⁴ Yatâ utne Yesugât kâmut zen zo nângâm zorenâk Paulo sot a nâmbutnâ sângonzângone saru sâtñan geiwe. Ka Sila sot Timoteo zet kamân zoren ândiwet.

¹⁵ Oi a zen Paulo diim âi Ateñ kamânân pane itâ sâm dâzângoip, “Zen âi sâne Sila sot Timoteo zet kek gâbabot.” Sâi a zen âburem âiwe.

A zen Paulogât den birâwe.

¹⁶ Paulo zâk Ateñ kamânân Sila sot Timoteo, zekât mambât ândim eñ lopio donbep tatne zinjit umnâ kârâp oip.

¹⁷ Oi Yuda a zengât mâtâmâtâse namin zâim Yuda a sot Grik a nâmbutnâ zen Anutu mâtâsemarâwe, zen sot âraguwe. Oi sirâmñâ sirâmñâ kamân sombemân a muyagezingâm sinji âlip dâzângoip.

¹⁸ Kamân zoren a nângânângâziñ patâ, Epikue a kâmut sot Stoike a kâmut, zengâren

gâbâ a nâmbutņâ zen Paulo sot den âraguwe. Oi nâmbutņandâ Paulogât itâ sâwe, “A zi nângânângânâ buņ den laņ sap. Zâk wan wan den sâmb taap?” Nâmbutņandâ itâ sâwe, “Zâk lopio uņakņagât den sap.” Paulo zâk Yesugât den sot mom zaatzaatņagât den sâi zen yatâ sâwe.

¹⁹⁻²⁰ Yatâ sâmb mindumindu sombemân diim zâimņâ sâwe, “Den uņakņâ sat, zo nângânatkât sen. Den mârâtņâ, zorat topņâ sapsuna nângânâ.”

²¹ Ateņ kamân mâirâp sot kamân nâin gokņâ zen sot ândiwe, zen den uņakņâ nângânamb den âragumb ândiwe.

Pauloņâ Kembugât topņâ dâzânngoip.

²² Paulo zâk Areo den sâsânj sombemân kin a itâ sâmb dâzânngoip, “Ateņ mâirâp, nâ topziņ ek nângan. Zen lopio doņbep sobimb bimbi kwatziņgâme.

²³ Nâ kamânziņan âimb gam lopioziņâ ekņâ lo-piogât nalemb pâpanņan den itâ zei sâlâpkuwan, ‘Nalemb pâpanņâ zi bem lopio nâigât siņgi, kutņâ mân nângan.’ Mân nângâm mâpâsime, zorat topņâ dâzânngobâ.

²⁴ Anutu zâk hân muyagem kwâkņan kut nâi nâi pâip. Zâk hân sot sumbem zorat mariņâ. Zo namâ a betņâ tuutuun, zoren tâtat mâme mân opmap.

²⁵ A zeņgât kut nâi nâi tuume, kut zo mân kârumbap. Zâkņak a ândiândiniņâ sot Kaapumb sot kut nâi nâi zo niņgâmap.

²⁶ A hânân ândien zo sâi a kânokâren gâbâ muyagem laņ kârâmb hânân a kâmutņâ kâmutņâ

muyagem lanj kârâm âiwen. Oi muyagem âinat, narâk sot danjon zo zâkñak sâm niñgip.

27 Nen umniñandâ Anutu kârûm âim muyaginatkât yatâ oip. Zâk kêrebân buñâ, gootniñan a hutnânjon ândiap. Den nâi itâ ziap,

28 ‘Nen zâkkât ândiândiñ umñan ândim kut nâi nâi upmen.’

Zenğâren gâbâ a nâmbutñandâ zitâ sâwe,
‘Nen zâkkâren gâbâ âsagiwen.’

29 Anutugât nânğindâ lopio yatâ mân upap. Lopio kât âlipñâ a bitziñandâ sobime. Oi nen Anutugâren gâbâ muyagiwenñâ nânğindâ Anutu zâk lopio yatâ mân upap.

30 Mârumñan kwakmak ândiwen. Anutuñâ niñgitñâ birâm ândeip, zorat narâk âkip. Irak ko a aksik umniñ melânjatkat sap.

31 Zâk narâk pâip, zo ziap. Zoren hânñâ hânñâ topniñâ sâm muyagemñâ hâuñâ niñgâbap. Oi a nâi, zâk nep zo tuubapkât gâsum kwânânğip. Oi hân a aksik zâkkât nânğindâ bon upapkât mumuñan gâbâ mângei zaat ândiap.”

32 Paulo zâk mumuñan gâbâ zaatzaat, zorat den sâi nâmbutñâ ziñ mem gei kwâkwat den sâwe. Oi nâmbutñâ ziñâ sâwe, “Den zo narâk nâin ko sâna nânğânat.”

33 Yatâ utnetâ Paulonâ zâmbam arip.

34 A nâmbutñandâ Paulogâren pâlâtân op Yesugât sinji urâwe. Oi zenğât osetziñan kamân zorat a sâtñâ zenğât kâmurân gok kutñâ Dionisio. Oi ambân nâi kutñâ Damari sot nâmbutñâ ândiwe.

18

Paulonjâ Korinti kamânân sinji âlip nep tuugip.

¹ Paulonjâ Ateņ kamân birâm Korinti kamânân arip.

² Zoren Yuda a nâi muyageip, kutņâ Akwila. Zâk Ponto hânân gokņâ. Oi ambinņâ Pirisila zâk sot Italia hânân ândeitâ Roma a kutâ Kalaudio, zâkņâ Roma kamânân Yuda a ambân tarâwe, zo molizingip. Oi zet zo birâm Korinti kamânân âiwet.

³ Paulo zâk zekât mirin zâri tâtat mâme urâwe. Wangât, zet nep ârândâņ tuumarâwet, zorat zekâren zari tarâwe. Zengât nep ko hâmbâ silep tuumarâwe.

⁴ Yuda zengât kendon dâp Paulo zâk mâtâmâtâse namin zâim Yuda a sot Grik a sinji âlip dâzânģoi nâmbutņâ zen Yesugât kâmut urâwe.

⁵ Oi Sila sot Timoteo zet Makedonia hânân gâbâ gâtâ Paulo sinji âlip nep zorarâk nânģâm ândeip. Zâkņâ Yuda a itâ sâm kâtigem dâzânģoip, “A bâliņan gâbâ mâkâniņģâbapkât mârum sâsâņ, Kristo, zâk Yesu.”

⁶ Yatâ sâi Yuda a zen diņâ birâm kâsa okņanģâne zâkņâ hâmbânģan gwapgwap koi gei itâ sâm dâzânģoip, “Tâmbetagobi, tosa zo nâģât buņâ. Ziiņâ upap. Zorat nâ kândâtzânģom hân nâin gok zengâren âibat.”

⁷ Yatâ sâm a nâi kutņâ Titeo Yusito, zâk Grik anjâ Yuda a zen sot ândim Anutu hurat kwâkņanģâm ândeip, zâkkât mirâ zo Yuda zengât mâtâmâtâse namâ ginņan kirip. Paulonjâ zâkkât mirin âi tâtat mâme oip.

⁸ Mâpâmâpâse galem a kutnâ Kirispo, zâk sot a ambârâpnâ zen aksik sinji âlip nângâm Kembugâren nângâm pâlatân kwâknanğawe. Oi Korinti a zenğaren gâbâ donbepnâ sinji âlip nângâm Yesugât kâmut utne too sanğonziğawe.

⁹ Paulonâ nâtik nâin uman egi Kembunâ itâ sâm dukui, “Gâ mân kenğat otnan. Sinji âlip sâm mân birâban. Sâmnik ândiban.

¹⁰ Nâ galem otgiga anâ mân gobi. Kamân ziren nâgât sinji a donbep ândie.”

¹¹ Yatâ sâm dukui Paulonâ kamân zorat a Anutugât den dâzânğom ândei kâin kiin nâmburân karâmbut âkip.

Paulo sâkjanâk sâne a sâtnandâ dinziğ birip.

¹² Oi Galion zâk Grik hânân a sâtnâ patâ op ândei Yuda a zen um kânok opnâ Paulo kâsa oknanğâm gâsum diim a sâtnanğaren âiwe.

¹³ Diim âim Paulogât itâ sâm dukuwe, “A zi zâk Anutugât gurumin den komnâ mâtâp unaknan âim Anutu mâpâsibigât sâmâp.”

¹⁴ Yatâ sâne Paulonâ den hâunâ sâbam oi Galionâ Yuda a itâ sâm dâzânğoi, “O Yuda a, a zi bâliğ op tosa patâ muyagei sâi dinziğâ nângâbam.

¹⁵ Zen sâkurâpziğâ zenğat den kâtik sot den nâmbutnâ âraqum diim ge, zorat nâ mân kubikpat. Ziğak kubikpi. Zo nâgât nep bunâ.”

¹⁶ Yatâ sâm moliziği gem âiwe.

¹⁷ Oi a zen aksik patâ mâpâmâpâse galem a kutnâ Sostene gâsum lumnâ a sâtnanğat mâtenan kom mem nâi nâi utne ziğitnâ mân nânğânâğâ oip.

Paulo zâk âburem Antiokia kamânân arip.

¹⁸ Paulo zâk Korinti kamânân ândim zâim Yesugât kâmut kândâtziņ kelik Siria hânân âibam arip. Pisisila sot Akwila zet zâk sot ârândânj âiwe. Kenkerei kamânân takâm kâukņâ mânânġârip. Zorat mârumņan Anutu mâteņan den sâm kâtigem kâukņâ mân mânâġât ândeip.

¹⁹ Zobâ waņġâyân zâim Epeso kamânân takâm kâsâpagowe.

Oi Paulonġâ mâpâmâpâse namin zâim Yuda a zen sot den siņgi âlip âraguwe.

²⁰ Oi zen sot ândibapkât sâne itâ sâm dâzânġoip,

²¹ “Anutuņâ sâi nâ du zeņġâren âburem ġâbat.” Yatâ sâm kelikmelik otziņġâm waņġâyân zâim Epeso kamân birâm arip.

²² Âimņâ Kaisarea kamânân takip. Zoren takâm Yesugât kâmut kândâtziņ kelik den dâzânġom Antiokia kamânân âburem arip.

²³ Paulo zâk Antiokia kamânân mâik nâi ândim zâmbamņâ siņgi âlip nebân du arip. Oi Galata sot Pirigia hânân kamânņâ kamânņâ Yesugât kâmut ândiwe, zo sâm kâtikņan kwatziņġâm arip.

Apolo zâk Epeso sot Korinti kamânân siņgi âlip nep tuugip.

²⁴ Oi Epeso kamânân Yuda a nâi ġâip, kutņâ Apolo. Zâk Alesandiria kamânân gok. A zo nânġânġânġân patâ. Zâk Kembuġât den ekabân sâlâpkum nânġâm naņġip.

²⁵ A zo Kembuġât topņâ zo dukune nânġâm naņġip. Too saņġon nep ko Yohanegârâk nânġipņâ Yesugât siņgi imbaņânġoot dâzânġom ândeip.

²⁶ Zâk Yuda a zengât mâtâmâtâmâse namin zâim sinji den kenjât bun, lâu bâbâlaŋ sâm dâzângoip. Zoren sinji âlip sâi Pirisila sot Akwila zet nângâm buku okŋaŋgâm diim âi Anutugât den nâmbutŋâ dukum nanjâwet.

²⁷ Oi Apolo zâk Grik hânân âibâ sâi Yesugât kâmut zen ekap ŋâi kulemgum Yesugât kâmut Grik hânân ândiwe, zengât pindâne mem arip. Ekap zoren den itâ zeip, “Zen a zi buku okŋaŋgâbi.” Den yatâ kulemgum pindâne arip. Âimŋâ Korinti kamânân takâm Anutuŋâ tângoi Yesugât kâmut itâ betziŋan meip.

²⁸ Kembugât den ekabân gâbâ Yuda a den dâzângom sâip, “A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, Kristo, zâk Yesu.” Zâkŋâ mindu-minduyân den yatâ sâm Yuda zengât den zo mem ge kwatziŋgip.

19

Pauloŋâ Epeso kamânân Yohane arâp muyageziŋgip.

¹ Apolo zâk Korinti kamânân ândei Pauloŋâ hân mâtâp âim Epeso kamânân takâm Yohanegât arâp nâmbut muyageziŋgip.

² Oi mâsikâziŋgâm sâip, “Zen Kembugât den sinji âlip nângâm, nângâm pâlatâŋ kwapŋâ Tirik Kaapum sot urâwe mo bunâ?” Sâi ziŋâ sâwe, “Bunâ. Tirik Kaapum ândiap, zorat sinji mân nângâwen.”

³ Sâne itâ sâm mâsikâziŋgip, “Zen ŋâigât korân too sanjonziŋgâwe?” Sâi itâ sâm dukuwe, “Nen Yohanegât too sanjonniŋgâwe.”

⁴ Sâne Paulonâ itâ sâmbâ dzânzogip, “Yohane zâk a umziņ melâņbigât too saņgonziņgâm itâ sâmbâ dzânzogip, ‘A nâi bet gâbap, zen zâk nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâbi.’ Den zo Yesugât op sâip.”

⁵ A zen den so nâņgâne Kembu Yesugât korân too saņgonziņgâwe.

⁶ Too saņgonziņgâne Paulonâ bikņâ kâukziņan pâi Tirik Kaapum zengâren gei Kembugât den gându uņakņan sâwe.

⁷ A yatâ urâwe, zen kiin zagât yatâņâ urâwe.

Paulonâ siņgi âlip nep sot sen mârât kulem top top tuugip.

⁸ Paulo zâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin âsâbâņ zâimņâ kenġât buņ siņgi âlip dzânzogom ândei kâin karâmbut âkip. Anutugât um topņan ândiândiņangât den sâmbâ bâbâlan kwap dzânzogip.

⁹ Oi a nâmbutņâ zen um kâtik opņâ Yesugât den kândâtkom a ambân mâteziņan den bâliņâ sânetâ Paulonâ birâziņip. Oi Yesugât kâmut, zenâk diiziņgâm sirâmņâ sirâmņâ a nâi kutņâ Tirano, zâkkât mirin minduziņgâm zen sot âraguwe.

¹⁰ Kendon patâ zagât umņan zo yatâ op ândei Yuda a sot Grik a Asia hânân ândiwe, zen aksik Kembugât topņâ nâņgâwe.

¹¹ Oi Anutunâ Paulo mam okņangi sen mârât kulem nâi nâi tuugip.

¹² Zorat a zen Paulogât hâmbâ mot mem ândei, zo mem mâsekziņoot zengâren mem âine gâsune sâkziņ âlip urâwe. Yatâ utne wâkeņâ a umziņan gâbâ takâm âiwe.

Kware sunja a ândiwe.

¹³ Oi Yuda a nâmbutņâ sâgân sâmbu opņâ hânņâ hânņâ âim gam ândim zâizâiņ op Kembu Yesugât kot zo sâmb wâke moliziņgânat sâmb wâkeziņoot itâ sâmb dâzâņgowe, “Yesu kutsiņgiņâ Paulonâ sâmap, zâkkât korân sa âiban.”

¹⁴ Yuda zeņgât tirik namâ galem a patâ ñâi kutņâ Sikewa, zâkkât narâpņâ nâmburân zagât, zen Paulo eknâ yatâ urâwe.

¹⁵ Yatâ op sâne wâkeņâ den itâ sâmb dâzâņgoip, “Yesu sot Paulo zo nâņgâzikan. Zen ko wanin gokņâ?”

¹⁶ Wâkeņâ yatâ sâi a wâkeņoot zo kâwali imbaņâ mem zâņgom mem kâbakgwâbakņe otziņgâm hâmbâziņ mem giņbololoņ mei sâk bârak sot gilâmziņoot mirin gâbâ pâtan âiwe.

¹⁷ Zorat den siņgi Epeso kamânân Yuda a sot Grik a zen zo nâņgâm keņgât urâwe. Oi Kembu Yesugât kutņâ sâmb âlip kwâkņaņgâwe.

¹⁸ Oi Yesugât kâmut, zeņgâren gâbâ doņbep patâņâ gam mârumņan gâbâ kware sunja op gâwe, zorat den siņgi sâmb kâkņan parâwe.

¹⁹ Kware sunagât ekap mem ândiwe, zo mem a mâteziņan kârâp une seip. Oi ekap zorat sâņgânņâ sâlâpkum mâpotne kât ekap 4 tausen yatâ oip.

²⁰ A ziņâ yatâ utnetâ Kembugât denņâ imbaņâ mem kâtigemņâ laņ kârâm arip.

Paulonâ Yerusalem kamânân âibam oip.

²¹ Paulo zâk nep zo tuum naņgi Kaapumņâ okņaņgi Makedonia sot Grik hân âi walâzikâm Yerusalem kamânân âibatkât sâip. Oi itâ sâip, “Nâ

Yerusalem kamânân âim âburem Roma kamânân âibat.”

²² Oi âibam berân mâme nep a zagât Timoteo sot Erasto sângonzâkoi Makedonia hânân kândom op âiwet. Zâk zikņik zoren mâik ηâi ândeip.

Atemis bem lopio, zâkkât kwamit patâ urâwe.

²³ Narâk zoren Epeso kamânân um kâtik a zen sinġi âlipkât den kwamit patâ urâwe.

²⁴ Zoren kâtnġa lopio tuutuunġa a ηâi ândeip, kutņġa Demeterio. A zorġnġa Artemis lopio namâ dâpnġa mâik mâik kâtnġa tuugi a zinġa sângân mine zâk sot nep arâpnġa kât donġbep muyagiwe.

²⁵ Oi Demeterionġa nep a gakârâpnġa min-duziņgâm itâ sâm dâzânġoip, “A, zen nânġe. Nep-ninġa zorġnġa kât sikum muyageniņgâmap.

²⁶ Oi a ηâi ga ândiap, kutņġa Paulo. Zen zâkkât topņġa nânġe. Zâknġa Epeso kamânân gok sot Asia hânân kamân dâp a donġbep um gulip kwatziņgâm itâ sâm dâzânġomap, ‘A betņġa lopio tuutuunġa, zo bon buġa.’

²⁷ Zâk yatâ oi a ambân zen nepniņġânġât nânġâne giginġa upap. Bemniņġa Artemis zâkkât kutņġa giginġa oi namġnġa zi gâugâu gâsubap. Oi Asia hânân sot hân nâmbutņġa a aksik patâ zen zâk mâpâsime, zo dap op buġ upap?”

²⁸ Demeterionġa den yatâ sâm dâzânġoi nânġâm umziņan kuk op den yu kambân sâm itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutņġa patâ.”

²⁹ Yatâ sâm den kwamit patâ utne kamân mâirâp zen aksik den kwamit patâ opņġa mindu-mindu sombemân âiwe. Oi Makedonia a zagât

Paulo sot âiwet, kutziknâ Gaio sot Aristako, zet gâsuzikâm diizikâm âiwe.

³⁰ Oi Paulonâ sinji nângâm zaat sombemân âibam oi Yesugât kâmut zinâ anġân kârânġânġâwe.

³¹ Oi kamân zorat a sâtnâ nâmbutnâ Paulo buku okġânġâm ândiwe, zen Paulo sombemân mân âibapkât den pane arip.

³² Mindumindu kabânġan a ambân nâmbutnândâ den nâi sâne nâmbutnânġoot nâi sâne den gulip oi doġbep zinâ den topnâ mân nângâwe.

³³ A zen yatâ op kine Yuda a zen, zenġât bukuzinâ kutnâ Alesande mem aline a osetzinġan kin den dâzânġobam op den mân sâbigât biknândâ dâp tuugip.

³⁴ Yatâ oi a zen a ândopnâ, Yuda goknâ ek nângâmġnâ zen aksik patâ den yu kambânġâ itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutnâ patâ.” Zen narâk kêrep den zo sâm kirâwe.

³⁵ Yatâ utne den galem a gamnâ sâi hirinsâne itâ sâm dâzânġoip, “Epeso mâirâpnâ, kamân zirat Atemis patâninġânġât namâ sot lopio sumbemân gâbâ gem geip, zorat galem a ândien. Zo a ambân zen aksik nânġe.

³⁶ Gât ko zen umzinġ diim gei kut nâi nâi lanġ mân upi.

³⁷ A sâkzinġânâk se, zen lopioninġânġât namin âim kut nâi nâi mân tâmbetkuwe. Zen Atemis mân sâm bâlinġ kwâkġânġe.

³⁸ Oi Demeterio sot nep a gakânġâ, zen a nâigât tosa muyagibi, oi ko den sapsusunġ narâkġan a sâtnâ zenġâren sâne kubikpi.

³⁹ Zengâren den nâi ziap, oi ko a sâtņâ zengât minduminduyân mem âibi.

⁴⁰ Zen itârâņ den laņ sânetâ kâmbam muyag-ibam uap. Zorat a kutâņâ neņgât nâņgi mân dâp oi kubikniņgâbap.”

⁴¹ Den galem a zorâņâ den yatâ sâm dâzâņgoi kâsâpagom âiwe.

20

Paulo zâk Makedonia sot Grik hânân arip.

¹ Den kwamit patâ buņ oi Paulonâ Yesugât kâmut diiziņgâm den dâzâņgomņâ kândâtziņ kelikņâ Makedonia hânân arip.

² Hân zoren âim Yesugât kâmut kâtigibigât den donbep dâzâņgomņâ walâziņgâm Grik hânân arip.

³ Zoren kâin karâmbut ândim saruyân geim waņgâyân zâim Siria hânân âibâ sâi Yuda a ziņâ kunam sipkune waņgâ birâm Makedonia hân mâtâp arip.

⁴ Oi a itâ zorâņ zâk sot âiwe. Berea kamânân gok Sopate, zâk Piroregât nanņâ. Tesalonike kamânân gok Aristako sot Sekundo sot Derebe kamânân gok Gaio sot Timoteo sot Asia hânân gok Tikiko sot Toropimo.

⁵ A yatâ zorâņ kândom âi Taroa kamânân mambâtniņgâm ândiwe. (Pilipi kamânân nâ Luka Paulo kândiaņgâm betniņan sâne âiwen.)

⁶ Oi Yuda zengât nalem niniņangât kendon patâ kutņâ Pasowa, zo âki Pilipi kamânân gâbâ waņgâyân zâim âim tâindâ sirâm bâtnâmbut oi Taroa kamânân takâwen. Zoren sirâm nâmburân zagât ândiwen.

Paulonjâ Taroa kamânân katep nêi mumunjan gâbâ mângeip.

⁷ Sirâm nâmburân kânokgât kendonân nen nalem ninam minduwen. Paulo zâk hañsâi âibat sâm den dâzângom kiri ma nêtik tânâmjâ oip.

⁸ Mirâ umjâ tarâwen, zoren kârâp âsakjâ donbep seip.

⁹ Oi katep nêi kutjâ Eutiko, zâk Paulonjâ den sâi nângâm tap mâtâp mâigân gâbâ uman nelâmkoi zem hânân gei koi ze mem zaatne moip. Oi mirâ zo kêrep patâ. Um karâmbut kwâkjan topjan. Zoren kwâkjan gâbâ gei koip.

¹⁰ Paulonjâ geimjâ katep zo kwârakum lumjâ itâ sâm dâzângoip, “Âgirâp mân utnek. Zâk umjâ mângim ziap. Mân muap.”

¹¹ Yatâ sâmjâ mirâ umjan zâim nalem kâsâpkum nemjâ zen sot âragum tatne hañsâip. Hañsâi zâmbam arip.

¹² A zen katep zo diim mirâzijan zâim umziñ âlip oip.

Paulonjâ Milete kamânân arip.

¹³ Nâmbutjâ nen Paulonjâ sâi wañgâyân zâim Aso kamânân kâdom âiwen. Paulo zâk hân mâtâp âim Aso kamânân wañgâyân zâibam oip.

¹⁴ Oi ko Aso kamânân âim muyageniñgâm wañgâyân zâi niñgiri ârândâñ âiwen. Âimjâ Mitilene kamânân takâwen.

¹⁵ Zobâ sirâm nêin âim Kio hân walâwen. Zobâ sirâm nêin Samo kamânân takâwen. Zobâ sirâm nêin Milete kamânân âi takâwen.

¹⁶ Paulo zâk Yerusalem kamânân kek âibat sâm Epeso kamânân mân âim Milete kamânân arip.

Asia hânân ândei Yuda zenġât kendon Pentekos, zorat narâk walâbapkât op Yerusalem kamânân kek âibatġât sâip.

Epeso kamânân ġâbâ Yesuġât kâmut galem a ġâne den dâzânġoip.

¹⁷ Milete kamânân ġamġâ Paulonġâ a sâġgonzânġoi Epeso kamânân âim Yesuġât kâmut zenġât galem a diizîġġâne ġawe.

¹⁸ ġane Paulonġâ itâ sâġm dâzânġoip, “Nâ Asia hânân ġam zenġâren nep tuum ġâwan. Zo topġan ġâbâ nânġâm nanġe.

¹⁹ Nâ a ġinġandâ Kembuġât kore op ândiwan. Oi Yuda zen kâsa otninetâ sâġnam kwâkġan ândim isem ândiwan.

²⁰ Oi den dâzânġobatkât ġâi mân ziap. Zen âlip upiġât den sinġi âlipġâ sombemân sot mirin aksik dâzânġowan.

²¹ Oi Yuda a sot Griġ a, zen umzinġ melânġ Anutu mâteġan Kembuniġâ Yesu Kristo nânġâm pâlatânġ kwâkġanġâbigât dâzânġowan.

²² Irak ko Kaapumġâ umnan saam diinġi Yerusalem kamânân âibâġan. Zoren aria kut ġâi ġâi otnibi, zo mân nânġan.

²³ Ka Tirik Kaapumġâ itâ tirâpnogap. Zoren aria tâk namin nâbane tap sâġnam nânġâbat.

²⁴ Nâ ândiândinânġât nânġâm kenġât mân uan. Nâ ândiândinâ mân anġân kârâbat. Kembu Yesuġâ nep diġ sâġm niġip, zorik tuum âibatġât nânġan. Anutu um lumbeġanġât den sinġi sa lanġ kârâbapkât nep diġ sâġm niġip.

²⁵ Oi n̄ai sa n̄anḡânek. Nâ Anutu um top̄nan ândiândigât den sin̄gi dâz̄anḡom osetziñan ândia nikme, zo dum zagâtñâ s̄anḡânâ mân nikpi.

²⁶ Itâr̄añ dâz̄anḡua n̄anḡânek. Zenḡâren gâbâ n̄ai tâmbetagobap, zorat tosa n̄aḡâren mân zim-bap.

²⁷ Wangât, nâ Anutugât den sin̄gi âlip zo aksik dâz̄anḡowan. N̄ai mân birâwan, zorat tosa n̄aḡâren mân ziap.

²⁸ Zen ziiñak galem oranjâm kâmut gakâziñâ galemziñ upi. Tirik Kaapumñâ zo zengât galem a sâm zâambarip. Kembugât kâmut zo Yesu zâkñâ gilâmñandâ kwâlâziñgip, zen galem otziñgâm ândibi.

²⁹ Nâ itâ n̄angan. Nâ birâziñgâm aria a nâmbutñâ zen wâu ulin yatâ tâmbetz̄anḡonam gabi.

³⁰ Oi osetziñan gâbâ a nâmbutñâ muyagemñâ zen a nâmbutñâ zengât a upigât den bâliñ sâm um gulip kwatziñgâbi.

³¹ Zorat zen galem oranjâm ândibi. Kendon patâ karâmbut zorat umñan sirâm n̄atik zo girem den dâz̄anḡom isem gâwan. Zen zorat n̄angâm ândibi.

³² Oi nâ Anutugâren zâmbansan. Zen Anutugât lumbenâ den zo n̄angâm ândibi. Yatâ utne Anutunâ tânz̄anḡoi bonñâ muyagibi. Yatâ opñâ a ambân mem kubikziñgip, zen sot opñâ bonñâ muyagibi.

³³ Nâ a n̄aiḡâren kât sikum mot mân mimbatkât sâwan.

³⁴ Ninâ sot arâpnâ neñgât bitnandâ tuuga muyagei mem nem ândiwen, zo âlip n̄ange.

35 Nâ mâtâpñâ dâzângom nanğâwan. Zen nep kâtigem tuune kât mot muyagei a ambân kanpitâ zo zingâbigât mân kwakpi. Mâtâp zo tirâpzângowan. Oi yatik opñâ zen Kembu Yesu den itâ sâip, zo nângâm ândibi. Den zo itâ, ‘Kut ñâi ñâi mimiñ, zo âlipñâ. Ka kut ñâi ñâi zingâziñgân, zorâñ umâlep zâizâiñ.’ ”

36 Paulo zâk den yatâ sâm dâzângom simin liim zen sot ninâu sâip. Ninâu sâi isemñâ lum kândât kelikñâ pane arip.

37-38 Oi itâ sâm dâzângoip, “Zen dum zagâtñâ sângânâ mân nikpi.” Yatâ sâi umziñ bâliñ oi zo yatâ lum kândâtñâ kelikñâ diim wañgâyân âi parâwe.

21

Paulo Yerusalem kamânân âibam wañgâyân zarip.

¹ Oi nen zâmbamñâ tâñtân âimñâ hân ñâi kutñâ Koo, zoren takâwen. Mirâ hañsâi Rodo hânân âim zobâ Patara kamânân âi takâwen.

² Kamân zoren wañgâ ñâi Poinike hânân âibam op tâi zoren zâiwen.

³ Zobâ âimñâ Kipiro hân egindâ yangâgen tâi ek walâm âiwen. Âi Siria hânân âim Tiro kamânân takâwen. Zoren wañgânâ sikum pam tâip.

⁴ Pam tâi nen kamânân zâi Yesugât kâmut muyageziñgâm sirâm nâmburân zagât tarâwen. Oi Tirik Kaapumñâ otziñgi Paulonâ Yerusalem kamânân mân âibapkât sâwe.

⁵ Zoren ândeindâ waŋgâ âiâiŋ narâk oi a ambân sot katep zen aksik diiniŋgâm kamân âkŋan sagân geiwen. Geimŋâ simin liim ninâu sâwen.

⁶ Ninâu sâmŋâ âbânaŋgâm zen kamânân zâine nen waŋgâyân zâiwen.

Propete Agaboŋâ Paulogât den sâip.

⁷ Oi Tiro kamânân gâbâ Tolemaio kamânân takindâ waŋgâyân âiâiŋâ zo âkip. Yesugât kâmut nâtik kânok zen sot ziwen.

⁸ Haŋsâi kamân zo birâm Kaisarea kamânân âi takâm Pilipogât mirin zâiwen. Pilipo zâk mârûm a nâmburân zagât nalem kâsâpkum ziŋgâmarâwe, zengât kâmurân gok. Zâkkât mirin zâiwen.

⁹ Zâkkât bârarâp kimembut sigan ândiwe. Zen Propete yatâ op Kembugât den sâmarâwe.

¹⁰ Oi sirâm nâmbutŋâ zoren tâindâ Yuda hânân gâbâ Propete ŋâi kutŋâ Agabo, zâk neŋgâren gâip.

¹¹ Gamŋâ Paulogât inzutŋâ memŋâ zikŋâ kiŋ bik saamŋâ itâ sâip, “Tirik Kaapumŋâ itâ sap, ‘Inzut zi mariŋâ zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a ziŋâ itâ okŋaŋgâm kamân ŋâin gok zengât bitziŋan pambi.’ ”

¹² Den yatâ sâi nen sot kamân mâirâp nen aksik Paulo Yerusalem kamânân mân zâibapkât sâwen.

¹³ Dukuindâ itâ sâip, “Zen wangât isem umbâlâ otnige? Nâ Kemu Yesugât op mumbatkât mân keŋgât uan.”

¹⁴ Den dukuindâ mân nâŋgâm kâtigei birâm itâ sâwen, “Kembugât den kâtigibap.”

Paulo zâk Yerusalem kamânân zariŋ.

15 Narâk zo âki Yerusalem kamânân zâinatkat kubikanğâwen.

16 Oi Kaisarea kamânân gâbâ Yesugât kâmut zeñğâren a nâmbutñâ ziñâ diiningâm Nason zâkkât mirin nâambarâwe. Nason zâk mâruman Kembangât a oip. Zâk Kapiro gokñâ.

17 Oi zobâ âi Yerusalem kamânân takindâ Yesugât kâmut nâmbutñâ ziñâ sâtâre op buku otningâwe.

18 Hañsâi Paulo sot nen ârândân Jakobogâren âiwen. Zâi tâindâ Yesugât kâmut galem a zen gawe.

19 Gane Paulonâ bitziñ kom Anutuñâ mam okñanği kamân ñain gok zeñğâren nep tuugip, zorat den siñgi dâzângom nanğip.

Paulo zâk zeñğât den nânğip.

20 Paulonâ den siñgi dâzângom nanği nânğâm Anutu sâmb âlip kwâkñanğâmñâ itâ sâmb dukuwe, “Bukuniñâ Paulo, nânğat. Yuda a doñbep patâ Yesugât kâmut op ândie. Zen aksik Mosegât gurumin den lum kâtigie.

21 Gâgât den itâ gâi nânğâme, ‘Yuda a hân ñain âi ândie, zen Mosegât den birâbigât dâzângomap. Zen murarâpziñâ mân kwabâ kwatziñgâbigât dâzângomap. Sâkurâpniñanğât gurumin den, zo mân lubigât sâmap.’

22 Kamân ziren Yuda anâ gâgât yatâ nânğâme, gât ko dap utnat?

Gâ Yerusalem kamânân gaat, zorat siñgi nânğâm nanğâbi. Nânğâmñâ mindubi.

23 Gât ko nen den n̄ai dâgogindâ zo upan. Nengâren a kimembut ândie. Zen Anutu mâtenjan den sâm kâtigem kâukziņ mân mânângât ândime.

24 Oi gâ zengâren târokwatgigindâ sii nalem kwâlâna om kâukziņ mânângâtpi. Gâ yatâ otna a ambân zen gek itâ nângâbi, ‘Zâkkât den nângâwen, zo bon buņâ. Zâk gurumin den lum ândimap.’

25 Hân n̄ain gokņâ ziņ Yesugât kâmut urâwe, zengât den itâ sâwen, ‘Zen nalem bem lop-iogât siņgi sâne mân nimbi. Zuu gilâm sot zuu gilâmziņoot mân nibi. Ap ambin, zet mân birâyanğâbabot.’ Zo yatâ sâm kâtigiwen.”

26 Yatâ sâne Paulo zâk dinziņâ nângâm a kimembut zengâren târokwâip. Haņsâi too saņgonņâ tirik namin zâiwe. Sâkziņ kubikaņgâm Anutugât siņgi nalem pânâ utnetâ Pauloņâ tirik namâ galem a zorat dukuip.

Pauloņâ tirik namin zari gâsuwe.

27 Nep mâme n̄ai âkââkâņan Pauloņâ tirik namin zâi tâi Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutņâ ziņâ zâk ekņâ a aksik kâsa okņanğânat sâm gâsuwe.

28 Gâsumņâ den kâtikņâ sâm sâwe, “O Isirae a, ga betniņan minek. A zirâņ hânņâ hânņâ ândim Yuda a kâsa otniņgâmņâ Mosegât den sot tirik namâ zorat mem gei kwâkwat den sâm dâzângomap. Oi tirik namâniņan Grik a diiziņgi zâine mân dâp uap.”

29 Paulo zâk Epeso kamânân gokņâ Toropimo, Yuda a buņ, zâk sot kamânân âim gâtâ ekņâ zorat

sarâ itâ sâwe, “Paulonâ tirik namin diim zâim geip.”

³⁰⁻³¹ Paulo zâk yatâ oip sâne kamân mâirâp zinj aksik umzinj bâliņ oi zaatņâ mindum gawe. Oi a nâmbutņandâ Paulo gâsum diimņâ tirik namin gâbâ âkņan giwe. Diim gine mâtâp doonģuwe. Paulo gâsumņâ kune mumbapkât utne siņgi zo Roma kâwali a galem zâkkâren ari itâ nâņģip, “Yerusalem a zen aksik kâsa gâsâyague.”

³² Den yatâ nâņģâmņâ zorâņak kâwali a galem patâņâ arâpņâ sâtņâ sot yen gâsuziņgi sârârâk kârâm âiwe.

Oi Yuda a zen Paulo kom tatne kâwali a galem patâ sot kâwali a, zen gane zingit birâwe.

³³ Oi kâwali a galem patâņâ ga Paulo bitziņan gâbâ betziņan mem sâi tâk kâtikņandâ saawe. Oi Paulogât topņâ sot kut ñâi ñâi oip, zorat mâsikâziņģip.

³⁴ Mâsikâziņģi a ambân zen den ñâi sâne nâmbutņandâ den laņ gulip sâwe. Yatâ sâne den zo top mân nâņģâm sâi kâwali a zinj gâsu diim namâziņan âiwe.

³⁵ Oi Paulo tiregân gâi a donģbep patâ zinjâ mindum mâtâp doonģuwe. Doonģune kâwali a zinjâ Paulo gâsum bitziņâ kwâkņanâk mem namin zâiwe.

³⁶ A aksik patâ moliziņģâm gam den yu kambân sâm itâ sâwe, “A zo kune buņ oik.”

³⁷ Paulo diim namin baginâ sâne Paulonâ kâwali a galem dukum sâip, “Nâņģânina den ñâi dâģobâ.” Sâi kâwali a galemņâ sâip, “Gâ dap op Grik denân sat?

³⁸ Mârumâk Aigita a nâiņâ a kutâ kunat sâmnâ a 4 tausen diiziņgi hân a mân ândiândiņan âiwe. Gâ a zo mo nâi?”

³⁹ Yatâ sâm mäsiki Paulonâ itâ sâip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamân patâ, zo gokņâ. Gâ nâņgânina den nâi dâzâņgobâ.”

⁴⁰ Oi nâņgânņgi Paulo zâk tiregân kin a den hiriņsâbigât bikņandâ dâp oi zen hiriņsâne Yuda ziiņ denân itâ sâm dâzâņgoip.

22

Paulonâ Yuda a Yerusalem kamânân den dâzâņgoip.

(Apo 9:3-19; 26:12-18)

¹ “Bukurâpnâ sot patârâpnâ, nâ den sa nâņgânek.”

² Paulo zâk yatâ sâm Yuda a ziiņâ denân dâzâņgoi hiriņsâm den mân sâm tarâwe.

³ Oi târokwap dâzâņgoip, “Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamânân muyagewan. Oi kamân ziren ga ekap namin ândim lâmbarâwan. A patâ Gamalie, zâkkât um topņan ândia sâkurâpniņņgât gurumin den zo kwâkâm nigi nâņgâwan. Oi zen itârâņ ue, zo yatik nâ Anutugât gurumin den kâtigem lum ândiwan.

⁴ Oi Yesugât kâmut zi buņ upi sâm nâ kâsa otziņgâm a sot ambân aksik saaziņgâm tâk namin zâmbam ândiwan.

⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a sâtņâ, zen nâgât topnâ âlip nâņge. Zen bukurâpniņ Damasiko kamânân ândime, zeņgât ekap kulemgum nine itâ sâm âiwan, ‘Ândi a ambân Yesu nâņgâm pâlâtâņ

kwapme, zen gâsuzingâm diizingâm Yerusalem kamânân ga hâuñâ sâknam zingâbi.’

⁶ Yatâ sârn mâtâbân âim mirâ bâkñan oi Damasiko mâte ua sumbemân gâbâ kârâp âsakñâ patâ nâgâren âsageip.

⁷ Âsagei hânân gei zemñâ den itâ muyagei nângâwan, ‘Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?’

⁸ Oi nâñâ sâwan, ‘Kembu, gâ ñâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Gâ nom ândimat. Nâ Yesu Nasarete gokñâ.’

⁹ A nâ sot ândiwe, zen kârâp âsakñik igâwe. Den ko mân nângâm kwâtâtiwe.

¹⁰ Oi nâñâ sâwan, ‘Kembu, Nâ dap upatkât sat?’ Sa Kembuñâ itâ sârn dâtnogip, ‘Zaat Damasiko kamânân âiban. Zoren âina a ñâiñâ nep tubangât dâgobap.’

¹¹ Oi kârâp âsakñâ patâgât sinnâ bâpsâipkât eksandâ ñâtâtiksâi bukurâpnâ zen bitnan gâsunine Damasiko kamânân âiwen.

¹² Kamân zoren a ñâi ândeip, kutñâ Anania. Zâkñâ gurumin den lum ândeip. Yuda a zoren ândiwe, zen zâkkât nângâne a âlipñâ oip.

¹³ A zorâñ nâgâren ga itâ sârn dâtnogip. ‘Bukunâ Saulo, gâ siñgâ ânângârik.’ Sâi zorenâk sinnâ ânângâri egâwan.

¹⁴ Oi den itâ sârn dâtnogip, ‘Sâkurâpniñangât Anutu, zâk mârum zâkkât nepñâ tubangât gâsum sâlâpgogip. Gâ Anutugât kore mâman a târârak Yesu ikpangât sot diñâ nângâbangât sâip.

¹⁵ Gâ kut ñâi egin sot zâkkât siñgi den, zo a ambân aksik dâzângoban.

16 Oi zi wangât mambât yen ândiat? Gâ zaat Yesu bimbi kwâkņangâna too sângongiga Yesuņâ tosagâ gulipkubap.’

17 Yatâ opņâ mâik ηâi tap nâņgâm ko Yerusalem kamânân âburem gam tirik namin zâim ninâu sâm umanân Yesu egâwan.

18 Eksa itâ dâtnogip, ‘Kamân zirat a, zen gâgât lâuyân gâbâ nâgât den siņgi nâņgâm birâbi. Zorat gâ kek Yerusalem kâmân birâm âi.’

19 Sâi nâ den hâuņâ itâ dukuwan, ‘Kembu, nâ arâpkâ mâpâmâpâse namin muyageziņgâm gâsuziņgâm zâņgom tâk namin zâmbam ândiwan. Oi zo kamân zirat mariņâ âlip nâņge.

20 Oi gâgât den sâsâņ a Setepano kunam hâmbâziņ kwâkâm kinnâ topņan pamņâ kune nâņga âlip oip. Oi nâ zeņgât hâmbâ galem orâwan. Oi zo kamân zirat a ambân nâņgâm naņgegât gâgât siņgi âlip dâzâņgobat.’

21 Yatâ sa Kembuņâ itâ dâtnogip, ‘Gâ zaat kubiķangâna hân ηâin gok zeņgâren sângongoga âiban.’”

Paulo tâķņâ lapitnâ sâm birâwe.

22 A zen kindap kwap Pauloņâ hân ηâin gokņâ ziņâ Anutugât siņgi upigât sâi nâņgâne mân dâp oi den yu kambâņ sâm itâ sâwe, “A zo kune moik. A yatâ zo zâk ândei mân dâp upap.”

23 A ziņâ zo yatâ sâm yu kambâņ hâmbâziņ kwâkâm suundum sot mâpot pane zâim geip.

24 Kâwali a galem patâņâ sâi arâpņâ Paulo diim namâ kâligen zâiwe. Oi zoren a zen wangât den doņbep se sâmņâ zorat topņâ sâm muyagei nâņgânat sâm tâķņâ lapitpigât sâm ziņgip.

25 Oi zen tâkñâ lapitnamñâ inzutñâ saane ko Paulonñâ a sâtñâziñâ itâ sârn mäsikip, “Zen dâp yatâ Roma a diñâ mân nânğâmñâ tâkñâ lapitne dâp upap?”

26 Yatâ sâi a sâtñâziñandâ patâğâren âi dukum sâip, “Dap utnat? A zi Roma a bonñâ.”

27 Sâi kâwali a zengât galem a patâ, zâkñâ Paulogâren âi mäsikâm sâip, “Gâ sâ. Gâ perâkñak Roma a?” Sâi Paulonñâ sâip, “Zo perâkñak.”

28 Sâi Galem a patânñâ itâ sâip, “Nâ a yenñandâ kât donbep pamñâ Roma a orâwan.” Sâi ko Paulonñâ sâip, “Nâ âsaâsaginâ Roma a.”

29 Yatâ sâi Paulo lapitnam urâwe, zo birâwe. Oi kâwali a zengât galem a patâ, zâk den zo nânğâm wangât yatâ uan sârn pârâkpam kenğât oip.

30 Hanjsâi kâwali a zengât galem a patâ, zâkñâ Yuda a wangât sârn Paulo nânğâm bâliñ kwâkñanğe sârn zorat topñâ nânğâbat sârn tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ sâi aksik mindunetâ Paulo tâkñâ olañ diim gâi minduminduyân pâip.

23

Paulo zâk a sâtñâ zengât minduminduyân den sâip.

1 Paulo zâk a sâtñâ sen tâpâk zingit itâ sârn dâzânğoip, “A bukurâpnâ, Anutugât mâtenjan târârak ândim gâwan. Anunnanğât mân opman.”

2 Yatâ sâi ko tirik namâ galem a patâ Anania, zâkñâ a ziñâ lâunjan kumbigât sâip.

3 Sâi Paulonñâ itâ sârn dukuip, “Sâkkâ ko tobat âlipñâ. Umgâ ko bâliñâ. Gâ Anutunñâ gobap. Gâ

Mosegât gurumin den lum nâgâren den kubikkubik tuubam sat. Ka Mosegât gurumin den kom nobigât dâzânquat.”

⁴ Yatâ sâi a kirâwe, zen Paulo itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Anutugât tirik namâ galem a patâ zo sâmbâliņ kwâkņangat?”

⁵ Sâne Paulonjâ itâ dâzânngoip, “Bukurâp, zâk a patâ ândiap, zo mân nângâm den zo san. Kembangât ekabân den njai itâ kulemguwe, ‘Gâ a ambân zengât galem a mân sâmbâliņ kwâkņangâban.’ Nâ den zo nângâman.”

⁶ Oi a sâtņâ kâmut tarâwe, zen nâmbutņâ Sadukaio a ândiwe. Nâmbutņâ ko Parisaio a ândiwe. Paulo zâk zo ek nângâm den mem zâi pam itâ sâmbâzânngoip, “A bukurâpnâ, nâ Parisaio a. Sâkurâpnâ zen Parisaio a ândiwe. Parisaio a nen momņâ zaatnat sâmen. Momņâ zaatzaatņâ, den zo luman, gât ko denân nâbanse.”

⁷ Den yatâ sâi Parisaio a sot Sadukaio a, zen den sâmbâkâyangâne kâsâp muyageip.

⁸ Sadukaio a zen mumuņan gâbâ zaatzaat sot sumbem a sot um dâp zo mân ziap sâmarâwe. Ka Parisaio a zen kut njai njai zorat nângâne bon opmap.

⁹ Oi zorat minduminduziņan den sârek patâ âraguwe. Yatâ opņâ Parisaio a zengât kâmurân gâbâ Kembangât gurumin den galem a nâmbutņâ zen zaatņâ den kârâpņoot itâ sâwe, “Nen a zi egindâ tosanjâ buņ uap. Sumbem a mo a tabâņjâ zinjâ den dukuwe oi ko dap sânat?”

¹⁰ Oi den kârâpņoot âragunetâ kâwali a galem a patâ zâk Paulo kumbegât kenjât op sâi arâpņâ

kâmut ziñâ geim Paulo osetziñan gâbâ gâsum diim namâziñan zâiwe.

¹¹ Nâtik zoren Kembuñâ muyagem Paulo gootñan kin itâ sâip, “Gâ mân kengât ot. Ziren Yerusalem kamânân nâgât den sinji sâm muyagiat, zo yatik Roma kamânân sâm muyagiban.”

Yuda a nâmbutñâ Paulo kunam sâwe.

¹² Hañsâi Yuda a nâmbutñandâ den itâ sâm saawe, “Nen nalem birâm yenâk ândinat. Paulo kom ko nem ândinat.” Yatâ sâm Anutu mâtenjan den zo sâm kâtigiwe.

¹³ A tenğâziñ 40 yatâ zorâñ den zo sâwe.

¹⁴ A zo zengâren gâbâ nâmbutñandâ tirik namâ galem a patâgâren âim itâ sâwe, “Nen nalem birâm ândimñâ Paulo kom nalem ninatkât sâm kâtigien.

¹⁵ Zorat gâ sot a sâtñâ zen kâwali a patâgâren den itâ pane âibap, ‘Gâ Paulo sângonguna gâi zâkkât diñâ sâm kubiknat.’ Oi dinziñâ nângâm Paulo sângongoi mâtâbân gâi kunat.”

Paulo biitñandâ kâmbamgât den sâm muyageip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi Paulogât biitñandâ kâmbamgât den zo nângip. Nângâmñâ kâwali a zengât namin bagim aniñâ dukui. Dukui ko Paulonñâ kâwali a zengât a sâtñâ ñai konsâm itâ dukui, “Gâ kâtep zi kâwali a patâgâren diim âina den ñai dukubap.”

¹⁸ Sâi a zorâñ kâtep zo diim patâñangâren âim itâ dukui, “A tâk namin taap, kutñâ Paulo, zâkñâ noonsâm dâtnogi kâtep zi diim gaan. Kâtep zirâñ den ñai dâgobap.”

19 Yatâ sâm dukui kâwali a galem patânâ katep bikņan gâsum diim ginņan âim mâsikâm sâip, “Den dap dâtnoban?”

20 Mâsiki katepņâ itâ sâm dukuip, “Yuda a zen gâgâren den pane gâbapkât den saage. Mukan Paulo minduminduziņan diim âine topņâ sâm muyagibapkât dâgobi.

21 Dâgone dinziņâ mân nângâban. A 40 yatâ zorâņ Paulo kunam se. Zen nalem birâm ândim Paulo kom nalem ninatkât se. Oi zen Paulo kunam mâtâbân mambât te.”

22 Katep zorâņ den yatâ sâi kâwali a galemņâ den itâ sâm sâņgongoip, “Gâ den dâtnogat, zo a nâi mânâk dâzâņgoban.”

Kâwali a ziņâ Paulo Kaisarea kamânân diim âiwe.

23 Oi kâwali a galem a patânâ kâwali a sâtnâ zagât diizikâm itâ sâm dâzâkoip, “Zet sâitâ kâwali a ki mâtâp âiâiņâ 2 handeret sot kâwali a bâu biosi kwâkņan âiâiņâ 70 sot liņgip kâlâu a 2 handeret zorâņâ kubikaņgâm nâtikkât narâk nâmburân kimembut, narâk zoren Kaisarea kamânân âibi.

24 Oi Paulogât bâu biosi nâi kwâkņan tâpapkât kubikpi. Oi mulunâk galem okņanġâm Roma a kutâ Pelikigâren diim âibi.”

25 Oi Kâwali a galem a patânâ Pelikigât ekap nâi itâ kulengoip,

26 “Klaudio Lisia, nâņâ a kutâ âlipņânâ Peliki, gâgât ekap zi kulemġuan.

27 Kâwali a ziņ a nâi diim ge. Zo Yuda a ziņ kune mumbam oi a zo Roma a nâņġâmņâ sa kâwali anâ sot âimņâ bitziņan gâbâ mâkâwen.

²⁸ Oi denân parâwe, zorat topņâ nângâbat sâm a sâtņâ minduminduyân diim âiwan.

²⁹ Diim âim ziiņaņgât gurumin den sâne itâ nângâwan. Kut nâi nâi oip, zorâņ kâmbam mo tâk namin tâtat, zorat dâp mân uap.

³⁰ Oi a nâmbutņâ ziņâ Paulo sipkum kunam utne gâgâren sâņgogua gaap. Oi den sâkņanâk sâme, zen sâņgonzâņgua gâgâren gam diņâ dâgobi.”

Ekap yatâ zo kulemgum kâwali arâpņâ ziņgâm mem âibigât sâip.

³¹ Oi Kâwali a zen patâgât den lumņâ nâtigân Paulo diim âim Antipatri kamânân takâwe.

³² Haņsâi kâwali a nâmbutņâ kamânziņan puriksâne kâwali a biosi kwâkņan tâtat ziiņik diim âim Kaisarea kamânân takâwe.

³³ Takâm a kutâ ekap pindâm Paulo yatik bikņan parâwe.

³⁴ A kutâņâ ekap zo sâlâpkum Paulogât hân topņaņgât mâsikip. Zâk Kilikia hânân gokņâ nâņgâm itâ sâip,

³⁵ “A denân gâbanse, zen gane narâk zoren den kubiknat.” Yatâ sâm kâwali a zeņgât bitziņan pâi diim Herodegât den kubikkubik namin pam galem urâwe.

24

Yuda a Kaisarea kamânân Paulogât den sâgânâk sâwe.

¹ Sirâm bâtnâmbut âki tirik namâ galem a patâ Anania, zâk sot galem a nâmbutņâ sot a nâi kutņâ Teatulo, zen Kaisarea kamânân geim Paulogât den sânam Roma a kutâgâren âiwe.

² Âine a kutanâ sâi Paulo diim gane Teatulonâ Paulo tosanânjangât den itâ sâm muyageip, “A kutâ âlipnâ Peliki, gâ âlip galem otniņgâna lum-beņ ândimen. Oi Yuda a kâmut nen zi betniņan mena ândiândi âlip ândien.

³ Gâ kâmân dâp âlip galem otniņgâmat, zorat nâņgindâ âlip opmap.

⁴ Oi den sa kêrep opapkât nâņgânina den pâņkânok dâgobâ.

⁵ A zirat nâņgindâ bâliņ opmap. Yuda a hânņâ hânņâ den dâzâņgom um gulip kwatziņgâmap. A zo Nasarete goknâ sarâ agât arâņnâ, zeņgât a sâtņâ ândiap.

⁶ Zâkņâ tirik namin âim mem bâliņ kwapâ sâi gâsuwen.

⁷ Niinâ gurumin den lum kubiknam oindâ Kawali a galemņâ Lisia, zâk sot arâņnâ ga diim âiwe.

⁸ Oi denân parâwen, nen gâgâren gânatkât sâip. Oi nen den dâgogen, zorat gikak mâsikâm topņâ nâņgâban.”

⁹ Den yatâ sâi Yuda a ziņâ beņjan mem zorik sâwe.

Paulonâ Peliki mâtenjan den torenņâ sâip.

¹⁰ Oi Pelikiņâ bikņâ dâp oi Paulonâ itâ sâip. “Gâ Yuda neņgât hân ziren a kutâ op narâk kêrep ândim gâin, zorat umâlibân den sâbat.

¹¹ Nâ Yerusalem kamânân Anutu mâpâsibam op zâim ândia sirâm kiin zagât uap. Den zorat um zagât op a zi mâsikâziņgâna dâgonek.

12 Nâ tirik namin mo mâtâpâmâpâse namin mo sombemân a ambân zen sot sârek den mân âragoindâ ningirâwe.

13 Oi a zirânâ den se, zorât bonņâ mân tirâpgobi.

14 Oi nâi dâgoga nânġâ. Mâtâp uņakņâ birâme, zorik ândim sâkurâpnâ zengât Anutu mâtâpâseman. Ka Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zorat nânġa bonņâ opmap.

15 Oi gâtâm Anutuņâ a orot mâmeziņ bâlîņâ sot âlipņâ, nen mumuņan gâbâ mânginiņgi zaatnat, zo nânġâm ândime. Zo yatik nâ nânġâm ândiman.

16 Yatâ opņâ galem oraņġâm ândim Anutu sot a zengât mâteziņan aņun mân op ândiman.

17 Yatâ op hân kârebân ândim bukurâpnaņġât kât mem Yerusalem kamânân ġâwan.

18 Kât zo mem gam tirik namin zâim kubikaņġâm ta muyageniwe. Zoren a kâmurân mo kwamit patâ, zoren mân tarâwan.

19 Asia hânân ġâbâ Yuda a nâmbutuņâ zen tarâwe. Oi a zo ziņâ nâġât tosa nânġe oi ko ġâġât mâteġan ġa sâm muyaginek.

20 Mo a sâtņâ mindumunduyân nânġâ den sa tosa nâi muyagiwe oi ko a zi ziņâ ġâġât mâteġan sapsunek.

21 Nâ a minduminduyân den kânok sâwan. Zo nânġâne mân dâp oip. Zo ko den kâtik sâm itâ sâwan. Mom zaatzaatņâ den zo sâman, zorat nâmbutuņandâ denân nâbanetâ kinzan.”

22 Pauloņâ den yatâ sâi ko Roma a kutâ Peli, zâk Paulogât den zo mân sâm kwâkâm biri zeip. Wangât, zâk mâtâp uņakņâ zorat den siņgi nânġip, zorat itâ dâzânġoip, “Kâwali a galem a

Lisiañâ Yerusalem kamânân gâbâ gâi ko zenğât den sâm kwâkâbat.”

²³ Yatâ sâmñâ kâwali a sâtñâ itâ sâm dukuip, “Gâ sâne arâpkâ zen Paulo galem op kâsa mân okñañgâbi. Bukurâpñâ, zen kut ñâi ñâi mem ga pindânam utne mâtâp mân doonğubi.”

Paulo zâk kendon patâ zâğât tâk namin tâip.

²⁴ Sirâm nâmbutñâ zo tapñâ Peliki zâk ambinñâ, Yuda gokñâ, kutñâ Durusila, zâk sot tapñâ Paulo sâi gâm Kristo Yesu nângâm pâlâtân kwâkwatñañğât dâzâkoip.

²⁵ Oi Paulonñâ târârak ândiândiñ sot âkñâlegât kendon ândiândiñ sot hâuñâ mimiñañğât narâkñâ, zorat den sâi Pelikiñâ kenğât opñâ Paulo itâ sâm dukuip, “Âlip âi ândina neğğât kabâ ñâi muyagei ko sa gâban.”

²⁶ A kutâ zo Paulo kât nibap sâm narâk dâp sâi gâi zâk sot den den op ândeip.

²⁷ Oi kendon zagât âki a kutâ ñâi kutñâ Porikio Pesto, zâk Peliki hâukwâip. Oi Peliki zâk Yuda a ambân umziñ âlip upapkât Paulo tâk naminâk birâñañğâm arip.

25

Yuda a zen Pestogâren ga Paulogât den sâwe.

¹ Pestonñâ nep zo mem sirâm karâmbut tap Kaisarea kamânân gâbâ Yerusalem kamânân zarip.

² Zai taki tirik namâ galem a sot Yuda a zâizâiñ, zen zâkkâren gamñâ Paulogât den dukuwe.

3 Zâk nânġâziġġâm sâi Paulo Yerusalem zâibapkât sâwe. (Oi zen ziiġak mâtâbân Paulo tik tap kunat sâm, sâm kâtân urâwe.)

4 Sânetâ Pestonġâ itâ sâm dâzânġoip, “Paulo zâk Kaisarea kamânân tâk namin taap. Oi zoren âburem geibâman.

5 Paulogât tosa sânam zenġâren ġâbâ a sâtġâ, ziġâ nâ sot ârândânġ geimġâ sâbi.”

6 Yatâ sâmġâ sirâm nâmburân karâmbut mo bâzagât yatâ zo Yerusalem kamânân tap ko Kaisarea kamânân ġiarip. Zoren taki mirâ haġsâi den sâsânġ namin zâimġâ sâi Paulo diim zâiwe.

7 Paulonġâ zari Yuda a Yerusalem kamânân ġâbâ gawe, zen haamġumġâ tosanġġât opġâ den donġep sâm kirâwe. Den sâwe, zorat bonġâ nâi mân muyageip.

8 Sâne Paulonġâ dinziġâ mem gem itâ sâip, “Yuda a zenġât gurumin den sot tirik namâ sot Roma a kutâ patâ, zen mân sâm bâliġ kwatziġġaman.”

9 Sâi Pestonġâ Yuda a umziġ âlip upapkât Paulo mâsikâm sâip, “Ġâ dap nânġat? Ġâ di-igim Yerusalem kamânân zâim zoren diġġâ sâm kwâkâbâ?”

10 Sâi Paulonġâ itâ sâm dukuip, “Buġâ. Nânġât den ziren sâm kwâkâban. Roma a kutâ patâ Sisagât namâ zi. Ġâ ġikâk nânġât topnâ nânġat. Nâ Yuda a mân bâliġ otziġġawan.

11 Nâ tosa patâ muyagem sâi ko nobâ sâna sâknâ mân anġân kârâbam. Zen nânġât sâknanâk se, ġât ko zenġât bitziġan mân nâbanban. Zorat Roma a kutâ patâ Sisa dinnâ sâm kwâkâbapkât san.”

12 Yatâ sâi Pesto sot arâpñâ zen mindum den âragumñâ Pestonâ Paulo itâ sâm dukuip,
 “A kutâ patâgât sat, zorat a kutâ patâgâren âiban.”

A kutâ Agripanâ Pestogâren gâi Paulogât den dukuip.

13-14 Sirâm nâmbutñâ âki a kutâ Agripa sot ponâñâ Beanike zet Kaisarea kamânân geim Pesto buku okñangâm sirâm nâmbutñâ zâk sot tâtat mâme oitâ Pestonâ Paulogât den sinji a kutâ itâ sâm dukuip, “Pelikinâ tâk namânjan a ñâi pam ari zi taap.

15 Oi nâ Yerusalem kamânân zariandâ Yuda a zenğât tirik namâ galem a sot a zâizâin zen nâgâren mindumñâ a zo kua mumbapkât sâwe.

16 Oi nâ den torenñâ itâ sâm dâzângowan, ‘Roma a nen dengârâk op a kâmbamân mân zâmbanmen. Oi nen itâ upmen. A toren toren minduzinğindâ torengoot sâi torengoot sâi yatâ sâme.’

17 Yatâ dâzângua zen gane hañsâi den namin zâim Paulo sot Yuda a minduzinğâwan.

18-19 Oi Yuda a zinâ zâkkât bâlinâ ñâi sâbi sa ko zen Yuda a ziinangât gurumin den, zorat âragwârâgu urâwe. Oi a mumuñâ ñâi Yesu, zâkkât den mem ândiwe. A zorat Paulonâ itâ sâmap, ‘Zâk zaat ândiap.’

20 Nâ den zorat kwakñâ Paulo Yerusalem kamânân zari diñâ sâm kwâkâbatkât dukuwan.

21 Dukua Paulo zâk Roma a kutâ patânâ diñâ kwâkâbapkât sâip. Oi Roma a kutâgâren âibapkât tâk namin mambât ândiap.”

²² Pestonjâ yatâ sâm dukui Agripanjâ sâip, “Nâ a zorat diñjâ nanğâbatkât otnigap.” Sâi Pestonjâ itâ sâip, “Âlip. Mukan diñjâ nânğâban.”

Paulonjâ a kutâ Agripagât mâteñjan kirip.

²³ Mirâ hanjsâi Agripa sot Beanike zet a kutâ neulezikñoot den namin zâiwet. Oi kâwali a patâ sot kamân zorat a zâizâiñ, zen molizikâne ârândâñ zâiwe. Zâinetâ Pestonjâ sâi Paulo diim zâiwe.

²⁴ Diim zâine Pestonjâ den itâ sâip, “A kutâ Agripa sot a nen sot zi te, zen dâzânğua nânğânek. A kinzap, zirat opñjâ Yuda a pisuk Yerusalem kamânân sot ziren, zen zâkkât tosgât den sâm den kwamit patâ itâ sâwe, ‘Zâkñjâ ândei mân dâp upap.’

²⁵ Zen yatâ sâwe. Nâ ko tosanjâ kârua kâmbamgât sinji mân uap. Oi Roma a kutâ patâgât sâipkât zâkkâren sâñgongua âibap.

²⁶ Oi zâkkât tosa mân muyagemñjâ a kutâ patâgât ekap kulemgubâ sâm kwaksan. Zorat a zi, zeñğâren sot a kutâ Agripa, gâgât mâteğan ga kinzap. Oi zâkkât topñjâ sâi nânğindâ diñjâ ekabân kulemguandâ âibap.

²⁷ Nâ tâk namâ a ñâi tosanğngât den mân kulemgum yenâk Roma kamânân sâñgongua ari mân dâp upap.”

26

Paulonjâ Agripa sot Pesto, zekât mâtezikñjan den sâip.

(Apo 9:3-19; 22:6-16)

1 Agripañâ Paulo itâ sâmb dukui, “Gikak topkâ sâna nânghânâ.” Sâi Paulonâ biknâ pamñâ den itâ sâmb dâzânghoip,

2 “Yuda a zinjâ denân nâbanse, zorat torenñâ a kutâ Agripa mâtegan sâbatkât umnâ âlip uap.

3 Gânâ Yuda a nenghât orot mâmeninñâ sot kut nñai nñai upmen, zo topñâ nânghâm nanghat. Nânghânina den sinji kârep patâ sa mân âkon upan.

4 Nâ katepnan gâbâ Yerusalem kamânân bukurâpnâ osetzinñan ândia orot mâmenâ zo ek nânghâwe.

5 Zen nânghât topnâ ek nanghâwenñâ mân se. Nâ Parisaio a zenghât oserân ândim lâmbarâwan. Sâkurâpninñan zenghât gurumin den zo lum ândim kâtigewan.

6 Nâ tâk namin zeman, zo nñai ghât bunñâ. Anutunñâ âse sâkurâpninñâ zenghât den nñai sâmb kâtigeip. Den zo itâ. Nen ândim momñâ zaatnat.

7 Den zo bonñâ upapkât Isirae a kâmut kiin zagât, zen nñatik sirâm sâmb ândime. Nâ den zorat op nânghâm ândia Yuda a zinjâ denân nâbarâwe.

8 Anutunñâ a mumunñâ mângizingâmâp. Zen wangât zo nânghâne mân orotnñâ yatâ uap?

9 Nâ mârurnñan itâ nânghâm ândiwan. Yesu, Nasarete goknâ sot arâpnñâ kâsa otzingâm sa bun upigât nepnâ tuum ândiwan.

10 Yerusalem kamânân nep zo tuum ândim Yesugât a donbep tâk namin zâmbam ândiwan. Tirik namâ galem a patâ, zinjâ kâmbam sot tâk namin zâmbanbatkât nep din sâmb nine ândiwan. A zânghonatkât den sâne den zo tângum sâmarâwan.

11 Yuda a zengât mápâmâpâse namâ dâp a ambân Yesugât kutnâ sâmbâlijan kwapigât zângom sâknam zingâm gâwan. Oi nâ um kâlak otzingâm hân nâin nâin âi zângom sâknam zingâm gâwan.

12 Yatâ ua tirik namâ galem a patâ zinjâ nep zo nine Damasiko kamânân âiwan.

13 Mâtâbân aria mirâ bâknan oi sumbemân gâbâ kârâp âsaknâ âsagem gem nâ sot bukurâpnâ âsageningip. O a kutânâ, mirâsinj zerâmap, zo tobat nâi. Zi âsaknâ patâ, mirâsinj zo walip.

14 Yatâ muyagei nen hânân gei zeindâ Yuda denân den nâi itâ nângâwan, 'O Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândiat? A nâinâ wâunâ dumunân pam diim âibam oi hârânsâm tâpap zo ko sâknam nângâbap. Zo yatâ sâknam nângâm ândiat.'

15 Oi nângâ itâ sâwan, 'Kembu, gâ nâi?' Sa itâ dâtnogip, 'Nom ândimat. Nâ Yesu.

16 Gâ zaat kinan. Nâ kore anâ gâsum sâlâpgobam muyagegigan. Kut nâi nâi eksat sot kut nâi nâi gâtâm tirâpgobat, zorat sinji a ambân dâzângom ândiban.

17 Nâ Yuda a zengât bitziņan sot hân nâi a zengât bitziņan gâbâ mâkâgim ândibat.

18 Nâ sângongoga zengâren âi sinji âlipnanġât nep tuuna umziņ âburibap. Zen nâttâtik ek birâm âsaknan bagibi. Satanġâ zaaziņgi ândie, zo birânanġâm Anutugât a upi. Oi tosaziņ gulipkoi nângâm pâlâtân kwatniwe, zengât kâmurân bagim sumbemġât sinji upi.' Zâk yatâ sâmbâ dâtnogip.

19 A kutânâ Agripa, nâ sumbemân gâbâ den

nângâwan, zo lum ândiwan.

²⁰ Zo ko kândom Damasiko kamânân dâzângowan. Oi kamân zo birâm Yerusalem kamânân âim dâzângowan. Zobâ Yudaia kamânñâ kamânñâ âi dâzângowan. Oi hân nâin gokñâ, zengâren âi nep tuuga umziñ melânâ Anutu sot pâlâtân op târârak ândibigât dâzângowan.

²¹ Yatâ op ândiwan, zorat Yuda a ziñâ tirik namin gâsunim mumbatkât nowe.

²² Oi Anutu zâk betnan mei sinji âlip sâwanñâ sâm ândiman. Oi a zâizâinñâ sot giginâ zo dâp kânok dâzângom ândiman. Mârumñan Mose sot Propete ziñâ bet a nâi muyagibapkât kânñan sâwe, zorik sâm ândian.

²³ Den zo itâ. Kristo zâk sâknam nângâm mumbapkât sâsânñâ. Oi mumunñâ zengâren gâbâ kândom op zaatñâ zâkkât den zo Yuda sot hân nâin gok, zengât âsakñâ upap. Oi nâ den zo sâman.”

²⁴ Paulonñâ yatâ dâzângom tâi Pestonñâ den kambânñâ sâip, “Paulo, umgâ gulip oi den lañ sat? Ekap donbep sâlâpkum ândina umgâ gulip oip.”

²⁵ Sâi Paulonñâ itâ sâm dukuip, “A kutâ âlipñânâ, nâ umnâ mân gulip oi san. Nâ den san, zo bonñâ sot târârakñâ.

²⁶ Den san, zorat topñâ a kutanñâ âlip nângap. Oi zâkkâren aksik dukum nângan. Kut nâi nâi zo tik mân muyageip, zorat a kutâ mân kwaksap.

²⁷ A kutâ Agripâ, gâ Propete zengât den nângâna bon uap? Gâ nângâm kwâtâtiat. Zo nângan.”

28 Yatâ sâi Agripanâ Paulo itâ sâm dukuip, “Gâ sâna mân kêrep oi Kristo a opam.”

29 Sâi Paulonâ itâ sâip, “Gâ sot a nâmbutnâ zi tap den zi sa nânge, zen Kembunâ betziŋan mei nâ yatâ upigât san. Ka nâ tâk namin saanine ândian, zorat mân san. Den sinji âlipkât op san.”

30 Yatâ sâi a kutânâ Agripanâ sot Pesto sot Beanike sot a nâmbutnâ, zen zaat namin gâbâ gem âiwe.

31 Âi kinjâ âragum sâwe, “A zi kâmbam mo tâk namâgât sinji mân oip.”

32 Sâne Agripanâ Pesto itâ dukuip, “A zi zâk Roma a kutâ patâ Sisanâ diŋâ kwâkâbapkât mân sâip sâi ko gâ olaŋna âi yen ândibap.”

27

Paulo diim Roma kamânân âinam wanġâyân zâiwe.

1 Italia hânân âinatkat sâne Roma kâwali a sâtnâ kutnâ Yulio, zâknâ Paulo sot tâk namâ a nâmbutnâ diiziŋgi wanġâyân zâiwe. (Luka nâ zen sot âiwen.)

2 Wanġâ zo Adramitenai kamânân gâbâ gâip. Zo Asia hân murukŋan kamân tap arip, zoren âibapkât sâsâŋ. Wanġâ zoren zâim Makedonia a nâi kutnâ Aristako, Tesalonike kamânân gok, zâk sot âiwen.

3 Mirâ haŋsâi Sidon kamânân takâm Yulionâ Paulo buku okŋanġâm nânġânġi kamânân âimnâ bukurâpŋoot nalem niwen.

4 Oi zobâ arindâ pibânġâ gam mem kâbakŋei Kipiro hânân âim hân kândâtŋan âiwen.

⁵ Oi Kilikia sot Pampilia zengât saru mâtâp âimnâ Mila kamânân, Likia hânân takâwen.

⁶ Zoren wanğâ nâi tâip. Zo Alesandiria kamânân gâbâ gâip. Zorânâ Italia hânân âibam oi Kâwali anâ sâi zoren zâiwen.

⁷ Zâimnâ mulun âim Kirido kamân gootnjan takâwen. Oi Pibânâ mem kâbakneniŋgi kamân zo birâm Keret hânângen âiwen.

⁸ Salimone kamân goot goot âim nep patâ tuum âimnâ Lasea kamân gootnjan saru biknâ nâi tâip, zoren takâwen. Kutnâ wanğâ tâtat âlip.

Paulogât den nângâm tâtâlim âiwe.

⁹ Saruyân narâk kêrep arindâ Yuda zengât kendon narâknâ âki pibâ narâknâ mâte oip. Zorat Paulonâ girem den dâzângom sâip.

¹⁰ “Bukurâp, zi dum âinatkat nânga âlip âinatkat dâp mân uap. Nen âinarân irâ sikumâk bunâ, nen ârândân wanğâ bâliŋ oi sâruyân tâmbetagobemgât umnâ gwârâ uap.”

¹¹ Yatâ sâi kâwali a sâtnâ Yulionâ Paulogât den birâm wanğâ mariŋâ sot galem a, zekât dinzik lugip. Oi saru biknâ zoren map pibâ gâi wanğânâ tâpakât dâp mân oip.

¹² A donbepnâ zorat Keret hânân saru biknâ nâi kutnâ Poinike, zoren âi tâindâ pibâ narâk âki âinatkat sâwe. Saru biknâ zoren pibâ patâ mân komap.

Saruyân geinam urâwe.

¹³ Oi pibâ bâbâlan mirâ toren gâbâ gâi umziŋ âlip oi kela sâmbune kopgâi Keret hân nanğâm âiwen.

14-15 Âim tâindâ pibâ patâ yuaranâ ga mem kâbaknei hân zo birâm mâtâp tâpkoi osim birâwen.

16 Yatâ opnâ hân nâi kutnâ Kaunda, zorat nangâmnan ârindâ bamin zo saruyân geibam oip.

17 Oi nep patâ tuum sâmbuindâ kopgâip. Oi wanğâ âbângubapkât tâk donɓep kâpim saawen. Oi saruyân kât nâi kirip, kutnâ Sirita, zoren âibemgât pibâgât isen diigindâ gei pibânâ kom kâbaknei mâtâp gulip âiwen.

18 Pibâ imbanâ kom zeipkât hanșâi sikum mem pane saruyân giarip.

19 Sirâm karâmbuñan wanğâgât kut nâi nâi mem pane saruyân giarip.

20 Sirâm nâmbutñan pibâ donɓepnâ koi mirâsiñ sot sângelak mân muyagei ekñâ umniñ kenğât oi tâmbetagonamen sâm nângâwen.

Paulonâ um âlip kwatziñgip.

21 Oi a zen nalem birâm narâk kêrep yen ândine Paulonâ osetziñan kin itâ sâm dâzânğoip, “Bukurâp, zen nâgât den nângâwe sâi ko Keret hânân ândibem. Oi sikum kut nâi nâi tâmbetkuwen, zo mân muyagebap.

22 Zen mân kenğât utnek. Anâ mân buñ utnat. Wanğâ ko tâmbetagobap.

23 Nâtigân Marinâ kutnâ konsâm mâpâseman, Anutu, zâknâ sumbem kore anâ sângongui gem ga nâgâren muyagem itâ sâm dâtnogap,

24 ‘Paulo, gâ kenğât mân ot. Gâ Roma a kutâ patâgât mâteñan takâ kinban. Oi itâ nângâ. Anutuñâ gâ galem otgigi gâ sot a wanğâyân te, zo mân tâmbetagobi.’

25 Zorat bukurâp, zen umziņ âlip oik. Nâ Anutugât um zagât mân opman. Nâ itâ nânğan, ‘Den dâtnogap, zo bon upap.’

26 Waņgâņâ hân nâin âi komņâ âbâņgubap.”

27 Adria saruyân laņ gulip ândim tâindâ ma sirâm kiin kimembut oi nâtik tânâmņan waņgâ galem a ziņâ hân gootņan gen sâm nâņgâwe.

28 Yatâ nâņgâmņâ tâk dâp pane saruyân giari kâreņņâ a kânok yatâ oip. Oi mâik nâi âim du pane giari kâreņņâ kiin bâtnâmbut yatâ oip.

29 Oi kât kwâkņan zâibap sâm keņgât op waņgâ tipņan kela patâ kimembut saam pane giari mirâ haņsâbapkât mambât tarâwe.

30 Tapņâ waņgâ galem a zen keņgât op waņgâ birâm âinam bamin mem pane saruyân giari den sarâ itâ sâwe, “Nen waņgâ sâņgânņan kela yâmbât saanamen.”

31 Yatâ utnam utne Pauloņâ kâwali a sâtnâ sot arâpņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Waņgâ galem a zen âine nen saruyân geim naņgânat.”

32 Dâzâņgoi kâwali a zen bamingât tâkņâ mânâņgâtne saruyân giari birâwe.

33 Mirâ haņsâbapkât mambât tapņâ Pauloņâ a aksik nalem ninatkât itâ sâm dâtnâņgoip, “Zen umziņ keņgât oi nalem mân nem ândine sirâm kiin kimembut âkap.

34 Gât ko nalem nimbigât sa mân kwâkâbi. Nalem nem ko kârâkņan zâi ândibi. Sâkziņ mân tâmbetagobi. Zen hâlâuyâk op ândibi.”

35 Yatâ sâi egindâ nalem nâi memņâ Anutugâren sâiwap sâm namuņ neip.

³⁶ Nei ekñâ umniñ bâbâlañ oi nen aksik nalem niwen.

³⁷ A wañgâyân tarâwen ko tenjâniñ 276 yatâ zorâñ tarâwen.

³⁸ Nen nalem nem âkon opñâ wañgâ kâligen gâbâ nalem mem pâindâ saruyân giari wañgâ bâbâlañ op kopgâip

Wañgâyâ saru sâtñan âbângoip.

³⁹ Mirâ hanşâi hân ñâi ekñâ kwagâwen. Waniñ gien sâwen. Oi saru bikñâ ñâi kâtñâ buñ ekñâ zorat sâtñan zâinat sâm urâwen.

⁴⁰ Galem a ziñâ kelagât tâkñâ mânângâtne saruyân giari tâk olañâ pibâgât isen ñâi saane zarip.

⁴¹ Wañgâ âimñâ hân murukñan zâim wañgâgât sânğânñandâ hânân sum kâtigei saruñâ wañgâ tipñan kom namuñip.

⁴² Wañgâ âbângoï kâwali a ziñâ tâk nâma a zen âibegât zânğonam sâwe.

⁴³ Patâziñandâ Paulogât op kwâkâziñgip. Oi sâi nâmbutñandâ saru lâbângum âiwe.

⁴⁴ Ka nâmbutñâ ombonj sot nak sâmbañâ kwâkñan âiwe. Zo yatâ opñâ nen aksik saru sâtñan takâm zâiwen.

28

A aksik Melite hânân zâiwe.

¹ Nen hâlâuyâk sagân zâimñâ tâunan zo kutñâ Melite sâne nânğâwen.

² Hân mâirâp ziñâ buku otningâm map patenj op zei kârâp sândum une sei nânğâwen.

3 Paulonâ kârâp tâmbânṅoot zo mem pâi sei kârâp zorat umṅan gâbâ mulum kâtik kopgam Paulo sâlâpṅan zim kâtigem kirip.

4 Oi kamân mâirâp zen zo ekṅâ âragum sâwe, “A zi kâmbam a. Saruyân mân buṅ op kopgap, zorat hâuṅâ muyagenṅangap.”

5 Paulonâ ko mulum zo kwititapkoi kârâbân geim Paulo mân tâmbetkoip.

6 Yatâ oi hân mâirâp zen bikṅâ lâmbatpap mo kek mumbap sâm mambât ek tarâwe. Narâk kêrep ek tatne buṅ oi itâ nângâwe, “A zi ko bem lopio.”

Paulonâ a sisi mâsekziṅoot kubikziṅgip.

7 Kamân ândiwen, zorat nanṅâmṅan a kutâziṅ tâip, kutṅâ Popilio. Zâkkât mirâ kamân zo zeip. Oi a zorâṅ on galem otṅiṅgi zâkkât mirin sirâm karâmbut ândiwen.

8 Zoren ândeindâ Popilio ibânâ mâsek op sâk kârâp taki umân bâba oip. Oi Paulonâ nângâm mirin zâim bikṅâ kâukṅan pam ninâu sâm kubikṅangip.

9 Yatâ oi hân zorat mâirâp zen a ambân mâsekziṅoot zen siṅgi nângâm ganetâ kubikziṅgâmâip.

10 Oi zorat hâuṅâ a zen umâlip op galem otṅiṅgâne âinam oindâ mâtâpkât kut ṅâi ṅâi betṅan miwe.

Paulonâ waṅgâ ṅâin zâim Roma kamânân arip.

11 Hân zoren ândeindâ kâin karâmbut âki waṅgâ ṅâin zâiwen. Waṅgâ zo Alesandiria kamânân gok. Sângânṅan lopio booboو zagât sobine kirâwet.

Nen ândiwen, zoren wanğâ zoren tâi map pibâ narâk âki zâiwen.

¹² Âim Siraku kamânân takâm sirâm karâmbut tarâwen.

¹³ Zo birâm haamgum Region kamânân takâwen. Sirâm nâin mirâ toren gâbâ pibâ ga kâbakneniņgi nâtik sirâm zagât âimnâ Puteoli kamânân takâwen.

¹⁴ Zoren takâm wanğâyân gâbâ gem gam Yesugât kâmut muyageziņgâm sirâm nâmburân zagât zen sot ândiwen. Oi zobâ Roma kamânân âiwen.

¹⁵ Yesugât kâmut Roma kamânân ândiwe, zen neņgât siņgi nâņgâm Apio kamânân âine kândiaņgâwen. Oi nâmbutnâ mirâ karâmbut, zoren kândiaņgâwen. Oi Paulonâ ziņgitnâ umâlep nâņgip.

Paulonâ Yuda a den dâzâņgoip.

¹⁶ Roma kamânân takâm a sâtnandâ sâi Paulo tâk namin mân parâwe. Kâwali a nâinâ Paulo diim âi mirin pam galem oip. A nâmbutnâ ko tâk namin zâmbarâwe.

¹⁷ Zoren ândei sirâm karâmbut âki Paulonâ sâi Yuda a sâtnâ zen gane itâ sâm dâzâņgoip, “Bukurâpnâ, Nâ Yuda a bukurâpniņâ kwerâziņ mân sâwan. Sâkurâpniņ zengât den mân kowan. Oi zen laņ Roma a zengât bitziņan nâbane Yerusalem kamânân tâk namin nâbarâwe.

¹⁸ Roma a ziņâ topnâ sâmņâ nobigât tosanâ kârum birâninam urâwe.

¹⁹ Ka Yuda a zen mân birânibigât kâtigine Roma a kutâ patânâ dinnâ sâm kwâkâbapkât sâwan.

Nâ Yuda a bukurâpnâ zengât um kâlak mân nângâwan.

²⁰ Oi nâ zorat zingitjâ zen sot den utnatkât sa ge. Isirae a nen momnjâ zaatzaat den zo nângâm ândimen. Den zorat tâkñâ saanine ga ândian.”

²¹ Yatâ sâm dâzângoï sâwe, “Ândiren Yuda hân topniñan ândie, zen gâgât den ñai mân kulemgum niñge. Zoren gâbâ a ñai mân gam sâm bâliñ kwatgigi nângâwen.

²² Zorat den mem ândiat, zo gikak sâna nângânatkât sen. Oi mâtâp unakñâ zorat itâ nângâmen. Hân dâp a ambân, zinjâ sâm bâliñ kwâtzingâwe.”

²³ Yatâ sâm narâk ñai parâwe. Zo mâte oi Yuda a aksik Paulogât mirin mindune Anutugât um topñan ândiândiñangât den hangât topkwap dâzângom tâi ñâtiksâip. Oi Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zo Yesugâren bonjâ âsageip. Zorat den dâzângoip.

²⁴ Oi a nâmbutjâ zen diñâ nângâwe. Oi nâmbutjandâ diñâ birâwe.

²⁵ Oi den sâm kâsâpagone Paulonjâ itâ sâm dâzângoip. “Tirik Kaapumñâ Propete Yesaia den dukui sâkurâpniñ den itâ sâm dâzângoip,

²⁶ ‘Gâ âi a kâmut zi itâ dâzângonan, “Kin-dapziñandâ den nângânângân, zo nângâbi. Ka umziñandâ ko mân nângam kwâtâtibi. Sinziñandâ igikñâ, zo ikpi. Ka zorat topñâ zo mân ek kwâtâtibi.

²⁷ A ambân kâmut zen zi um kâtik. Kin-dapziñ bâpsâsânjâ. Sinziñandâ mân ek kwâtâtibi.

Umziṅandâ mân nâṅgâm kwâtâtibi. Oi umziṅ mân melânje ko nâ dap yatâ kubikziṅgâbat.” ’

²⁸ Zorat nâ dâzâṅgua nâṅgânek. Anutuṅâ kubikkubik mâtâp muyageip, zo a hân ṅâin gok zeṅgât siṅgi uap. Zen nâṅgâm âṅṅâlîbi.”

²⁹ Yatâ sâm dâzâṅgoi Yuda zen ziiṅak den sâm mâsikâyaṅgâm âiwe.

Paulo Roma kamânân kendon patâ zagât ândeip.

³⁰ Oi Pauluṅâ Roma kamânân mirâ ṅâi kwâlâm zoren kendon patâ zagât ândei a ziṅâ zâkkâren âim ândiwe.

³¹ Âinetâ Anutugât um topṅan ândiândigât den dâzâṅgom Kembu Yesu Kristo, zâkkât topṅâ keṅgât buṅ dâzâṅgom ândeip.

Zo yatik.

SINGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1